

**DENİZLİ/AKÇAPINAR KÖYÜ
KURTARMA KAZISINDA ORTAYA ÇIKARILAN
MEZARLAR VE BULUNTULARI**

Mehmet OK

**DENİZLİ
2014**

**DENİZLİ/AKÇAPINAR KÖYÜ
KURTARMA KAZISINDA ORTAYA ÇIKARILAN
MEZARLAR VE BULUNTULARI**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Arkeoloji Anabilim Dalı
Klasik Arkeoloji Programı**

Mehmet OK

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bahadır DUMAN

**Ağustos 2014
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı öğrencisi Mehmet OK tarafından Yrd. Doç. Dr. Bahadır DUMAN yönetiminde hazırlanan "Denizli/Akçapınar Köyü Kurtarma Kazısında Ortaya Çıkarılan Mezarlar ve Buluntuları" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 11.07.2014 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Bahadır Duman Yrd. Doç. Dr. Ayhan Eray

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 08/07/2014 tarih ve ...16/13.... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Turhan KAÇAR
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Öğrenci Adı Soyadı

Mehmet OK
Mh.

ÖNSÖZ

Antik Çağ'da Lykos/Çürüksu Ovası konumu itibariyle kıyı ile iç bölgeler arasında kavşak noktası görevini görmüştür. Bu durum kültürel etkileşimi beraberinde getirmiştir. Bez tez çalışmasında Denizli/Akçapınar Nekropolü'nde yapılan kurtarma kazısında ortaya çıkarılan mezarlar ve özgün değere sahip mezar buluntuları çalışılmıştır.

Tez jürimde bulunan ve tez hakkındaki düşünceleriyle yol gösteren Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK'e ve Yrd. Doç. Dr. Aydın ERÖN'a teşekkür ederim.

Lisans eğitimimden başlayarak bugüne kadar bana destek olan ve düşünceleriyle yol gösteren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Bahadır DUMAN'a, tez malzemelerini çalışmam konusunda yardımlarını esirgemeyen Denizli Müze Müdürü H. Hüseyin Baysal'a, Arkeolog Nesrin Karabay'a ve Elvan Altıntaş'a teşekkür ederim.

Tez çalışmamda en baştan fikirleriyle destek olan Yrd. Doç. Dr. Erim KONAKÇI hocama sonsuz teşekkürler. Tez yazımı sırasında görüşleriyle manevi desteğini esirgemeyen Uzman Kerem Demir'e, Uzman Mustafa Bilgin'e, mezar çizimlerimde yardımcı olan Arkeolog Sezer Sayan'a ve Tripolis kazı ekibine teşekkür ederim.

Tez çalışmamın projelendirilerek desteklenmesinden dolayı Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi'ne teşekkür ederim.

ÖZET

DENİZLİ/AKÇAPINAR KÖYÜ KURTARMA KAZISINDA ORTAYA ÇIKARILAN MEZARLAR VE BULUNTULARI

OK, Mehmet
Yüksek Lisans Tezi
Arkeoloji ABD
Klasik Arkeoloji Programı
Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr., Bahadır DUMAN

Temmuz 2014, 105 Sayfa

Akçapınar Nekropolü, Lykos Ovası'nın üzerinde, Denizli'nin 70 km. kadar kuzeyinde Akçapınar Köyü yakınındadır. 2012 yılında gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmaları sırasında mezarlar bulunmuş ve burada kurtarma kazısı yapılmıştır. Nekropol alanı yamaç üzerine kurulduğu için üzeri toprak tabakası ile kaplanmıştır.

Hierapolis kazı ekibi tarafından 2005-2006 yıllarında yapılan yüzey araştırmalarında ve Roma Dönemi yazıtlarından, Akçapınar ve çevresinin Hierapolis'e bağlı topraklar olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu veriler sonucunda Akçapınar Nekropolü, tarım ile uğraşan küçük bir yerleşime ait olmalıdır.

Söz konusu alanda kaya oyu mezar, kaya oyu panel tekne mezar ve basit panel tekne mezar tipleri görülmektedir. Mezarların yapımında doğal kaya ve panellerde ise traverten bloklar kullanılmıştır. Traverten bloklar, nekropol alanı yakınlarında bulunan Thiounta antik kentinden getirilmiş olmalıdır. Bitki köklerinden dolayı karışmayan mezarlar göz önüne alınarak, mezarlara iskeletler dorsal olarak konulmuştur. Mezarlarda inhumasyon gömü şekli uygulanmış ve bazı mezarlarda birden fazla gömü yapılmıştır.

Mezar hediyeleri olarak; pişmiş toprak kaplar, cam, kemik, mermer eserler ve madeni buluntular bulunmuştur. Eserlerin üretim yeri olarak, Hierapolis ve Laodikeia olduğu düşünülmektedir. Söz konusu buluntular, nekropolün M.Ö. 1. yy. ile M.S. 3.yy.larda kullanıldığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Lykos Ovası, Akçapınar Köyü, Hierapolis, Laodikeia, Mezar.

ABSTRACT

THE TOMBS AND THEIR FINDINGS WAS SEARCHED OUT DURING SALVAGE EXCAVATION OF AKÇAPINAR VILLAGE IN DENİZLİ.

OK, Mehmet

Master Thesis

Archaeology ABD

Adviser of Thesis: Assist. Prof. Dr. Bahadır DUMAN

July 2014, 105 Pages

Akçapınar Necropolis is near the Akçapınar village, on the Lycos Plain, in the north of Denizli 70 km far. The graves were found during of reforestation efforts carried out in 2012 and salvage excavation was conducted here. The Necropolis which was built on the hillside is covered with a layer of the soil.

In the surveys conducted by the Hierapolis excavation team in 2005-2006 and from Roman inscriptions, Akçapınar and the surrounding land was uncovered that is connected to Hierapolis. As a result of these datas, Akçapınar Necropolis must belong to a small settlement that dealing with agriculture.

In the area, types of the rock hewn tombs, the hewn rock panel boat tomb and simple panel boat tombs can be seen. In the construction of the tombs, natural rock and travertine blocks in the slabs were used. Travertine blocks should have been brought from Thiounta ancient city which is located in the near of the Necropolis. The skeletons were placed dorsally to tombs considering the graves which is not mixing due to the plant roots. In the tombs, inhumation burial methods were applied and in the some tombs, many burials were made.

Terracotta pots, glass, bone, marble finding and artifacts as grave goods have been found. As production place of the materials are thought to be Hierapolis and Laodikeia. These finds show that Necropolis was used in B.C. 1st century and A.D. 3rd century.

Keywords : Lycos Plain, Akçapınar Village, Hierapolis, Laodikeia, Tomb.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
HARİTALAR DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

LYKOS OVASI

1.1. Lykos Ovası ve Çevresi.....	3
1.2. Lykos Ovası Kazı ve Araştırmaları.....	7
1.2.1. Hierapolis.....	8
1. 3. Akçapınar Nekropolü Konumu ve Çevresi.....	10

İKİNCİ BÖLÜM

HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİ'NDE LYKOS OVASI'NDA GÖRÜLEN MEZAR TİPLERİ

2.1. Mezar Yapımında Kullanılan Malzemeler	14
2.2. Lykos Ovası Yerleşimlerinde Görülen Mezar Tipleri	15
2.3. Akçapınar Nekropolü Mezar Tipleri (Levha 4).....	16
2.3.1. Kaya Oygu Tekne Mezarlar (Basit Khamosorion).....	17
2.3.1.1. Tek Gömülü Mezarlar.....	18
2.3.1.1.1. 1 No'lu Mezar (Şekil 3), Levha 5.....	18
2.3.1.1.2. 12 No'lu Mezar (Şekil 23-24).....	18
2.3.1.2. Bir Mezara Birden Fazla Gömülü Mezarlar.....	19
2.3.1.2.1. 4 No'lu Mezar (Şekil 8-9).....	19
2.3.1.2.2. 5 No'lu Mezar (Şekil 10-11).....	19
2.3.1.2.3. 7 No'lu Mezar (Şekil 14-15).....	20
2.3.1.2.4. 8 No'lu Mezar (Şekil 16-17).....	20
2.3.1.2.5. 9 No'lu Mezar (Şekil 18-19).....	20
2.3.1.2.6. 11 No'lu Mezar (Şekil 21-22).....	21
2.3.1.3. İskelet Bulunmayan Mezarlar.....	21
2.3.1.3.1. 13 No'lu Mezar (Şekil 25).....	21
2.3.1.3.2. 14 No'lu Mezar (Şekil 26), Levha 7.....	21
2.3.2. Kaya Oygu Panel Tekne Mezarlar.....	22
2.3.2.1. 2 No'lu Mezar (Şekil 4-5).....	23
2.3.2.2. 3 No'lu Mezar (Şekil 6-7), Levha 6.....	23
2.3.2.3. 6 No'lu Mezar (Şekil 12-13).....	24
2.3.2.4. Basit Panel Tekne Mezar.....	24
2.3.2.4.1. 10 No'lu Mezar (Şekil 20).....	24

2.4. Ölü Gömme Gelenekleri.....	25
---------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AKÇAPINAR NEKROPOLÜ MEZAR BULUNTULARI

3.1. Pişmiş Toprak Buluntular.....	28
3.1.1. İnce Cidarlı Kaplar.....	28
3.1.2. Kandiller.....	30
3.1.2.1. Kulakçıklı Kandil.....	30
3.1.2.2. Üç Mask Figürlü Kandil.....	32
3.1.2.3. Figürlü Kandiller.....	34
3.1.3. Emzikli Kap (Biberon).....	34
3.1.4. Yonca Ağız Kenarlı Kase.....	35
3.1.5. Kabartma Nokta Dekorlu Skyphos.....	36
3.1.6. Kaseler.....	37
3.1.7. Unguentariumlar.....	37
3.1.8. Antropomorfik Kap.....	38
3.1.9. Çift Kulplu Testi.....	38
3.1.10. Çömlek.....	38
3.1.11. Boncuklar.....	39
3.2. Cam Eser.....	39
3.3. Kemik Eser.....	40
3.4. Mermer Eser.....	40
3.5. Madeni Buluntular.....	40
3.5.1. Bronz Sikkeler.....	41
3.5.2. Demir Eserler.....	41
3.5.2.1. Çanlar.....	41
3.5.2.2. Çiviler.....	41
3.5.2.3. Demir Objeler.....	42
3.5.2.4. Balta.....	42
3.5.2.5. Mızrak Ucu.....	42
SONUÇ.....	43
KAYNAKLAR.....	46
KATALOG.....	57
ŞEKİLLER.....	67
HARİTALAR.....	92
EKLER:	
Ek-1: Çizimler/ Levhalar 1-7.....	96
Ek-2: Lykos Ovası Hellenistik ve Roma Dönemi Mezar Tipolojisi.....	103
Ek-3: Akçapınar Nekropolü Seramik Kronolojisi.....	104
ÖZGEÇMİŞ.....	105

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1: Nekropol alanı orman çalışmaları.....	67
Şekil 2: Nekropol alanı genel görünüm.....	67
Şekil 3: 1 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	68
Şekil 4 : 2 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.....	68
Şekil 5: 2 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.....	69
Şekil 6: 3 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.....	69
Şekil 7: 3 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.....	70
Şekil 8: 4 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	71
Şekil 9: 4 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	72
Şekil 10: 5 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	72
Şekil 11: 5 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	73
Şekil 12: 6 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.....	74
Şekil 13: 6 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.....	75
Şekil 14: 7 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	75
Şekil 15: 7 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	76
Şekil 16: 8 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	77
Şekil 17: 8 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	78
Şekil 18: 9 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	78
Şekil 19: 9 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	79
Şekil 20: 10 No'lu basit panel tekne mezar.....	80
Şekil 21: 11 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	81
Şekil 22: 11 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	82
Şekil 23: 12 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	82
Şekil 24: 12 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	83
Şekil 25: 13 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	84
Şekil 26: 14 No'lu kaya oygu tekne mezar.....	85

Şekil 27: Nekropol çevresinde açılan sondajlar.....	86
Şekil 28: Mezar 1: a, Mezar 2 Üstü: b-e.....	87
Şekil 29: Mezar 2: a-f.....	88
Şekil 30: Mezar 3: a- f, Mezar 4: g- h.....	89
Şekil 31: Mezar 5: a- b, Mezar 6: c- e.....	90
Şekil 32: Mezar 7: a- b, Mezar 8: c, Mezar 10: d- e, Mezar 12: f, Mezar 14 Üstü: g.....	91

HARİTALAR DİZİNİ**Sayfa**

Harita 1: Lykos Ovası ve Çevresi.....	92
Harita 2: AkçapınarNekropolü, (G. Scardozzi, L. Castrianni 2012, s. 83, Fig. 2).....	93
Harita 3: Hierapolis ve çevresinde şarap ve zeytinyağı üretim merkezleri, (G. Scardozzi 2010, s. 300, Fig.11).....	94
Harita 4: Hierapolis çevresinde ve Uzunpınar Platosu'na çıkan tepelerde kurulan küçük ve orta ölçekli kırsal yerleşimler, (G. Scardozzi 2012, s. 127. Fig. 10).....	95

KISALTMALAR DİZİNİ

AA	Archaologischer Anzeiger
AJA	American Journal of Archaeology
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı
BMC	British Museum Catalogue
ÇN	Çizim Numarası
KM	Karamattepe
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
L	Levha
M	Mezar
MKKS	Müze Kurtarma Kazıları Semineri
No	Numara
OTÇ	Orta Tunç Çağı
T	Tepe
Tav	Tavola

GİRİŞ

Lykos/Çürüksu Ovası, Kalkolitik Çağ'dan başlayarak, özellikle Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde konumu itibariyle kültür ve ticaretin kavşak noktası haline gelmiştir. Bu durum bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik durumunu olumlu yönde etkilemiştir. Söz konusu etkileşim sürecini, hayvancılık ve buna bağlı olarak elde edilen yün ile dokumacılığın önem kazanması, mermer ve traverten ocakları ile mimari yapıların mezarlarda ve anıtsal yapılarda kullanılması, günlük ve dini ayinle ilgili ihtiyaçlar için üretilen seramiklerin yapılması gibi etkenler desteklemiştir. Bunlar dışında, Hıristiyanlar için kutsal sayılan İncil'de adı geçen 7 kiliseden bir tanesinin Laodikeia'da bulunması ve Hz. İsa'nın havarilerinden biri olan II. Philip'in mezarının ve kutsal alanın Hierapolis'te bulunması, ovanın dini bir merkez olmasını sağlamıştır.

Lykos Ovası ve bu ovayı oluşturan dağ kütleleri üzerinde kentler kurulmuş, bu kentlerde, etkileşimden dolayı kozmopolit bir kültür oluşmuştur. Farklı düşünceler, günlük yaşamda ve sanatta değişimleri de beraberinde getirmiştir. Bu anlayış, farklı seramik gruplarının yapılmasında ve mimari bezemelerde etkisini hissettirmiştir.

Antik Çağ'da bazı kentlerin etrafı nekropol alanları ile çevrelenmiştir. Bu durum insanların ölümlerini uzağa götürmediklerini ve birbirine bağlılıklarını göstermektedir. Nekropol alanları, çevrede bulunan materyallerle kurulmuştur. Hierapolis, ovanın en büyük nekropol alanına sahip bir kenttir. Hierapolis'te daha çok traverten kullanılarak yer üstü mezarları yapılmıştır. Bunlar dışında ova üzerinde tekne mezarlar ve kaya oygu mezarlar da görülmektedir. Mezarlar, halkın alım gücünü ve sınıfı hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir. Mezar buluntuları ve mezar mimarisi, ölen kişinin hangi sınıfa (zengin-fakir) ait olduğunu göstermektedir.

Son dönemlerde kazıları devam eden Laodikeia, Hierapolis ve Tripolis antik kentlerinde bulunan eserler ve gün yüzüne çıkarılan anıtsal mimariler, bu coğrafyanın kültürel zenginliğini ortaya koymaktadır.

Tüm bu veriler çerçevesinde ovanın iklimi tarımı, hayvancılık ve yün üretimi tekstilde fabrika dönemini, mermer ve traverten ocaklarıyla anıtsal mimari ve mezar mimarisini canlandırdığı bilinmektedir.

Hierapolis Nekropolü'nde kazısı yapılan ve yüzeyde görülen mezarlar, kentte mezar mimarisinin çeşitliliğini göstermektedir. Kentin yakınlarında bulunan traverten ocaklarından çıkan malzemeleri, nekropol alanlarında kullanan Hierapolis halkı, kendine bağlı yerleşimleri de etkilemiştir. Hierapolis'in kuzeydoğusunda ve güneyinde

bulunan kaya oyu lahitler, Akçapınar Nekropolü kaya oyu mezarları ile benzerlik göstermektedir.

Akçapınar Nekropolü'nde ana kayanın oyulmasıyla yapılan tekne mezar dışında, ana kayanın oyularak çevresine traverten blok yerleştirilmiş mezarlar da yapılmıştır. Burada kullanılan traverten bloklar, bölgede bulunan traverten ocaklarından elde edilmiş olmalıdır. Bu durum antik çağda insanların, nekropol çevresinde var olan malzemeyi kullandığını göstermektedir. Kaya oyu blok mezar tipi, Lykos Ovası ve çevresinde şimdiye kadar yapılan araştırmalarda tespit edilmemiştir. Akçapınar Nekropolü'nde bulunan kaya oyu blok mezarlar Lykos Ovası mezar mimarisine yeni bir mezar tipi olarak zenginlik kazandırmıştır.

Bu kapsam çerçevesinde tez konusu üç bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde Lykos Ovası ve çevresindeki antik yerleşimler (Hierapolis, Laodikeia, Tripolis, Kolossai), ikinci bölümde ova kentlerinde Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde görülen mezar tipleri ve üçüncü bölümde Akçapınar Nekropolü mezar buluntuları incelenmiştir. Ayrıca, Akçapınar Nekropolü hakkındaki bilgiler birinci ve ikinci bölümde alt başlık olarak sunulmuştur.

Bu tez sonucunda Çökelez Dağı üzerinde kurulan Akçapınar Nekropolü'nün hangi döneme ve hangi kente bağlı olduğu gibi konularda tespitlerde bulunulmaya çalışılmıştır. Mezar yapılarının incelenerek, Lykos Ovası'nın mezar tipolojisine katkı sağlanacaktır. Buluntular dâhilinde Laodikeia ve Hierapolis kentlerinde üretilen seramiklerin yayılım alanı incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LYKOS OVASI

1.1. Lykos Ovası ve Çevresi

Lykos Ovası, Batı Anadolu'da yer almaktadır (**Harita 1**)¹. Ova, güneyde Salbakos (Babadağ) dağ uzantısı ile Frigya ve Karya Bölgeleri'nin ortak sınır noktasında, Frigya Bölgesi'nin batı ucunda yer almaktadır. Ova yaklaşık olarak 150 km²'lik bir alanı kapsar². Konum olarak, güneyde Salbakos Dağı ile Frigya ve Karya Bölgeleri'ni, kuzeybatıda Sarayköy, Buldan ilçeleri ve Büyük Menderes Nehri belirlemiştir.

Strabon³, Büyük Menderes Nehri'ni "*Maiandros, Orgas adında bir ırmakla daha birleştikten sonra düz bir ülkeden yumuşak ve ağır bir akıntıyla geçer ve ileride genişleyerek Phrygia içerisinden bir süre aktıktan sonra, Maiandros Ovası denen yerde Karia'yla Lydia arasındaki sınırı meydana getirir. Buradaki akıntısı o kadar kıvrımlıdır ki bu derece kıvrımlı olan her şeye Maiandros'lamak adı verilir. Irmak, sonunda şimdi Ionia'luların oluşturduğu Karia'dan geçerek Miletos'la Priene arasından denize dökülür*" şeklinde tanımlamıştır.

Frigya ve Pisidya Bölgesi sınırlarını, güneybatı tarafta Anauva Ovası (Çardak-Beylerli) önünden Söğüt Dağı oluşturmuştur⁴.

Ova, antik yolların kesişim noktası olması nedeniyle bölgelerarası kavşak görevi görmekte ve İç Anadolu ile Ege dünyasını birleştirmektedir⁵. Burada kavşak görevi olarak Laodikeia Antik Kenti yer almaktadır. Vadi, iç kesimlerde Apameia'ya (Dinar), güneyde Kibyra (Göhlisar) üzerinden Perge ve Side'ye, batıda Efes ve Milet'e, kuzeybatıda Sardes'e (Salihli) kadar uzanan ana ticaret yollarının kavşak noktası olmasıyla Persleri Akdeniz'e bağlayan Kral Yolu'nun da bir kolu üzerindedir⁶.

¹ Celal Şimşek, "Antik Dönem'de Kazanes Vadisi ve Alacain (AgatheKome), Yerleşmesi", *Arkeoloji ve Sanat*, 124, İstanbul 2007a, s.13-44.

² Celal Şimşek, "Attouda Nekropolü", *Birinci Uluslararası Aşağı Büyük Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu- The First International Symposium of History, Archaeology and History of Art in Lower Basin of Meandros (15-16 Kasım 2001, Söke-Aydın)*, İzmir 2002c, s.229.

³ Strabon, XII. 8, s. 83.

⁴ Celal Şimşek, *Laodikeia*, Laodikeia Çalışmaları 2, İstanbul 2013b, s. 35; Celal Şimşek, *Laodikeia (Laodikeia ad Lycum)*, İstanbul 2007b, s. 51.

⁵ Francesco D'Andria, *Hierapolis*, (Çev. Nalan Fırat), İstanbul 2003, s. 21.

⁶ C. Şimşek, 2007b, s. 53; C. Şimşek, 2013b, s. 39; William Mitchell Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev. Mihri Pektaş), İstanbul 1961, s. 81. Pergamos'tan Philadelphia ve oradan şarka giden büyük ticaret yolu Laodikeia'dan geçmektedir; Celal Şimşek, "Antik Lycos Vadisi'nde Tekstil ve Ticaret", *Ekol Denizli Sanayi Odası Dergisi*, 5, Denizli 2000, s.10. Efes'ten çıkan yol Menderes Nehri üzerinden Hierapolis'e, buradan geçitler ile dağlık Frigya'ya ulaşır. Buradan güneye doğru, Çal ilçesi yönünde Lykos Vadisi'ne ulaşır. Antik yol, Hıristiyanlık Dönemi'nde de doğuya seyahat edenler için

Lykos Ovası Seleukos Krallığı ile Romalılar arasında yapılan Magnesia (M.Ö. 190) Savaşı'na kadar Seleukos hanedanlığına bağlı kalmıştır. Bergama'nın desteğiyle bu savaşı Romalılar kazanmış ve M.Ö. 188'de Apameia (Dinar) Barışı ile bölgedeki Seleukos toprakları Bergama idaresine bırakılmıştır. M.Ö. 133 yılında Bergama Krallığı, III. Attalos'un ölmesi sonucunda, kralın vasiyeti ile Roma'ya bağlanmıştır. M.Ö. 129 yılından itibaren Batı Anadolu Küçük Asya Eyaletine bağlanmış ve yönetimi Roma İmparatorluğu tarafından atanan Prokonsül'lerce (eyalet valileri) yönetilmiştir. M.Ö. 88-85 yıllarında I Mithridates Savaşı ile Lykos Ovası yıkılıp yağmalanmıştır⁷. M.S. 40-50 yıllarından itibaren Lykos Ovası'nda Hıristiyanlık yayılmaya başlamıştır⁸. Lykos Ovası M.S. 3. yy. sonlarında İmparator Diokletianus'un (M.S. 284-305) Nikomedia'yı merkez olarak seçmesiyle ulaşım yönünden önemini kaybetmiştir. M.S. 330 yılında Constantinus (M.S. 306-337) tarafından merkez Constantinopolis'e taşınmış ve Anadolu'daki yol güzergahları değişmiştir. Bu durum sonucunda ova, M.S. 7. yy.dan itibaren önemini yavaşça kaybetmiştir. M.S. 11. yy.dan itibaren ova, Türklerle Bizanslılar arasında kalmış, ancak Türklerin bölgeye gelişiyle Türk hakimiyetine girmiştir⁹.

Lykos (Çürüksu) Nehri, Honaz (Kadmos) Dağı eteklerinden doğar ve Lykos (Çürüksu) Ovası'nın ortasından geçerek Sarayköy yakınlarında Büyük Menderes Nehri'ne karışmaktadır. Lykos Ovası, ismini bu nehirden almıştır. Lykos Nehri yeraltından akar ve yeryüzüne çıkarak diğer nehirlerle birleşir. Bu durum bölgede depremlere neden olan boşluklara neden olmuştur¹⁰. Strabon¹¹, "*Lykos birçok yerde yeraltından akar ve sonra yüzeye çıkınca diğer ırmaklarla birleşir. Bu ülkenin depremlere neden olan boşluklarla dolu olduğunu gösterir; Laodikeia ve Karura kadar hiçbir ülke böylesine hedef olamaz*" ifadesiyle depremlerin bu bölge için kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir.

Lykos (Çürüksu) Ovası'nda Demir Çağı'na kadar tarım, avcılık, dokumacılık ve çanak-çömlek yapımı ile günlük yaşam devam ettirilmiştir¹². Vadi, Akdeniz ile Karasal

---

kullanılmıştır; Celal Şimşek, "Antik Dönem'de Lycos (Çürüksu) Vadisi'nde Kültürel ve Ekonomik Yaşam", *Den Dod Denizli Dış Hekimleri Odası Dergisi*, 9, Denizli 1998c, s.27. Susa'dan başlayan (İran sınırları içinde Pers krallığının başkenti) kral yolu, Lykos Ovası'ndan geçerek Lidya krallığının başkenti olan Sardes'e (Salihli) ulaşmıştır.

⁷ C. Şimşek 2007b, s. 53.

⁸ Celal Şimşek, *Kutsal Kent Laodikeia'nın Kiliseleri*, Denizli 2012, s. 10.

⁹ Paul Arthur, *Bizans ve Türk Dönemi'nde Hierapolis (Pamukkale)*, (Çev. Nalan Fırat), İstanbul 2006, s. 24-25.

¹⁰ C. Şimşek 2013b, s. 35-47.

¹¹ Strabon, XII. 8, s. 85.

¹² C. Şimşek 1998c, s. 27.

iklimin geçiş noktasında olması nedeniyle, pamuk tarımının yapıldığı son sınırdır. Ovada, buğday, mısır, kiraz, zeytin ve üzüm tarımı yapılmaktadır¹³. Günümüzde de Lykos Ovası bağcılık ve tarım yönünden önemini korumaktadır.

Lykos Ovası ve çevresinde (Laodikeia, Hierapolis ve Kolossai) Antik Çağ'da koyun yetiştirilen önemli merkezlerdir¹⁴. Strabon¹⁵ “*Hierapolis'teki su, yün boyaması için olağanüstü uygundur. Köklerle boyanan yünler, kırmızı ve morla boyanan yünlerden çok üstündür. Burada su çok boldur ve kentte bir sürü doğal havuzlar ve hamamlar vardır*” ifadesiyle Hierapolis'in yün boyama merkezi olduğu üzerinde durmuştur. Laodikeia'da yün üretimi ve buna bağlı olarak ticaret, kente büyük zenginlik kazandırmıştır. Bu zenginliğin kaynağı ise Laodikeia'da yetiştirilen kuzguni siyah renkli koyun ve bundan elde edilen yünlerdir¹⁶.

Antik Çağ'da Lykos Ovası'nda köklü uygarlıkların oluşmasında, Büyük Menderes ve Çürüksu Nehirleri'nin bulunması, Batı Anadolu'ya geçişte kavşak görevinde olması, dinsel yönden önemli tapınaklara sahip olması, dokumacılık, hayvancılık ve iklime bağlı olarak tarım faaliyetlerinin sürdürülmesi, yer altı sıcak su kaynakları açısından şifalı sulara sahip olması etkili olmuştur¹⁷.

İklimi ve verimli arazisiyle stratejik öneme sahip Lykos Ovası birçok yerleşime ev sahipliği yapmıştır¹⁸. Ova üzerinde kurulan Hellenistik Dönem yerleşimleri; Laodikeia (Goncalı)¹⁹, Hierapolis (Pamukkale)²⁰, Attouda (Sarayköy-Hisarköy)²¹,

¹³ C. Şimşek 2013b, s. 35, 42, Res.32-33.

¹⁴ Hatice P. Erdemir, "Antik Çağ'da Hierapolis ve Çevresinde Koyun Yetiştiriciliği ve Yan Sektörleri", *Uluslar arası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler*, Cilt 1, Denizli 2007, s.25.

¹⁵ Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası Kitap XIII. 4* (Çev. A. Pekman), İstanbul 2000, s. 178.

¹⁶ Strabon, XII. 8, s. 16

¹⁷ C. Şimşek 1998c, s. 27. Dinar'dan (Apameia) doğan Büyük Menderes Nehri, kıvrımlı akışıyla sanatın çeşitli dallarında kullanılan meander motifini ortaya çıkarmıştır. Mitolojik bir hikâye olan Marsyas efsanesine de tanıklık etmiştir.

¹⁸ C. Şimşek 2007b, s. 53. Lykos Vadisi Akdeniz ve Karasal İklimin geçiş noktasında olması nedeniyle pamuk tarımının yapıldığı son noktadır. Bunun yanı sıra buğday ve mısır tarımı yapılarak yılda iki kez ürün alınabilmektedir; Celal Şimşek, "Kolossai", *Arkeoloji ve Sanat*, 107, İstanbul, 2002b, s. 6. Honaz, tarımsal yönden günümüzde de önemli bir sebze ve meyve üretim merkezidir; F. D'Andria 2003, s. 21. Lykos vadisinde günümüzde pamuk ve teperde tatlı İzmir üzümü yetiştirilmektedir; Celal Şimşek, "Antik Dönem'de Çürük Su (Lycos) Vadisinde Kültürel ve Ekonomik Yaşam", *Arkeoloji ve Sanat*, 92, İstanbul 1999, s.2. Lykos Vadisi'nin iklimin uygun oluşu ve bugünde olduğu gibi önemli yolların kesiştiği kavşak noktasında olması sebebiyle bölge ekonomik ve kültürel yönden gelişmiştir; Giuseppe Scardozzi, "Ricognizioni archeologiche nel territorio di Hierapolis: gli acquedotti, le cave di materiali lapidei, gli insediamenti rurali, i tumuli funerari", *Hierapolis Di Frigia V, Le Attività Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2004-2006*, İstanbul 2012, s. 143. 2005-2006 yılı Hierapolis yakınlarında ve Uzunpınar Platosu'na çıkan tepelerde yapılan yüzey araştırmasında yerleşimlerde zeytinyağı ve şarap üretimine ait yapı kalıntıları bulunmuştur.

¹⁹ C. Şimşek 2013b, s. 47; C. Şimşek 2007b, s. 55. Laodikeia, Denizli'nin 6 km. kuzeyinde Eskihisar, Goncalı, ve Bozburun Köyleri sınırları içinde, Lykos Ovası'nın ortasında yer alan bir Frigya kentidir; P. Arthur 2006, s. 170. Bizans ve Türk Dönemi Laodikeia'sı için bkz.

Trapezopolis (Babadağ-Bekirler Köyü)²², Thiounta (Gözler Kasabası)²³, Tripolis (Yenicekent)²⁴, Karura (Sarayköy-Tekkeköy),'dır²⁵. Vadi üzerinde kurulan Höyük yerleşimleri ise; Asopos Tepesi (Laodikeia), Kumkısık Höyük, Sarayköy-Beylerbeyi Höyük, Duacılı Höyük, Akköy Höyük, Irlıganlı Höyük, Akhan Höyük, Karakurt Höyük, Kaklık Höyük ve Kolossai Höyük'tür. Ayrıca, Kolossai Höyük²⁶ (Honaz) Vadi'nin Hellenistik Dönem öncesinde kurulan en önemli antik kentidir²⁷.

Bu coğrafyada antik çağda insanlar, depremlerin, M.S. 5. yy.dan itibaren Sasani, M.S. 7. yy.dan itibaren Arap akınlarının etkisiyle şehirleri terk ederek yeni yerleşim alanları kurmuşlardır. Bunun en güzel örneğini Laodikeia oluşturmaktadır. M.S. 7. yy.da meydana gelen deprem sonucunda yerel halk Denizli-Kaleiçi'ne taşınmıştır²⁸. Batıda yer alan Tripolis Derebol'e, Attouda Sarayköy'e, Hierapolis ise Pamukkale'ye taşınmıştır²⁹.

Lykos Ovası, doğanın vermiş olduğu tüm zenginlikleri kullanarak, refah seviyesini yükseltmiş, ekonomik alanda üstünlük sağlamıştır. Bu durumu, bölgedeki koyunlardan elde edilen yünlerin boyanması için ihtiyaç olan sıcak suyun Hierapolis'te bulunması, nehirlerin ve su yataklarının olmasıyla çanak-çömlek yapılması için ihtiyaç duyulan kilin olması, sivil, kamu binalarında ve nekropol alanlarında kullanılan

²⁰ F. D'Andria 2003, s. 21. Hierapolis, Denizli ili'ne bağlı sıcak su kaynakları ile şekillenmiş doğası ile Çürüksu (Lykos) Nehri'nin aktığı bir vadinin üzerinde yer alır.

²¹ Bilal Söğüt, "Denizli'de Yaşayan Tarih Kenti Attouda (Hisar Köyü)", *Geçmişten Günümüze Denizli*, 37, Denizli 2013, s. 11. Attouda, Denizli İli, Sarayköy İlçesi, Hisar Köyü'nde, Lykos Vadisi'nin batısında, Salbakos Dağı'nın doğu yamacı üzerinde yer almaktadır.

²² Celal Şimşek, "Trapezopolis Antik Kenti Nekropolü I", *Arkeoloji ve Sanat*, 109-110, İstanbul 2002a, s. 3. Trapezopolis ve Attouda Salbakos Dağı'nın kuzey yamaçlarında birbirine komşu olarak kurulmuştur.

²³ Celal Şimşek, "Laodikeia Antik Kenti'nde Yapılan Çalışmalar", *Colloquium Anatolicum, Anadolu Sohbetleri*, XII, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2013a, s. 28, Res.2. Thiounta'nın konumu için bkz; W. M. Ramsay 1961, s. 10. Ramsay, Thiounta'nın Mossyna'ya bağlı bir köy olduğunu ve lahit yapımında kullanılan bir taş ocağının burada var olduğunu bildirmektedir.

²⁴ Bahadır Duman, "Son Arkeolojik Araştırmalar ve Yeni Bulgular Işığında Tripolis ad Maeandrum, *Cedrus*, I, Mersin 2013, s.179. Tripolis Antik kenti Lykos Vadisi'nin kuzeybatı ucunda, vadiye hakim tepenin güney yamacında kurulmuştur; Aytekin Erdoğan, "Tripolis", *Ege Üniversitesi Arkeoloji Kazıları*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, İzmir 2012, s. 314. Lydia, Phrygia ve Karia bölgelerinin sınırlarını birleştiren Tripolis antik kenti Maiandros Nehri'nin kenarında kurulmuştur.

²⁵ C. Şimşek 1998c, s. 27. Hellenistik Dönem'de Lykos Vadisi üzerinde sırasıyla; Laodikeia, Hierapolis, Attuda, Trapezopolis antik kentleri kurulmuştur.

²⁶ C. Şimşek 2002b, s. 4; Bahadır Duman, Erim Konakçı, "Kolossai: Höyük, Kalıntı ve Buluntuları", *Arkeoloji Dergisi*, VIII (2006/2), İzmir 2006, s. 83. Denizli'nin 25. km. doğusunda Phrygia'nın güneybatısında yer alır.

²⁷ C. Şimşek 2013b, s. 39.

²⁸ Celal Şimşek, "2003 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazısı", *KST*, 26, 1, Ankara 2005, s.306.

²⁹ W. M. Ramsay 1961, s. 87.

traverten-mermer ocaklarının bulunması, iklimin elverişliliği ile tarım faaliyetlerinin sürdürülmesi desteklemiştir³⁰.

Akçapınar Nekropolü, Hierapolis'in kuzeybatısında, Lykos Ovası'nı kuzeyde sınırlayan Çökelez Dağı üzerinde kurulmuştur. Hierapolis ve çevresinde İtalyan kazı heyeti tarafından 2004-2008 yıllarında yapılan kazı ve yüzey araştırmalarında, Hierapolis'e bağlı topraklarda, Roma ve Bizans Dönemi'ne tarihlenen çiftlik ve küçük yerleşimlerle bağlantılı, şarap ve çoğunluğu zeytinyağı üretimi için kullanılan yapılar bulunmuştur (**Harita 3**)³¹.

1.2. Lykos Ovası Kazı ve Araştırmaları

Lykos Ovası, Kalkolitik Dönem'den itibaren yerleşim yeri olarak kullanılmış, özellikle Hellenistik ve Roma Dönem'lerinde ova üzerinde büyük şehirler kurulmuştur. Ova, bu şehirlerin kurulması ve ayakta kalabilmesi için gerekli olan doğal koşullara sahip bir alandır. Ova üzerinde kurulan kentler genellikle Lykos Ovası'nı oluşturan dağların eteklerinde kurulmuştur. Ancak, Laodikeia Lykos Ovası'nın ortasında kurulmasıyla stratejik konuma sahip olmuştur (**Harita 1**).

Lykos Ovası'nda Laodikeia, Hierapolis, Tripolis, Attouda, Trapezopolis, Kolossai antik kentlerinde çalışmalar yapılmıştır. Ancak, Laodikeia, Hierapolis ve Tripolis antik kentlerinde kazılar sistemli olarak devam etmektedir.

Denizli Müze Müdürlüğü tarafından 1993 Yılı Sarayköy Beylerbeyi III. No'lu Tümüls kazısı³², 1992 yılında Buldan Kayran Mevkii kurtarma kazısı³³, 1991 yılı Çömleksaz Köyü'nde (Böceli) bulunan taban mozaïği kurtarma kazısı³⁴, 1993 yılında Beylerbeyi I No'lu Tümüls Kazısı³⁵, 1995 yılı Denizli Bozkurt İlçesi Çambaşı Tümüls'ü kazı çalışması³⁶, 1997 yılında Kolossai Nekropolü 1-2-3 No'lu tümülüsu,

³⁰ C. Şimşek 2000, s.11. Thiounta'dan çıkartılan renkli mermer, Hierapolis'in bakır işçiliği, Dionysopolis (Çal-Ortaköy) çevresinde yetiştirilen bağlardan elde edilen şaraplar, Lykos Ovası'nın ticaretine canlılık kazandırmıştır.

³¹ Giuseppe Scardozi, "Oil and Wine Production in Hierapolis of Phrygia and Its Territory During Roman and Byzantine Age: Documentation From Archaeological Excavations and Surveys", *Olive Oil and Wine Production In Anatolia During Antiquity, Antik Çağ'da Anadolu'da Zeytinyağı ve Şarap Üretimi, Sempozyum Bildirileri* (06-08 Kasım 2008 Mersin), İstanbul 2010, s. 278, 300, Fig. 11.

³² Celal Şimşek, "Beylerbeyi III. No'lu Tümüls Kazısı", *MKSS*, IV, Ankara 1994a, s. 117-127.

³³ Celal Şimşek, "Denizli Buldan Kayran Mevkii Toplu Konut Alanı Kurtarma Kazısı", *MKKS*, IV, Ankara 1994b, s. 457-466.

³⁴ Haşim Yıldız, "Çömleksaz Köyü'nde (Böceli) Bulunan Taban Mozaïğinin Kurtarma Kazısı", *MKKS*, III, Ankara 1993, s.197-206.

³⁵ Nesrin Karabay, "Beylerbeyi I. No'lu Tümüls", *MKSS*, V, Ankara 1995, s. 229-242.

³⁶ Celal Şimşek, "Çambaşı Tümülsü", *MKKS*, VIII, Ankara 1998a, s. 493-516.

Akköy Bizans Aile Mezarı, Goncalı Köyü Roma Mezarı çalışmaları³⁷, 1996-97 yıllarında Hierapolis'in 5 km. kuzeydoğusunda bulunan Kurtluca Köyü sınırları içerisinde kalan Alaburun tümülüsü kazısı³⁸, 1997 yılında Gümüşler Nekropolü kurtarma kazısı³⁹, 1998 yılında Denizli Baklan İlçesi İncikli köyü sınırları içerisinde Karacahöyük mevki Roma nekropolü kazısı⁴⁰, 2006 yılında Çardak Han kazı çalışması⁴¹, 2008 yılında Honaz (Emirazizli) Kaya mezarı kazı çalışması⁴², 2011 yılında Pınarkent Nekropol alanı kazı çalışmaları⁴³ yapılmıştır.

Denizli sınırları içerisinde yer alan Yukarı Menderes Havzası Dağlık Bölge olarak adlandırılan, Baklan, Çal ve Çivril'de yüzey araştırmaları⁴⁴, Çivril ilçesi sınırları içerisinde yer alan Beycesultan Kazısı çalışmaları⁴⁵ yapılmaktadır.

1.2.1 Hierapolis

Hierapolis, Lykos Vadisi'nin doğusunda, Denizli ili'nin 20 km. kuzeydoğusunda, 350 m. yüksekliğindeki kireçtaşı tabakasının üzerinde kurulmuştur. Hierapolis, kutsal kent anlamı taşımaktadır⁴⁶. Hierapolis XIX. yy.a kadar yerleşim yeri olarak kullanılmış ve eski gezginlerin anlatımında antik harabeler *Pampok Kalesi* olarak adlandırılmıştır⁴⁷. Hierapolis M.Ö. 3. yy.da Seleukoslar tarafından kurulan bir Hellenistik Dönem kentidir. Seleukoslar ile Bergama Krallığı arasında M.Ö. 190 yılındaki Magnesia Savaşı'nda, Bergama Kralı II. Eumenes zafer kazanır ve M.Ö. 188 yılında Apameia Barışı ile Hierapolis Bergama idaresine girmiştir. M.Ö. 133 yılında Bergama Kralı III. Attalos, Hierapolis'in de yer aldığı topraklarını veraset yoluyla Roma İmparatorluğu'na bırakmış ve bu topraklar Kibyra Konventus Birliği'ne bağlanmıştır⁴⁸. M.Ö. 129 yılından itibaren

³⁷ H. Yıldız 1999, s. 247-262.

³⁸ Ali Ceylan, "Alaburun Tümülüsü", *MKSS*, IX, Ankara 1999a, s. 263-276.

³⁹ Nesrin Karabay, "1997 Yılı Gümüşler Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı", *MKSS*, IX, Ankara 1999, s. 291-300.

⁴⁰ Salim Yılmaz, Cevdet Sevinç, Şaban Kök, "Denizli, Baklan, İncikli Köyü, Karacahöyük Mevkii'nde Roma Nekropolü 1998 Yılı Kurtarma Kazısı", *MKSS*, X, Ankara 2000, s. 201-210.

⁴¹ Nesrin Karabay, "Çardak Han", *MKSS*, 16, Ankara 2008, s. 115-128.

⁴² Salim Yılmaz, Keziban Yılmaz, "Honaz (Emirazizli) Kaya Mezarı", *MKSS*, 18, Ankara 2010, s. 175-192.

⁴³ Nesrin Karabay, Birgül Çamoğlu Günaydın, "Pınarkent Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı 2011", *MKSS*, 21, Ankara 2012, s. 73-94.

⁴⁴ Fulya Dedeoğlu, "Yukarı Menderes Havzası (Çivril, Çal, Baklan), Dağlık Bölge Yüzey Araştırmaları", *Geçmişten Günümüze Denizli*, 38, Denizli 2014, s. 6-10.

⁴⁵ Eşref Abay, "Beycesultan Kazıları", *Geçmişten Günümüze Denizli*, 38, Denizli 2014, s. 12, 15.

⁴⁶ Celal Şimşek, *Hierapolis Güney Nekropolü*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1997b, s. 1; P. Arthur 2006, s. 13.

⁴⁷ Francesco D'Andria, "Hierapolis (Pamukkale) Dün ve Bugün", *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler*, Cilt 2, Denizli 2007, s. 33.

⁴⁸ F. D'Andria 2003, s. 9.

Batı Anadolu Asya Eyaletine bağlanarak Roma tarafından atanan Prokonsül'lerce (eyalet valileri) yönetilmiştir⁴⁹. M.Ö. 2.- M.S. 1. yy.larda yün üretimi ve kumaş boyacılığına bağlı olarak üretim gelişmiştir. Hierapolis M.S. 60 yılında, Laodikeia ve Kolossai kentleri gibi deprem sonucunda yıkılmıştır. M.S. 86'da Flavius sülalesi imparatorlarının isteği ile kentte inşaat faaliyetleri başlar ve Apollon Tapınağı, tiyatro, gymnasium, Frontinus Caddesi, kent kapıları, Flavius Zeuxis Mezar Anıtı gibi yapılar yapılmıştır⁵⁰.

Hierapolis, Justinian tarafından metropolis yapılmış ve birkaç piskoposluktan oluşmuş grubun başına getirilmiştir. Ankyra, Tiberiopolis, Kadoi, Aizonoi Hierapolis'e tabidir⁵¹. M.S. 2.-3. yy.larda Hierapolis, kentte dokunan kumaşların İtalya'ya kadar ihraç edilmesi ile tekstildeki başarısını gözler önüne serer. Bunun yanı sıra, Efes, Bergama, Smyrna, Sardes, Aphrodisias kentleriyle ticari ilişkiler sağlanmış ve birlik sikkeleri bastırılmıştır. Hierapolis dokumacılıkta fabrika kenti konumundadır, ancak bunu Laodikeia ve Kolossai ile beraber yapmıştır⁵².

Hierapolis'te Denizli Müze Müdürlüğü tarafından, 1993 yılında Hierapolis kuzey ve güney giriş kapıları yakınlarında bulunan Roma mezarlarının restorasyonu ve Güney Roma Kapısı temizlik çalışması⁵³, 1993 yılında Hierapolis Güney Bizans Kapısı restorasyon çalışmaları⁵⁴, 1993 yılında Hierapolis Roma Hamamı Kazısı⁵⁵, 1993 yılında Hierapolis Güney Nekropolü Anıt Mezar Kurtarma Kazısı⁵⁶, 1994 yılında Tripolis Sütunlu Cadde kazı çalışması⁵⁷, 1994 yılında Hierapolis Güney Roma Kapısı Kazısı⁵⁸, 1994 yılında Hierapolis Antik Kenti Tripolis Caddesi çalışmaları⁵⁹, 1994 yılında III. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazı çalışmaları⁶⁰, IV. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazı çalışmaları⁶¹, V. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazı çalışmaları⁶²,

⁴⁹ C. Şimşek 2013b, s. 28.

⁵⁰ F. D'Andria 2003, s. 9-10.

⁵¹ W. M. Ramsay 1961, s. 484.

⁵² C. Şimşek 2000, s.10.

⁵³ Salim Yılmaz, "Hierapolis Kuzey ve Güney Giriş Kapıları Yakınlarında Bulunan Roma Mezarlarının Restorasyonun ile Güney Roma Kapısı Temizlik Çalışmaları", *MKKS*, V, Ankara 1995, s. 129-146.

⁵⁴ Haşim Yıldız, "Pamukkale, Hierapolis Güney Bizans Kapısı", *MKKS*, V, Ankara 1995, s. 175-188.

⁵⁵ Celal Şimşek, "İkinci Sezon Hierapolis Roma Hamamı (Müze Binası) Kazı Çalışmaları", *MKKS*, V, Ankara 1995a, s. 243-263.

⁵⁶ Celal Şimşek, "Hierapolis Güney Nekropolü Anıt Mezar Kurtarma Kazısı", *MKKS*, V, Ankara 1995b, s. 265-280.

⁵⁷ Ali Ceylan, "Tripolis Sütunlu Caddesinde Yapılan Kazı ve Temizlik Çalışmaları", *MKKS*, 5, Ankara 1995, s. 159-170.

⁵⁸ Salim Yılmaz, "Hierapolis Güney Roma Kazısı Kapısı", *MKKS*, VI, Ankara 1996b, s. 121-130.

⁵⁹ Salim Yılmaz, "Hierapolis Antik Kenti Tripolis Caddesi Temizlik ve Düzenleme Çalışmaları", *MKKS*, VI, Ankara 1996a, s. 131-162.

⁶⁰ Celal Şimşek, "III. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", *MKKS*, VI, Ankara 1996, s. 221-242.

⁶¹ Celal Şimşek, "IV. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", *MKKS*, VII, Ankara 1997a, s. 1-28.

1997 yılında VI. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı⁶³, 1998 yılında Hierapolis Roma Hamamı 7. Dönem Kazı ve restorasyon çalışmaları⁶⁴ yapılmıştır.

Hierapolis, bulunduğu konum itibariyle traverten ve mermer ocaklarına yakın bir kenttir. Bu koşulları iyi bir şekilde kullanarak gerek kent mimarisinde gerekse mezar mimarisinde traverten ve mermer ocaklarından yararlanmıştır. Hierapolis'te, kentin güney yönü hariç üç tarafı nekropoller ile çevrelenmiştir.

1.3. Akçapınar Nekropolü Konumu ve Çevresi

Bu tezin konusunu oluşturan Akçapınar Nekropolü, 2012 yılında Akçapınar Köyü, Yelitepe Mevkii'nde, Orman Bölge Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmaları sırasında tespit edilmiş ve bu alanda Denizli Müze Müdürlüğü tarafından kurtarma kazısı yapılmıştır⁶⁵ (**Şekil 1-2**). Alanda 14 adet mezar yapısı bulunmuş ve çevrede sondaj çukurları açılmıştır (**Şekil 3-27**).

Lykos Vadisi'ni kuzeyde sınırlayan Çökelez Dağı⁶⁶ üzerinde yaklaşık 1032 m. rakımda yer alan Akçapınar Nekropolü, antik çağda Phrygia⁶⁷ olarak adlandırılan bölgede, 38 derece 02 dakika kuzey paraleli- 29 derece 06 dakika doğu meridyenleri arasında, Denizli ili, merkez ilçesi, Akçapınar Köyü⁶⁸, Yelitepe mevkiinde bulunmaktadır (**Harita 2**).

Nekropol alanı, dağ üzerinde yer alan Uzunpınar Platosu'nun yaklaşık 136 m²'lik bir alanında kurulmuştur. 1841 m. yüksekliğindeki Çökelez Dağı, kuzey-güney doğrultusunda uzanmakta, aynı zamanda Çökelez Dağı'nı oluşturan tepeler ayrı bir kol halinde kuzeydoğu yönünde uzanarak Baklan-Çivril Havzası'nı çevrelemektedir. Çökelez Dağı'nın su kaynaklarına sahip kuzey-güney doğrultulu önemli yükseltileri; Damlalıburun T. (1100 m.), Karadağ T. (1060 m.), Tuğlu T. (935 m.), Boz T. (1015 m.),

⁶² Celal Şimşek, "V. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", *MKKS*, VIII, Ankara 1998b, s. 461-492.

⁶³ Ali Ceylan, "VI. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", *MKKS*, IX, Ankara 1999b, s. 277-290.

⁶⁴ Ali Ceylan, "Hierapolis Roma Hamamı 7. Dönem Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *MKSS*, 10, Ankara 2000, s. 189-200.

⁶⁵ Denizli Müze Müdürlüğü tarafından, Arkeolog Nesrin Karabay ve Elvan Altıntaş tarafından nekropol alanı kazısı yapılmıştır.

⁶⁶ C. Şimşek 1997a, s. 1.

⁶⁷ Veli Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara 2001, s. 203-206. Nekropol alanı, Thiounta ve Hierapolis arasında kurulması nedeniyle Phrygia bölgesi sınırları içinde değerlendirilmektedir; Ramsay 1895, s. 122-168. Nekropol alanına yakın yerleşimler için bkz.

⁶⁸ Castrianni L, Scardozzi Giuseppe, "I resoconti dei viaggiatori alla luce delle recenti ricognizioni archeologiche: la localizzazione di Thiounta e Mossyna nel territorio di Hierapolis", *Hierapolis Di Frigia V, Le Attività Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2004-2006*, İstanbul 2012, s. 107. Ramsay 1800'lerin sonunda, Thiounta için Eski Gözler yakınında Uzunpınar Platosunun kuzey ucunda olarak tanımlamıştır. 1880'lerde ise Mossyna için önce Dağmarmara köyünün güneybatısında, daha sonra ise Uzunpınar platosunun ortalarında, Akçapınar'ın biraz doğusu olarak tanımlamıştır.

Keçi T. (1109 m.), Kumdede T. (1573 m.), Türkmen T. (1236 m.), Akkıрма T. (1158 m.) Pınarlık Tepe (1064 m.)'leridir. Çökelez Dağı'nın alçak kesimlerinde, Büyük Menderes Nehri tarafından boğaz karakterli vadiler (Seyitler Boğazı gibi) oluşturulmuştur⁶⁹.

W. M. Ramsay Büyük Menderes Vadi'si boyunca ilerleyen yolları “*Sardis, Philadelphia, Tripolis, Hierapolis'ten, belki bir diğeri de Dionysopolis, Mossyna ve Hyrgaleis'ten gelirdi*” şeklinde ifade etmiştir⁷⁰. Akçapınar Nekropolü yakınlarında, Hierapolis'in kuzeyindeki Uzunpınar Platosu üzerinde yer alan, Thiounta (Gözler Kasabası) ve Mossyna antik kentleri teritoryum olarak Hierapolis'e bağlıdır⁷¹.

Hierapolis kazı ekibi tarafından 2005-2006 yıllarında gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında ve son 10 yılda tesadüfen ortaya çıkan Roma Dönemi yazıtlarından Akçapınar ve çevresinin, Hierapolis'e tabi olduğu anlaşılan topraklarda (Lykos Vadisi'nin tüm doğu yamaçları, Uzunpınar Platosu⁷² ve Çal'ın batısındaki araziler) incelemeler yapılmıştır (**Harita 4**)⁷³.

Söz konusu araştırmalarda Hierapolis yakınlarında ve Uzunpınar Platosu'na çıkan tepeler üzerinde Geç Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nden Proto Bizans Dönemi'ne kadar tarihlendirilen küçük ve orta büyüklükte çiftlik olabilecek kırsal yerleşimler ve olasılıkla Hierapolis'e tabi bu yerleşimlere ait Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait olan tümülüsler ve çukur mezarlardan oluşan nekropol alanları bulunmuştur. Çökelez ve Salbakos (Babadağ) Dağları'nda yapılan araştırmalarda, buralarda Frigyalı çobanların yaşadığını gösteren seramik parçaları bulunmuştur⁷⁴.

Hierapolis toprakları kuzeyde Çökelez Dağı'ndan başlayarak Çal'a kadar uzanmaktadır. Bu topraklarda antik yerleşimin var olduğunu gösteren anıt ve yazıtlar bulunmuştur. Bunlar, Thiounta, Motelleis'te başta olmak üzere Uzunpınar ve Güzelpınar köylerinde bulunmuştur⁷⁵. Yeni Gözler'in 4 km. güneybatısında yer alan Pınar

⁶⁹ Mehmet Akif Ceylan, *Baklan-Çivril Havzası ve Yakın Çevresinin Hidrojeomorfolojik Etüdü*, (Basılmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998, s. 3-4.

⁷⁰ W. M. Ramsay 1961, s. 50.

⁷¹ John George Clark Anderson, "A Summer in Phrygia: I", *The Journal of Hellenic Studies*, Vol 17, 1897, s. 412.

⁷² F. Dedeoğlu 2014, s. 5. Çökelez Dağı ve çevresi ile ilgili yüzey araştırması için bkz.

⁷³ G. Scardozzi 2012, s. 127, 143, Fig. 10.

⁷⁴ C. Şimşek 2007b, s. 53; C. Şimşek 2013b, s. 39.

⁷⁵ Tullia Ritti, *Museo Archeologico di Denizli-Hierapolis Catalogo delle iscrizioni greche e latine Distretto di Denizli, Denizli-Hierapolis Arkeoloji Müzesi Yunanca ve Latince Yazılı Eserlerin Kataloğu Denizli Yöresinden Gelen Yazıtlar*, (Çev. Nalan Fırat), Napoli 2008, s. 17.

yerleşmesinde M.S. 2. yy. sonu ile M.S. 3. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilen bir adet mezar yazıtı bulunmuştur⁷⁶.

Hierapolis'in kuzeydoğusunda yer alan Dağmarmara'da bağların korunmasıyla ilgili yönetmelikten söz eden M.S. 3. yy.a ait bir yazıt bulunmuştur⁷⁷. Gözler'in 1,5 km. doğusundaki Fadıl Örenyeri'nde, güneş tansırısı, olasılıkla Hierapolis'te tapınım gören kehanet tanrısına ait Apollon Karios kültüyle bağlantılı bir adak yazıtı bulunmuştur. Uzunpınar'da yerleşik bir topluluk ya da tarikat olduğunu gösteren yazıtlar bulunmuştur⁷⁸.

Hierapolis'in kuzeyinde bulunan bu yazıtlar genel olarak M.S. 2.-3. yy.a tarihlendirilmektedir. Bu yazıtlara göre Hierapolis toprakları Çal'a kadar uzanmaktadır. Bağların korunmasıyla ilgili yazıtın olmasıyla da bu topraklarda tarımın yapıldığını göstermektedir.

Çökelez Dağı'nın batı yamacında, Hierapolis'in 5 km. kuzeydoğusunda yer alan Kurtluca Köyü sınırları içinde yer alan Alaburun Tümülüs'ünde 1996-1997 yıllarında Denizli Müze Müdürlüğü tarafından tepe üzerindeki Tümülüs'te kurtarma kazısı yapılmıştır. Tümülüs, M.Ö. 6.-5. yy.lardan, Hellenistik Dönem'e kadar kullanılmıştır⁷⁹.

Eski Gözler'den Menderes'e inen teraslar üzerinde, mermer ocaklarının yakınındaki köyde Thiounta'ya⁸⁰ ait kalıntılara rastlanmıştır ve *Thiounteis demos'uyla* ilgili yazıtlar bulunmuştur. Ayrıca burada, Hierapolis topraklarını kontrol eden atlı görevliler olarak bilinen *paraphylakes*'lerden söz eden yazıtlar bulunmuştur⁸¹.

Hierapolis'in kuzeyinde yer alan antik Thiounta (Gözler Köyü) civarında kırık yazıtlı bir bloğun parçalarından birkaç bölümü toparlanarak Pamukkale Müzesi'ne taşınmış ve burada birleştirilmiştir. Bloğun iki yüzünde bulunan toplam 91 satırlık yazıta göre; "*Hierapolis'e ait bir dekrettir ve bu yasa ile, bu bölgede arazisi ve sürüleri olan mal sahiplerinin birbirine karşı olan yükümlülükleri ve hakları saptanmakta ve*

⁷⁶ a.g.e., s. 19, 291. (No: 19. M. Aurelius Diodoros Zeuxion için yazıt).

⁷⁷ a.g.e., s. 19. 69. (No: 15. Üzüm bağlarının korunması için düzenleme).

⁷⁸ a.g.e., s. 19-20, 118. (No: 42. Bir güneş tanrısı için adak sunumu).

⁷⁹ A. Ceylan 1999a, s. 263-267; C. Şimşek 1997b, s. 17-18. Hierapolis'te bu tip mezarlar M.Ö. 2. yy.ın 2. çeyreği ile M.S. 1. yy.ın 2. çeyreğine tarihlenmiştir.

⁸⁰ E. Miranda De Martino, Tullia Ritti, Scardozzi Giuseppe, "L'area sacra dei Motaleis e il santuario di Apollo Karios nel territorio di Hierapolis", *Hierapolis Di Frigia V, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2004-2006*, İstanbul 2012, s. 737. Güzelpınar'ın 1 km. doğusunda, Uzunpınar platosunun güneydoğu ucunda, Cennet pınarı mevkiinde, Somaklı Tepe'nin batısındaki yamacın yarısına kadar uzanan kutsal alana ait platform kalıntıları yer almaktadır. Buraya ait traverten bloklar ve M.S. 1. ve 3. yy.lara tarihlenen mezar stelleri bulunmuştur. Stellerin üzerinde yer alan yazıtlardan kırsal kutsal alan ile Hierapolis arasındaki bağı göstermekte ve bu bilgi çeşitli metinlerde söz edilen, toprakları kontrol etmekle görevli atlı "*paraphylakes*"ler ile doğrulanmıştır.

⁸¹ L. Castrianni, G. Scardozzi 2012, s. 107.; J. G. C. Andersen 1897, s. 412. Thiounta ve Mossyna ile ilgili bkz.

*aykırı davranışlara karşı bazı müeyyideler konmakta ve bu durumlarda kır bekçilerinin (paraphylakes) görevlerinin neler olduğu belirlenmektedir"*⁸² ifadesi yer almaktadır.

---

⁸² Hasan Malay, "Manisa ve Denizli İllerinde Epigrafik Araştırmalar", *AST*, II, Ankara 1984, s. 100.

İKİNCİ BÖLÜM

HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİ'NDE

LYKOS OVASI'NDA GÖRÜLEN MEZAR TIPLERİ

2.1. Mezar Yapımında Kullanılan Malzemeler

Lykos Ovası'nda kurulan antik kentler ve yerleşimler, doğal zenginliklerini ve bölgede kolay ulaşılabilecek materyalleri kullanarak nekropol alanlarını oluşturmuşlardır.

Hierapolis Nekropolü'nde mezarların tümü traverten ile yapılmıştır. Bölgenin zengin termal su kaynaklarından dolayı traverten ocakları çokça bulunmakta ve mesafe yönüyle yakın olmasından dolayı bu taşlar tercih edilmiş olmalıdır. Ekonomik duruma bağlı olarak mezar odaları içinde yer alan lahitlerde, mezar kitabelerinde ve bazı girişlerde mermer kullanılmıştır⁸³. Lahitlerde, heykeltıraşlık eserlerinde ve mimari elemanlarda kullanılan mermerler, Hierapolis Kuzey Nekropolü'nün 800 m. doğusunda yer alan Gökdere Vadisi'nden, 20 km. kuzeydosunda yer alan Gözler Kasabası'ndan (Thiounta) ve Afyon İli yakınlarındaki Dokimeion mermer ocaklarından gelmekteydi. Gökdere Vadisi'nden gelen Hierapolis mermeri iri grenli ve beyaz renkli, Thiounta mermeri orta-iri grenli ve renkli damarlıdır⁸⁴. Dokimeion mermeri ise ince-orta grenli ve renkli damarlıdır⁸⁵.

Laodikeia Nekropolü'nde mezarlar, düzgün kesilmiş traverten, fosilleşmiş traverten, mermer bloklardan, tuğla, moloz taş, çay taşı ve kireç harç kullanılarak yapılmıştır. Mezarların iç kısmı sıvalı-sıvasız olarak bırakılarak sıvalı olanların bir kısmı fresklerle süslenmiştir. Kiremit çatma mezarlarda kullanılan kiremitler ve tuğlalar üzerinde yerel üretim olduğunu gösteren atölye işaretleri bulunmaktadır. Anıtsal mezarlara ait lento ve söveli giriş kapılarının kanat bölümleri taş veya ahşaptan, hareket milinin metalden yapılarak bu düzenek kare biçimli yuvalara kurşun ile sabitlenmiştir⁸⁶.

⁸³ C. Şimşek 1997b, s. 9.

⁸⁴ Tullia Ritti, "Hierapolis'te Ekonomi, Attivata Economica- Economy", *Hierapolis Di Frigia 1957-1987*, Torino 1987, s. 84-86; G. Scardozi 2012, s. 143. Hierapolis'te yapılan araştırmalarda beyaz mermer, traverten, alabaster ve pembemsi matrisli çok renkli breş ocakları bulunmuştur.

⁸⁵ Albustanlıoğlu Tulga, *Dokimeion Işığında Roma İmparatorluk Dönemi'nde Mermer Kullanımı, İmparatorluk Yönetimindeki Anadolu Mermer Ocaklarının İşletme Stratejisi ve Organizasyonu*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, s.147, 272.

⁸⁶ Celal Şimşek, Mehmet Okunak, Mustafa Bilgin, *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 Yılları*, Laodikeia Çalışmaları 1.1, Ege Yayınları, İstanbul 2011, s. 17.

Thiounta'da bulunan kitabelerde, Mossyna'da, ticarete kullanılan renkli mermerin çıktığı ocağın yerinden söz etmektedir⁸⁷. Thiounta, Hierapolis'in 8-10 mil kuzeyinde bulunmaktadır⁸⁸.

Ramsay, Thiounta mermeriyle ilgili olarak "*II. Justinianın karısı ile Eudokiaile, Anastasious'un karısı olan başka bir imparatoriçenin Hierapolis mermerinden yapılmış lahitlerde defnedildikleri Konstantine Porphyrogenitus tarafından nakledilmiştir. Tarif ettiği muhteşem lahitlerin çok güzel ve kıymetli bir taştan yapıldığı anlaşılabilir. Thiountene'den bahsedilmeyip, buna "Hierapolis Taşı" deniyordu; böyle olması çok tabiidir; çünkü büyük bir şehir olan Hierapolis'e uzak bir yer değildi ve şüphesiz ki her yerden sipariş oraya geliyordu; halbuki taşın bulunduğu mahal sönük bir köyden ibaretti*" şeklinde bahsetmiştir.

Lykos Ovası'nda kurulmuş diğer kentlerin nekropol alanlarında kullanılan malzemeler; Kolossai'de, doğal kaya ve traverten kayalar⁸⁹, Trapezopolis'te, tuğla, pişmiş topraktan yapılmış lahit, kiremit, moloz taş⁹⁰, Attouda'da, pişmiş topraktan yapılmış silindirik lahit, doğal kaya, taş, tuğla, kireç harç kullanılmıştır⁹¹.

2.2. Lykos Ovası Yerleşimlerinde Görülen Mezar Tipleri

Antik Çağ'da Lykos Ovası üzerindeki kentler, kurulduğu alandaki materyalleri (çaytaşı vb.) ve doğal zenginlikleri (traverten, mermer, vb.) kullanarak nekropol alanlarını kurmuşlardır. Bu coğrafya üzerinde yer alan Hierapolis ve Laodikeia, mezar mimarisi yönünden en zengin olan antik kentlerdir (**Ek-2**).

Lykos Vadisi ve çevresinde görülen mezar tipleri genel olarak, yassı kapak taşlı örgü tekne mezarlar, oygu mezarlar, tonozlu mezarlar, ev mezarlar, tümülüs mezarlar, kaya mezarları ve girlandlı lahit taslaklarıdır⁹².

Ova'nın en eski antik kenti olan Kolossai Höyük'te⁹³ tümülüs, örgü tekne mezar, tonozlu mezar, mezar ev, tapınak mezar, lahit mezar, kaya oygu lahit mezar,

⁸⁷ W. M. Ramsay 1961, s. 484.

⁸⁸ a.g.e., s. 484; T. Albustanlıoğlu 2006, s. 5, 321. Afyon İli, İncehisar Kasabası sınırları içerisinde yer alan Dokimeion mermer ocaklarından Roma'ya yapılan sevkiyatta, üretimle ilgili bilgilerin yazılması normal iken, iki blok üzerinde bu bilgilere ek olarak Roma'da ulaşacağı adres ratiourbica şeklinde belirtilmiştir. Bu bölüm Dokimeion ocaklarında değil, son kontrol merkezi olan Roma Dönemi'nde metropolis konumundaki Synnada'da (Şuhut) yazılmıştır. Dokimeion'da çıkarılan mermerin, Orta Anadolu'dan Roma'ya sevkiyatın yapıldığı ve ana depoların bulunduğu yer Şuhut'tur.

⁸⁹ C. Şimşek 2002b, s. 10.

⁹⁰ C. Şimşek 2002a, s. 5.

⁹¹ C. Şimşek 2002c, s. 234-235.

⁹² C. Şimşek 2002b, s. 15.

⁹³ a.g.m.; B. Duman, E. Konakçı 2006, s.91-94.

kaya mezar, kaya oygu tekne mezar, traverten kayaya oyulmuş beşik çatılı anıt mezar tipleri bulunmaktadır. Laodikeia'da⁹⁴ tümülüs, kubbeli-arkosoliumlu mezar, pişmiş toprak silindirik mezar, örgü tekne mezar, büyük mezarlık, pişmiş toprak küvet mezar, tonozlu mezar, mezar ev, tapınak mezar, lahit mezar, urnalar, avlulu mezar kompleksi, dromoslu yeraltı mezar, basit toprak mezar, kiremit çatma mezar, U planlı altar tipi mezar tipleri görülmektedir. Hierapolis'te⁹⁵ tümülüs, pişmiş toprak silindirik mezar, örgü tekne mezar, büyük mezarlık, üzeri lahitli hypogeion, tonozlu mezar, mezar ev, tapınak mezar, lahit mezar, urnalar, avlulu mezar kompleksi, kaya oygu lahit mezar, dromoslu yeraltı mezar, obelisk mezar, zafer takı şeklinde düzenlenmiş kemerli mezar, kafesli ev şeklindeki anıtsal mezar podyumu, kaya oygu tekne mezar, U planlı altar tipi mezar, traverten kayaya oyulmuş beşik çatılı anıt mezar tipleri bulunmaktadır. Attouda'da⁹⁶ tümülüs, pişmiş toprak silindirik mezar, örgü tekne mezar, tonozlu mezar, lahit mezar ve kaya oygu mezar tipleri görülmektedir. Trapezopolis'te⁹⁷ pişmiş toprak silindirik mezar, örgü tekne mezar, tonozlu mezar, mezar ev, lahit mezar, kiremit çatma mezar tipleri bulunmaktadır. Lykos Ovası'nın batı ucunda yer alan Tripolis'te⁹⁸ tonozlu mezar, mezar ev, tapınak mezar, lahit mezar, urnalar, avlulu mezar kompleksi, kaya oygu lahit mezar, dromoslu yeraltı mezar, kaya mezarları görülmektedir.

2.3. Akçapınar Nekropolü Mezar Tipleri (Levha 4)

Akçapınar Nekropolü, Çökelez Dağı'nın batı ucundaki bir yamaçta, kaya tabakası üzerinde, yaklaşık 136 m²'lik bir alanda kurulmuştur (**Şekil 2**). Nekropol alanının yamaçta kurulmasına karşın, mezarlar düz bir kaya tabakası işlenerek yapılmıştır. Ağaç köklerinin oluşturduğu tahribat nedeniyle bazı mezarlarda aşınmalar olmuştur. Bazı mezarların üzerleri üç veya beş parçadan oluşan kapak taşlarıyla kapatılmış, ancak 11 No'lu mezar üzeri bir adet küçük başucu taşı ve düzgün kesilmiş bir yekpare taş ile kapatılmıştır (**Şekil 21**). Akçapınar Nekropolü'nde, iki farklı tip mezar yapısı görülmektedir. Bunlar; kaya oygu tekne mezar (basit khamasorion)⁹⁹ ve

⁹⁴ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 8-16; C. Şimşek 2013b, s. 409-434.

⁹⁵ C. Şimşek, 1997b, s. 16-92; Trevor Anderson, "Preliminary Osteo-archaeological Investigation in the North Necropolis", *Hierapolis Di Frigia I, Le Attivita dele Campagne di Scavo e Restauro 2000-2003*, İstanbul 2007, s. 476-493. Fig. 6-7.

⁹⁶ C. Şimşek 2002c, s. 231-240.

⁹⁷ a.g.m.

⁹⁸ A. Erdoğan 2012, s. 323-327.

⁹⁹ Kaya oygu tekne mezarlar, Lykos Ovası'nda Kolossai, Pınarkent, Hierapolis ve Akçapınar Nekropol'lerinde görülmektedir.

kaya oyu panel tekne mezardır. Kaya oyu panel tekne mezar tipine benzer bir adet basit panel tekne mezar bulunmaktadır.

2.3.1. Kaya Oyu Tekne Mezar (Basit Khamasorion)

Kaya mezarlarının en basit düzenlemesi olan khamasorionlar, Dağlık Phrygia Bölgesi'nde iki ana tipte görülmektedir. Bunlar *basit khamasorionlar* ve anakaya üzerinde lahit görünümüne sahip *lahit formlu khamasorionlardır*¹⁰⁰.

Basit Khamasorionlar, ana kayanın dikdörtgen olarak düzgün, derin tekne¹⁰¹ şeklinde oyulmasıyla oluşturulmuş mezar tipidir¹⁰². Bu mezarlar, Eskişehir İli Bardakçı Köyü Keçibayırı Mevkii, Kümbet Köyü Asmacık Tepesi Mevkii, Yapıldak Köyü ve civarı, Yazılıkaya Köyü Midas/ Kybele kutsal alanı, Yörük kırka Köyü civarı, Kütahya İli İnli ve Ovacık- İnli köyleri, Afyon İli Ahlatçınlar Mevkii, Ayazın Kasabası, Beyköy, Boncukluinler Mevkii, Demirli ve Üçlerkayası Köyü civarında bulunmaktadır¹⁰³.

Kayaya oyulmuş dikdörtgen formlu tekne mezarlara Phrygia'da Hierapolis¹⁰⁴, Eumeneia¹⁰⁵, Kolossai¹⁰⁶ ve Pınarkent¹⁰⁷ yerleşimlerinde rastlanmıştır. Afyon İli Dazkırı İlçesi'nin Sarıkavak Köyü'nde yer alan Anaua'da, kaya oyu mezarlar görülmektedir¹⁰⁸. Herakleia Latmos'da¹⁰⁹ ana kayaya oyulmuş basit çukur mezarlar yaygındır. Bu yerleşimler dışında İzmir'de Olympos Dağı üzerinde bulunan

¹⁰⁰ Rıfat Eser Kortanoğlu, *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Dağlık Phrygia Bölgesi Kaya Mezarları*, Edebiyat Fakültesi Yayınları No.7, Eskişehir 2008, s. 30-32. Khamasorion mezar tipleri için bkz.

¹⁰¹ Melih Arslan, Mustafa Metin, M. Okan Cinemre, "Juliopolis Nekropolü 2009 Yılı Kurtarma Kazısı", *MKSS*, 19, Ankara 2011, s. 273. Nekropolde kaya oyu tekne mezarlar, ana kayaya sanduka şeklinde oyulmuş ve üzeri bir, iki veya üç taş kapakla örtülmüş mezarlar, kaya oyu içine küçük bir sanduka şeklinde ve üzeri taş kapakla örtülü mezarlarla birlikte daha basit taş lahit, toprak içine gömülmüş taş kapaklı ve toprağa gömülmüş üzeri çatı kiremitleriyle örülmüş altı farklı mezar mimarisi bulunmuştur.

¹⁰² R. E. Kortanoğlu 2008, s. 31, Levha 3-35'de incelenen mezarlar Basit Khamasorion Tip I A olarak ele alınmıştır; Aynur Akman, Ayşe Akman, "Attaleia Nekropolü (Eski Doğu Garajı – Halk Pazarı Mevkii) Kurtarma Kazısı 2010 Yılı Çalışmaları", *MKSS*, 20, Ankara 2011, s. 50. Khamasorion mezarlar, "*Ana kayanın yüzey seviyesinden belirli bir derinliğe kadar düzgün dikdörtgen biçimde şekillendirildikten sonra, ölü yataklarının yanlara doğru genişletilerek oyulması suretiyle yapılmış mezarlardır*"; Rahsan Tansu Polat, "Stratonikeia Akdağ Nekropolü Cam Buluntuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Kaunos/Kbid Toplantıları 2, Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu*, 2010, s. 26-27. Stratonikeia Akdağ nekropolü basit khamasorion mezar hakkında bkz.

¹⁰³ R. E. Kortanoğlu 2008, s. 31, 178-343, Kat. No: 1- 336.

¹⁰⁴ Eugenia Equini Schneider, *La Necropoli Di Hierapolis Di Frigia*, Roma 1972, s. 105, Tav. VIa.; C. Şimşek 1997b, s. 17, 303, 305, Res. 192, 198-199.

¹⁰⁵ Bilal Söğüt, Celal Şimşek, "Eumeneia", *Çivril Sempozyumu Bildirileri*, Denizli 2012, s. 310, Res. 13.

¹⁰⁶ C. Şimşek 2002a, s. 10-11, Res. 11; B. Duman, E. Konakçı 2006, s. 91, Levha 11c.

¹⁰⁷ N. Karabay, B. Ç. Günaydın 2012, s. 87-89, Res. 2-6.

¹⁰⁸ B. Duman, "Anaua'nın (Sanaos) Lokalizasyonu Üzerine Düşünceler", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, No 1, Denizli 2008, s. 51-52, 63-64, Res. 20-23.

¹⁰⁹ Anneliese Peschlow, "Die Nekropolen Von Latmos Und Herakleia Am Latmos", *AST*, VII, Ankara 1990, s. 153-160, Abb. 3,5-6; Anneliese Peschlow, "Die Nekropole Von Herakleia Am Latmos", *AST*, VIII, Ankara 1991, s. 389-390, Abb. 2-4.

Karamattepe mevkiinde¹¹⁰ ve Antalya Karaçalı Nekropolü'nde¹¹¹ bu tip mezarlar bulunmuştur. Söz konusu mezar tipinin Attaleia Nekropolü'nde Hellenistik Dönem, Roma ve Geç Roma Dönemleri'nde kullanıldığı tespit edilmiştir¹¹².

Akçapınar Nekropolü'nde bulunan bu tipteki dokuz mezarın her birinin üzeri yanlamasına konulmuş bir kaç yassı taş ile kapatılmıştır¹¹³.

Kaya Oygu Mezarlar gömü şekli bakımından farklılık göstermektedir. Bunlar; tek gömülü mezarlar, bir mezara birden fazla gömülü mezarlar ve iskelet bulunmayan mezarlardır.

2.3.1.1. Tek Gömülü Mezarlar

2.3.1.1.1. 1 No'lu Mezar (Şekil 3), Levha 5

Doğu-Batı yönünde, 2 m. uzunluğunda (içten), 60 cm. genişliğinde ve 70 cm. derinliğinde yapılmıştır. Mezar içerisinden bir bireye ait iskelet ve mezar hediyesi olarak mezarın doğu tarafında bir adet pişmiş toprak kandil parçası ve bir adet mermer ağrısak (**L3,c**) bulunmuştur. Buluntulara göre mezar, M.S. 1.- 2. yy.a tarihlendirilebilir.

2.3.1.1.2. 12 No'lu Mezar (Şekil 23-24)

Doğu-batı yönünde, 2.30 m. uzunluğunda (içten), doğu kısmı 50 cm., batı kısmı 73 cm. genişliğinde ve 60 cm. derinliğindedir. Mezarın üzeri birisi geniş kısımda ve diğeri de dar kısımda olmak üzere iki adet kapak taşı ile kapatılmış olup, doğu yönündeki kapak taşı muhtemelen ağaçlandırma çalışmaları sırasında kaldırılmıştır. Mezarın duvarının üst kısımları tek sıra taş ile çevrelenmiştir. Mezar içinde yaklaşık 40 cm. derinlikte çakıl taşı ve toprak karışık durumdadır. Yaklaşık 53 cm. derinlikte sert zemin ile bütünleşmiş bir şekilde bir iskelet bulunmuştur. Mezar hediyesi olarak bir adet

¹¹⁰ Elif Tül Tulunay, "Nif (Olympos) Dağı Kazısı ve Araştırma Projesi 2006 Yılı Kazısı", *KST*, 29, 3, Ankara 2008, s. 81; Elif Tül Tulunay, "Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazısı Projesi 2007 Yılı Kazısı", *KST*, 30, 3, Ankara 2009, s. 412; Elif Tül Tulunay, "Nif (Olympos)", *Colloquium Anatolicum Anadolu Sohbetleri*, XI, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü 2012b, s. 85. Söz konusu mezarlar, İzmir Torbalı yakınlarında Nif (Olympos) Dağı'nda yer alan Karamattepe mevkiinde bulunmuş Arkaik Dönem mekânları içeresine Hellenistik Dönem'de marn (kepir) tabakası dikdörtgen tekne şeklinde oyulmuş ve üzerleri yan yana büyük yassı taşlarla kapatılmış mezarlar ile benzerlik göstermektedir.

¹¹¹ Sedef Çokay- Kepçe, "Antalya Karaçalı Nekropolü, The Karaçalı Necropolis Near Antalya", *Adalya Ek yayın Dizisi*, 4, Suna İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2006, s. 9-12, 227-228, Fig. 36, 38-40.

¹¹² Aynur Tosun, Ayşe Akman, "Doğu Garajı-Halk Pazar Mevkii (Attaleia Nekropolü) Kurtarma Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları", *MKSS*, 19, Ankara 2011, s. 99.

¹¹³ A. Tosun, A. Akman 2012, s. 52, 65, Res. 7. Attaleia Nekropolü'nde, kaya oygu mezarda mezar kapağı yatay olarak yerleştirilmiş taşlar kullanılmıştır.

pişmiş toprak kandil (**L1,d**) bulunmuştur. Buluntuya göre mezar M.Ö. 1. yy.a tarihlendirilebilir.

2.3.1.2. Bir Mezara Birden Fazla Gömülü Mezarlar

2.3.1.2.1. 4 No'lu Mezar (Şekil 8-9)

Kuzeydoğu-güneybatı yönünde, 3.18 m. uzunluğunda (içten), 60 cm. genişliğinde ve 75 cm. derinliğinde yapılmıştır. 3 No'lu mezarın yaklaşık 60 cm. güneydoğusunda yer almaktadır. İn situ olarak bulunan beş adet kapak taşı ile üzeri kapatılmıştır. Orta kısımdaki iki adet kapak taşı daha geniş ve kalın yapılmıştır. Mezarın güneydoğusunda pişmiş toprak plaka bulunmuştur. Mezarın yan duvarları nemden ve köklerden tahrip olarak mezarın içerisine dökülmüştür. Mezarın kuzeybatı köşesinde bir tanesi küçük bir bireye ait olmak üzere iki adet iskelet, kuzeybatı-güneydoğu yönünde de bir iskelete ait kemik parçaları bulunmuştur. Kuzeydoğu-güneybatı yönünde gömülmüş asıl gömünün baş kısmı altına çakıl taşları sıkıştırılarak yastık şeklinde yükseltilmiştir. Diğer iki iskelet sonradan, ayakucundaki bir kapak taşı açılarak buraya bırakılmış olmalıdır. Toprağın nemli oluşu kemiklerin dağılmasına neden olmuştur. Mezar hediyesi olarak orta kısımda bir adet pişmiş toprak kandil (**L1,f**) ve bir adet tabak (**L2,a**) bulunmuştur.

Buluntular dâhilinde ve karşılaştırmalar sonucunda mezar, M.S. 1. yy sonu-M.S. 2. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilmektedir.

2.3.1.2.2. 5 No'lu Mezar (Şekil 10-11)

Kuzeydoğu-güneybatı yönünde, 2.81 m. uzunluğunda (içten), 60 cm. genişliğinde, 74 cm. derinliğinde yapılmıştır. Toprak yüzeyinden 50 cm. derinlikte bulunmuştur. Üzeri, bir tanesi baş taşı olmak üzere farklı ebatlardaki yedi adet kapak taşı ile kapatılmıştır. Mezarın üst kısmı tek sıra taş örgü ile çevrelenmiştir. Mezarın yan cepheleri nemden dolayı dökülmüştür. Mezar içerisinde birisi mezarın ortasında, birisi güneydoğu köşede ve diğeri de kuzeydoğu köşede olmak üzere üç adet iskelet bulunmuştur. Kuzeydoğu- güneybatı doğrultudaki mezarın baş kısmı kuzeydoğu yönünde doğal kayaya yastık şeklinde işlenmiştir. Asıl gömünün baş ve ayakucundaki diğer iki gömüye ait kemikler birbirine karışmış durumda bulunmuştur. Nemden ve ağaç köklerinden dolayı kemikler tahrip olmuştur. Mezar hediyesi olarak bir adet tam

(L2,d) ve bir adet kırık (L2,e) unguentarium bulunmuştur. Buluntulara göre mezar M.S. 1. yy.a tarihlendirilebilir.

2.3.1.2.3. 7 No'lu Mezar (Şekil 14-15)

Mezar, güneydoğu- kuzeybatı yönünde, 2.2 m. uzunluğunda, 58 cm. genişliğinde, 42 cm. derinliğinde yapılmıştır. Mezarın üzeri beş adet plaka şeklinde taşla kapatılmıştır. Mezarın doğu kısmı kayaya oyularak yapılmış, batı kısmı ise toprak üzerine taş döşenerek oluşturulmuştur. Mezarın kuzeybatı ucundaki iki kapak taşı üzerine ikinci bir plaka taş konulmuştur. Mezarın güney yönünde 1. iskelete ait kemikler 20 cm. derinlikte, güneybatı yönünde ikinci iskelete ait kemikler 25 cm. derinlikte ve orta bölümde ise üçüncü iskelete ait kemikler bulunmuştur. Güneydeki iskeletin kemikleri karışık durumdadır. Söz konusu mezarda yanık izlerine rastlanmıştır. Mezar hediyesi olarak kuzeybatı kısmında pişmiş toprak testi parçası (L2,f) ve güneydoğu köşesinde demir mızrak ucu (L3,f) bulunmuştur. Buluntulara göre mezar M.S. 1. yy.a tarihlendirilebilir.

2.3.1.2.4. 8 No'lu Mezar (Şekil 16-17)

Mezar, güneydoğu- kuzeybatı yönünde, 2.50 m. uzunluğunda, 50 cm. genişliğinde, 70 cm. derinliğindedir. Üzeri dört adet kapak taşı ile kapatılmıştır. Kapak taşlarından birincisi baş taşı şeklinde yapılmış olup, diğerlerinden daha küçüktür. Mezar kapakları tahrip olduğu için kapak seviyesinin 5 cm. altından itibaren mezarın içerisi taş ve ağaç kökleri ile dolmuştur. Bu durum iskeletlerin karışmasına neden olmuştur. Kuzeydoğu köşede iki adet, güney köşede bir adet ve ortada bir adet olmak üzere toplam dört adet kafatası açığa çıkarılmıştır. Mezar içerisinde seramik parçaları ve M.S. 2.-3. yy.ın 1. yarısına ait bronz bir Hierapolis şehir sikkesi (Şekil 32,c) bulunmuştur. Mezar, sikke buluntusuna göre M.S. 2.-3. yy.ın 1. yarısına tarihlendirilebilir.

2.3.1.2.5. 9 No'lu Mezar (Şekil 18-19)

Mezar, güneydoğu-kuzeybatı yönünde, 2.10 m. uzunluğunda, 82 cm. genişliğinde ve 60 cm. derinliğindedir. Üzerindeki beş adet kapak taşından güneydoğu uçtaki dik olarak konmuş olan taş, olasılıkla baş taşıdır. Mezarın duvarlarının üst bölümü taş ile örülmüştür. Mezar kapaklarının seviyesinden 20 cm. derinlikte iskelet parçaları bulunmaya başlanmıştır. Ağaç kökleri ve mezar içerisine dolan toprak mezarı tahrip etmiştir. Güneybatı yönünde küçük bir bireye ait bir kafatası ve kuzey kısmında

da dört adet olmak üzere toplam beş adet kafatası bulunmuştur. İskeletlerin arası küçük çakıl taşları ile sıkıştırılmıştır. Kuzeyde bulunan iskelet parçaları karışık ve üst üste yığılmıştır. Zemin doğal kaya olmasından dolayı kemikler zemine yapışmıştır. Mezar içerisinde seramik ve metal parçaları bulunmuştur. Mezarda buluntu olmadığı için tarihlendirme yapılamamaktadır.

2.3.1.2.6. 11 No'lu Mezar (Şekil 21-22)

Mezar, güneydoğu-kuzeybatı yönünde, 2.15 m. uzunluğunda (içten), 60 cm. genişliğinde, 70 cm. derinliğindedir. Güneydoğu ucunda küçük bir kapak taşı bulunan mezarın diğer kısmı 180x15 cm. ölçülerinde, düzgün kesitli yekpare bir blok taşı ile kapatılmıştır. Mezar içinde kuzey-güney yönünde bir bireye ait bir iskelet bulunmuştur. Daha sonra güneydoğu yönündeki kapak taşı açılarak gömülmüş üç adet iskelet zemine yapışmış olarak bulunmuştur. Mezar buluntusu olmadığı için tarihlendirme yapılamamaktadır.

2.3.1.3. İskelet bulunmayan mezarlar

2.3.1.3.1. 13 No'lu Mezar (Şekil 25)

Mezar, doğu-batı yönünde, 2.30 m. uzunluğunda (içten), 45 cm. genişliğinde ve 40 cm. derinliğindedir. Kapak taşları kaybolmuş olan mezar, toprakla dolu olarak bulunmuştur. Mezar içerisinde iskelet ve buluntu ele geçmemiştir. Bunlar göz önüne alındığında mezarın daha önce soyulduğu veya hiç kullanılmadığı düşünülebilir. Mezar buluntusu olmadığı için tarihlendirme yapılamamıştır.

2.3.1.3.2. 14 No'lu Mezar (Şekil 26), Levha 7

Mezar, doğu-batı yönünde, 1.22 m. uzunluğunda, 50 cm. genişliğinde ve 40 cm. derinliğindedir. Doğal kayaya oyularak yapılmış mezarın üzeri iki adet kapak taşı ile kapatılmıştır. Mezar içerisinde alt kısımdaki küçük çakıl taşları ile sıkıştırılmış katmanın üzerinde yumuşak bir toprak tabakası yer alır. Mezar üzerinde bir adet pişmiş toprak kandil (L1,e) bulunmuştur. Mezar içerisinde iskelet parçasına rastlanmamakla beraber sadece küçük bir diş bulunmuştur. Mezar, bir çocuğa ait olmalıdır. Omuz bölümü yumurta dizili kandil buluntusuna göre mezar, Augustus Dönemi ile M.S. 2. yy. aralığına tarihlenebilir.

2.3.2. Kaya Oygu Panel Tekne Mezarlar

Bu mezar tipleri form olarak farklılık göstermektedir. Büyük boyutlu mezarların uzun ve kısa kenarları dikdörtgen bloklardan (isodom), daha küçük olanların ise uzun kenarları bloklarla örülerek ya da kayrak taşlarının dikey olarak konulmasıyla, kısa kenarlarda da birer kayrak taşın dikey yerleştirilmesiyle oluşturulmuşlardır. Mezarların üzerleri iki veya üç yekpare blokla kapatılmaktadır¹¹⁴. Bu tip mezarların yapılması ve düzgün kesilmiş blokların kullanılması mezarların özel olarak yapıldığını göstermektedir. Demircihöyük- Sarıket'te bulunan İlk Tunç Çağı'na ait taş sanduka mezarın yapılması için işgücünün fazla olduğu bilinmektedir. Aynı şekilde bu mezarların da ayrıcalıklı kişiler için yapıldığı düşünülmektedir¹¹⁵. Lagina'da Börükçü Mevkii'nde yapılan çalışmalarda Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen mermer bloklardan yapılmış tekne mezar bulunmuştur. Mezarın yan duvarları monoblok şeklindedir¹¹⁶.

Akçapınar Nekropolü'nde mezar yan duvarları olarak kullanılan yerel olabilecek kesme traverten bloklar¹¹⁷, nekropolün en yakın 7 km. kuzeydoğusunda mermer ocağına¹¹⁸ sahip Thiounta'dan (Gözler)¹¹⁹ buraya getirilmiş olabilir. Hierapolis'te 1986 yılı kuzey nekropolü çalışmalarında, Thiounta mermeriyle yapılmış lahit parçaları

¹¹⁴ Ufuk Çörtük, "Kuzey Karia Akçay (Harpasos) Vadisi Mezar Mimarisi Hakkında Bir Araştırma", *III.-IV. Ulusal Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Anadolu / Anatolia, Ankara 2007, s. 45.

¹¹⁵ Jürgen Seeher, "Tarihöncesi Çağlarda Ölüm ve Gömü", *Arkeoloji ve Sanat III*, 59, İstanbul 1993, s. 13; Elif Tül Tulunay, "Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi 2010 Yılı Kazısı", *KST*, 33, 3, Ankara 2012a, s. 147-172; E. T. Tulunay 2012a, s.150. Res.1. Karamattepe 10 No'lu mezarda devşirme blok taşlarla örülmüş, kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu bir dikdörtgen derin tekne/sandık mezar bulunmuştur; E. T. Tulunay, "Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi 2009 Yılı Kazısı", *KST*, 32, 3, Ankara 2011, s. 410. DM13'te, üzeri yan yana üzeri dört adet yassı taşla kapatılan ve yan kısımları büyük yassı taşlarla yapılmış basit tekne mezar bulunmuştur.

¹¹⁶ Ahmet Adil Tırpan, Bilal Söğüt, "Lagina, Börükçü, Belentepe ve Mengefe 2008 Yılı Çalışmaları", *KST*, 31, 3, Ankara 2010, s. 512, 525, Res.3.

¹¹⁷ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 8, Laodikeia'da kesme traverten bloklar ile yapılmış mezarlar bulunmaktadır.

¹¹⁸ C. Şimşek 2007b, s. 51. Lykos Vadisi, Afyon'dan Aydın'a kadar uzanan fay hattının oluşturduğu termal su kaynaklarına sahiptir. Bunun sonucunda Çökelez Dağı ve Honaz Dağı eteklerinden Kaklık çevresine kadar traverten ocaklarına sahiptir.

¹¹⁹ V. Sevin 2001, s. 268; Hasan Malay, "Batı Anadolu'nun Antik Çağdaki Ekonomik Durumu", *Ege Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi 2*, İzmir 1983, s. 56; Daria De Bernardi Ferrero, "1990 Yılı Hierapolis Kazısı", *KST*, XIII, II, Ankara 1992, s. 133. Hierapolis'te Bizans nekropolüne ait stoa bazilikasının duvar ayak bloklarında kullanılan malzeme hakkında: "Vasat kalitede mermerden yapıldığı için (muhtemelen Thiunta mermeri) tahrip olan duvar ayak bloklarının onarım ve sağlamlaştırma işlemleri sürdürülmüştür" ifadesi kullanılmıştır; F. D'Andria 2003, s. 26; C. Şimşek 2013b, 44; B. Duman 2008, s.49. Phrygia Bölgesi'nde yer alan Anaua antik kenti taş ihtiyacını, nekropol alanının 150 m. kuzeyinde yer alan taş ocağından karşılamıştır.

bulunmuştur¹²⁰. Orta-iri grenli olan Thiounta mermerinin, sade ve renkli damarlı örnekleri bulunmaktadır. Burada ayrıca onyx mermeri de bulunmaktadır¹²¹.

2.3.2.1. 2 No'lu Mezar (Şekil 4-5)

Mezar, kuzeydoğu-güneybatı yönünde, 2 m. uzunluğunda (içten), 56 cm. genişliğinde ve 51-42 cm. derinliğindedir. Mezar yüzeyden yaklaşık 60 cm. derinliktedir. Mezarın kuzeydoğu köşesi seki şeklinde iki kademeli olarak kayaya oyulmuştur. Üzeri dört kapak taşı ile kapatılmış, ancak bunlardan kuzeydoğu köşesindeki birinci kapak taşı ağaçlandırma çalışmaları sırasında kaldırılmış, üç kapak taşı ise in situ olarak bulunmuştur. Mezarın yan duvarları kesme blok taşlarla çevrilmiştir. Mezarın iç kısmının toprak ve ağaç kökleri ile dolması tahribata yol açmıştır. Mezar içinin nemli ve killi olması iskeletlerin dağılmasına neden olmuştur. Mezarın kuzeydoğu köşesinde küçük bir bireye ait kaburga kemikleri bulunmuştur. Güneydoğu köşede bir adet pişmiş toprak kandil (Şekil 29,e) ve bir adet tabak (L2,b) ortaya çıkarılmıştır. Güneydoğu köşesinde gömü yapıldıktan sonra mezar üzerine olasılıkla armağan olarak bırakılmış bir skyphos (L1,I), üç adet ince cidarlı bardak (L1,a-c), biberon (L1,g), yonca ağızlı kase (L1,h), antropomorfik kap (Şekil 28,b) ve bir cam unguentarium (L3,a) bulunmuştur. Akçapınar Nekropolü'nde buluntu bakımından en zengin olan bu mezar, buluntulara göre genel olarak M.Ö. 1. yy.- M.S. 3.yy.a tarihlendirilmiştir. Tarih aralığına bakıldığında mezarın uzun bir süre kullanım gördüğü söylenebilir.

2.3.2.2. 3 No'lu Mezar (Şekil 6-7), Levha 6

Mezar, kuzeydoğu-güneybatı yönünde, 2.06 m. uzunluğunda, 56 cm. genişliğinde ve 78 cm. derinliğindedir. Mezar, yüzeyden yaklaşık 60 cm. derinlikte bulunmuştur. Doğal kayanın oyulmasıyla yapılmış olan mezarın yan duvarları kesme blok taşlarla oluşturularak üzeri üç adet işlenmiş blok taş ile kapatılmıştır. Kapak taşlarının kenarları irili ufaklı taşlarla sıkıştırılmıştır. Mezar içi nemli toprak ve ağaç köklerinden dolayı deformasyona uğramıştır. Mezarın kuzeydoğu köşesinde bir adet, güneydoğu köşesinde üç adet, güneybatı köşesinde biri küçük bir bireye ait iki adet olmak üzere toplam altı adet iskelet bulunmuştur. Oldukça tahrip olmuş durumdaki

¹²⁰ Daria De Bernardi Ferrero, "Recent Archaeological Research In Turkey", Hierapolis 1986, *Anatolian Studies Vol. 37*, British Institute of Archaeology 1987, s. 191.

¹²¹ C. Şimşek 1997b, s. 9.

iskeletler karışık haldedir. İskeletlerin altına çakıl taşı, zemine kum serpildiği görülmektedir. Yaklaşık 63 cm. derinlikte, mezarın kuzeybatı köşesinde pişmiş toprak tabak (**L2,c**), demir parçası (**L3,e**) güneybatı köşesinde pişmiş toprak çömlek (**L2,g**) ve içerisinde boncuklar (**Şekil 30,a**) ve cam parçaları bulunmuştur. Mezarın orta kısmında boncuk ve bronz düğmeler ile M.S. 1.yy.a (?) ait bir bronz sikke (**Şekil 30,c**) bulunmuştur. Mezar, buluntulara göre genel olarak Augustus Dönemi ile M.S. 2. yy.a tarihlendirilebilir.

2.3.2.3. 6 No'lu Mezar (Şekil 12-13)

Mezar, kuzeydoğu-güneybatı yönünde, 2.18 m. uzunluğunda, 120 cm. genişliğinde ve 60 cm. derinliğindedir. Mezarın yan duvarları kesme blok taşlarla çevrilerek üzeri kuzeydoğu uçta küçük bir baş taşı ve geri kalan kısmı da şu an çatlak olan yekpare bir kapak taşı ile kapatılmıştır. Mezar içi killi toprak ve nemden dolayı tahrip olmuştur. Ağaç kökleri iskeletlere ve mezar yapısına zarar vermiştir. Mezarın kuzeydoğu, güneybatı, kuzeybatı köşede ve batıda olmak üzere toplam dört adet kafatası bulunmuştur. İskeletlerde bütünlük olmadığı gibi düzensiz ve üst üste gömülmüşlerdir. Sonraki zamanlarda kapak taşı açılarak olasılıkla hocker şekilde gömülmüş bireye\bireylere ait birbirine girmiş kemikler bulunmuştur. Mezar hediyesi olarak kırık olarak ele geçen bir adet kemik saç iğnesi (**L3,b**), çiviler (**Şekil 31,e**) ve metal parçası (**L3,d**) bulunmuştur. Buluntulara göre mezar M.S. 1. yy.a tarihlendirilebilir.

2.3.2.4. Basit Panel Tekne Mezar

2.3.2.4.1. 10 No'lu Mezar (Şekil 20)

Mezar, doğu- batı yönünde, 60 cm uzunluğunda, 30 cm. genişliğinde ve 30 cm. derinliğindedir. Doğal kaya, zemin olarak kullanılarak etrafı dikey taşlarla çevrilerek tekne şeklinde yapılmıştır. İskelet kalıntısına rastlanmayan mezarda çakıl taşları görülmektedir. Mezarın küçük olması, çocuk mezarı olarak yapılmış olabileceğini göstermektedir. Mezar buluntusu olarak bir adet bronz çan parçası (**Şekil 32,d**) ve dört adet yeşil renkli boncuk (**Şekil 32,e**) bulunmuştur. Buluntulara göre mezar, M.S. 1-2. yy.a tarihlendirilebilir.

Bu mezar tipinin erken dönem örnekleri, Börükçü'de¹²², Demircihöyük-Sarıket'te¹²³, Nif Dağı üzerinde yer alan Karamattepe'de¹²⁴ görülmektedir.

2.4. Ölü Gömme Gelenekleri

Lykos Ovası, nekropol alanları ve mezar mimarisi yönüyle bir zenginliği barındırmasının yanı sıra, ölü gömme gelenekleri hakkında antik çağ ile ilgili önemli veriler sağlamaktadır. Mezarlara ölümler inhumasyon ve kremasyon olarak iki şekilde gömülmüştür.

Inhumasyon gömüler dorsal olarak yerleştirilmiştir. Bazı mezarlarda başın altı yastıklama şeklinde yapılarak yükseltilmiştir. Ölünün kolları yanda ya da eller göğüs üzerinde birleştirilmiştir. Mezar hediyesi olarak sikke ve ölünün günlük yaşamda kullandığı eşyalar ölünün yanına ya da mezar üzerine bırakılmıştır¹²⁵. Trapezopolis'te pişmiş toprak lahidin içine inhumasyon olarak ölü yatırılarak gömülmüştür¹²⁶.

Lykos Ovası'nda yapılan kazı çalışmalarında bulunan kremasyon kaplarının, bu alanda farklı ölü gömme geleneğinin olduğunu göstermiştir. Kremasyon kapları olarak çömlek, amphora, pelike, stannos ve pithos gibi formlar kullanılmıştır. Bu kaplar içerisinde bazen ölü hediyesi bırakılmamıştır¹²⁷. Bu alanda kremasyon gömüler üç farklı tipte görülmektedir. Bunlar, yakılan ölünün kemiklerinin kremasyon kaplarına konulmasıyla, yakılan kemiklerin kremasyon kaplarına düzenli bir şekilde konularak bu kabın örgü tekne mezar içerisine yerleştirilmesiyle ve ölünün yerinde yakılarak üzerine kiremit çatma mezarlar ya da düz kiremit örtülü basit mezarların yapılmasıyla oluşturulmuştur¹²⁸. Lykos Ovası'nın doğu ucunda yer alan Kolossai'de Hellenistik Dönem'e tarihlenen tümülüslerden bir tanesinde kremasyon yapıldığını gösteren kemik yanıkları bulunmuştur¹²⁹. Laodikeia'da ise inhumasyon ve kremasyon gömü tipi

¹²² Bilal Söğüt, "Börükçü 2003-2006 Yılları Kazıları", *Stratonikeia'dan Lagina'ya, Ahmet Adil Tırpan Armağanı*, İstanbul 2012, s. 566, 584. Fig. 30. Börükçü'de bulunan çocuk mezarı dört adet plakadan yapılmış ve M.Ö. 5.- 6. yy.a tarihlendirilmiştir.

¹²³ Jürgen Seeher, "Die Nekropole von Demircihöyük- Sarıket im 7. bis 4. Jahrhunda v. Chr.", *İstanbul Mitteilungen, Band 48*, 1998, Tafel 12, 3.

¹²⁴ Elif Tül Tulunay, "Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi 2008 Yılı Kazısı", *KST*, 31, 2, Ankara 2010, s. 389, 403. Res. 2.

¹²⁵ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 25.

¹²⁶ C. Şimşek 2002a, s. 5.

¹²⁷ C. Şimşek, "Laodikeia Nekropolü'nden Kremasyon Kapları", *K. Levent Zoroğlu'na Armağan*, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2013c, s. 650.

¹²⁸ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 23-24.

¹²⁹ B. Duman, E. Konakçı 2006, s. 93.

görülmektedir¹³⁰. Laodikeia Batı Prehistorik küp mezarlar içerisinde hocker pozisyonda gömüler bulunmuştur¹³¹.

Hierapolis Nekropolü'nde mezar çeşitliliği ve çokluğu, halkın refah düzeyini, ölüye karşı verilen önemi ve saygıyı göstermektedir. Mezarların tapınak şeklinde, tanrının evi gibi yapılması, ölünün yüceltilmesini göstermektedir¹³².

Hierapolis ve Laodikeia gibi büyük kentlerin ölü gömme gelenekleri, küçük yerleşimler üzerinde etkili olmuştur.

Akçapınar Nekropolü'nde Hierapolis ve Laodikeia'daki gibi inhumasyon gömü şekli görülmektedir. **3 No'lu** mezarda bir adet çömlek (**L2,g**) ve içerisinde boncuklar (**Şekil 30,a**) bulunmuştur. Bu çömleğin kremasyon mu yoksa ölü hediyesi mi olduğu kesinlik kazanmış değildir¹³³. **M7**'de yanık izlerinin olması iskeletin yakılarak konulduğunun bir belirtisi olabilir. Bireyler mezar içerisine dorsal olarak konulmuştur. 3 No'lu mezarda iskeletlerin altına kum ve çakıl taşı serpilmiştir.

Akçapınar Nekropolü'ndeki mezarlar defin gelenekleri bakımından incelendiğinde, tekli gömütlü mezarların (**M12, M1**) yanı sıra daha sonra açılarak tekrar tekrar kullanılmış mezarların da (**M2-M9, M11**) bulunduğu aynı mezardan çıkan birden fazla bireye ait kemik ve kafataslarından anlaşılmaktadır. Bir mezarda küçük bir bireye ait kemiklerle, birden çok kafatası bulunan **M9**'un bir aile mezarı mı yoksa birden fazla kullanım görmüş bir mezar mı olduğu kesinlik kazanmamıştır¹³⁴.

M4-M5 ve **M7**'de ölünün başının yastığa yatar şekilde yüksekte durabilmesi için düzenleme yapıldığı anlaşılmaktadır¹³⁵. **M6**'da iskeletin ayakucuna sonradan yapılmış olan gömü, hocker biçiminde gömü uygulandığının bir kanıtı olabilir. Ancak bu örneğin tek olması ve defin yapılan yerin dar olması nedeniyle hocker tarzı bu gömünün burada bir gelenek olarak var olmayıp, sadece yer darlığının zorladığı teknik bir uygulama olabileceği ihtimalini göz ardı etmemek gereklidir.

Ölümden sonra yaşamın devam ettiğine dair inancın varlığı Akçapınar'da da görülmektedir. Bireylerin ölmeden önce kullandığı süs, alet ve eşyalar, öldükten sonra

¹³⁰ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 23-24.

¹³¹ Umay Oğuzhanoglu, "Laodikeia'dan Batı Anadolu Erken Tunç Çağı'na Yeni Katkılar", *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 3*, İstanbul 2014, s. 76. Res. 10.

¹³² C. Şimşek 1997b, s. 93.

¹³³ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin, 2011 s. 15. Laodikeia Urna mezarlar için bkz.

¹³⁴ J. Seeher 1993, s. 13. Ölümlere dokunmaktan çekinilmediği için eski mezar içerisine tekrar gömü yapılmasında sakınca görülmemiş ve hatta bir gelenek olarak düşünülmüştür.

¹³⁵ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 23. Laodikeia ölü gömme gelenekleri hakkında bkz.

mezara hediye olarak bırakılmıştır¹³⁶. Sunu olarak bırakılan hediyeler sadece mezarların içine değil, dış tarafına da bırakılmıştır (M2). Dışta duran hediyeler ölü adaklarından veya cenaze yemeklerinden kalmış, defin sırasında veya sonradan mezar ziyaretlerinde de bırakılmış olabilir¹³⁷.

Mezarlarda ele geçirilen buluntular ölünün günlük yaşamda kullandığı sikke, seramik, cam, demir, kemik saç iğnesi, mermer ağırşak gibi eşyalardır. Bazı mezarlarda hediyeler üst seviyede bulunmuştur (M2; L1.a,i,g,h, Şekil 28,b ve M14; L1.e).

---

¹³⁶ Ahmet Topbaş, "Roma Devri Ağın Nekropolü 1968-1969", *Arkeoloji ve Sanat*, IX, İstanbul 2001, s. 37- 43. Roma Devri Ağın Nekropolün'de "Kadınların ve kızların süs eşyaları hayatta kullanıldığı şekilde kollarına, kulağına, parmağına takılarak, koku, sürme şişeleri, boyun ya da omuz civarına; ayna, mücevher kutusu ve diğer süs malzemeleri de el civarına konularak gömülüyordu. Erkeklerde ise hayatta kullandığı aletler sağına ve soluna konularak gömü yapılıyordu. Ölülerin arkasından ağlayan kadınların gözyaşlarını koydukları gözyaşı şişeleri de ölünün, omuz ile beli arasına konularak gömülürdü" ifadesi yer almaktadır.

¹³⁷ J. Seeher 1993, s. 14; C. Şimşek, 2002a, s. 5. Trapezopolis'te pişmiş toprak lahit mezarda hem ölünün yanına hem de lahit dışına mezar hediyesi konulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AKÇAPINAR NEKROPOLÜ MEZAR BULUNTULARI

Denizli Müze Müdürlüğü tarafından, 2012 yılında kurtarma kazısı yapılan Akçapınar Nekropolü'nde tam ve tama yakın eserler bulunmuştur. Bunlar, ince cidarlı seramik grubunu oluşturan tek kulplu ve çift kulplu bardaklar, kulakçıklı, üç masklı ve figürlü kandiller, biberon, yonca ağız kenarlı kase, kabartma nokta dekorlu skyphos, üç adet günlük kullanım kabı olan kase, iki adet unguentarium, bir adet antropomorfik kap, bir adet çift kulplu testi, bir adet çömlek, dokuz adet boncuk, bir adet cam unguentarium, bir adet kemik saç iğnesi, bir adet mermer ağırşak, iki adet bronz sikke, sekiz adet küçük konik gövdeli çan, küçük çiviler ve demir eserler oluşturmaktadır.

3.1. Pişmiş Toprak Buluntular

3.1.1. İnce Cidarlı Kaplar

M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğinde Cosa'da¹³⁸ arkeolojik kayıtlarda ortaya çıkan ince cidarlı kapların, M.S. 1. yy.a kadar çeşitli versiyonları yapılmaya devam edilmiştir. M.S. 1.yy. ortalarında "thin-walled" (ince duvarlı) terimi kullanılmıştır¹³⁹. Cidar kalınlıkları normalden ince, 2-2.5 mm. arasındadır. Akçapınar buluntularında ise **L1,c'**de 0.3 mm., **L1,a-b'**de 0.2 mm.'dir.

Akçapınar Nekropolü 2 No'lu mezar üzerinde (**L1,a**) ve mezar içerisinde (**L1,b-c**) toplam üç adet ince cidarlı bardak bulunmuştur. **M2**'de bulunan üç parçadan bir tanesi tam ve tek kulplu (**L1,a**), iki tanesi ise kırık olarak bulunmuştur. **L1,b'**de kırık tarafın kulp birleşim yeri görülmekte, ancak **L1,c'**de diğer kulp tarafı tamamen kırıktır. Bu parçaların yapısı gereği ince olması, kırılabilirliği artırmakta ve parçaların sağlam olarak bulunmasını güçleştirmektedir. Mezar 2'de bulunan parçaların (**L1,b-c**) sadece bir bölümü kırık olarak bulunmuştur. Dudak kıvrımı **L1,a'**da dışa çekik olmakla beraber, **L1,b-c'**de dudak ve boyun bölümü kıvrımlıdır. **L1,a'**da gövde üzerinde ucu

¹³⁸ Maria Teresa Marabini Moevs, "The Roman Thin Walled Pottery from Cosa (1948-54)", *Memoirs of the American Academy in Rome* XXXII, Rome 1973, s. 22-314.

¹³⁹ Virginia R. Anderson, Stojanovic, Stobi, "The Hellenistic and Roman Pottery", Princeton 1992, s. 35-36. Plt.19, 147-153, Plt. 20-26. Form dağılımı için bkz; Sandrine Marquie, "Un Depot de la Deuxieme Moitiedu I er s. de. Notre ere a Kition- Kathari (Chypre)", *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean, Monographs of the Panish Institute at Athens* Volume 5. Athens 2002, s. 255, Fig. 8, no 5. Kition- Kathari- Kıbrıs'ta bulunan DSA (Doğu Sigillatları A Grubu) seramikleriyle konteks olarak bulunmuştur.

sağa bakar şekilde çentik süsleme dizisi yapılmıştır¹⁴⁰. Diğer iki örnekten (**L1,b-c**) tek kulplu olması dışında, **L1,a**'nın dip kısmının daha sade ve düz olması ile ayrılır¹⁴¹. Söz konusu üç malzemenin bir başka ortak noktaları da, kulp profillerinin üst bölümlerinde yiv olmasıdır. Parçalara bakıldığında gövdeden kaideye doğru hafif bir kalınlık verilmiştir.

Laodikeia'da, Kuzeydoğu Nekropolü Mezar 2'de bulunan, Titus Domitianus Dönemi'ne (M.S. 79-96) tarihlenen tam formlu bardak¹⁴² (**L1,c**) ile hamur ve dudak formu bakımından benzerdir. Lykos Vadisi'nin önemli kentleri arasında yer alan Laodikeia'da ince cidarlı bardaklar bulunmuş ve altı grupta değerlendirilmiştir.¹⁴³

Tel Anafa'da bulunan ince cidarlı seramikler beş grupta değerlendirilmiştir. Bunlar; nokta dekorlu (FW 466,469), nokta dekorsuz (FW 474-477), dikenli (FW 478-480), diken bezemesiz (FW 481-485) ve çeşitli parçalar (FW 486, 488-492, 494)'dır¹⁴⁴. Uzun bardak, çift kulplu kaplar, küçük kâseler ve küçük kap çeşitleri M.Ö. Geç 1. yy. ve M.S. 1. yy.da Roma İmparatorluğu boyunca kullanılmıştır. Parçalar hakkında kısmi araştırmalar Vegas ve Mayet tarafından yapılmıştır. Bunlar dışında Carandini tarafından Pompei ve Herculaneum, Marabini Moevs Cosa'da, Vegas Gabi (İtalya) ve Neuss (Rhineland)'da, Mayet İspanya ve Portekiz'de, Lopez Mullor Catalonia'da, Schindler-Kaudelka Magdalensberg (Avusturya) de, Greene Britanya'da detaylı çalışmalar yapmıştır¹⁴⁵. Vaitsa Malamiodu tarafından Güneydoğu Yunanistan'da bulunan ince cidarlı kaplar M.Ö. 27- M.S. 14 (Augustus) ile M.S. 14- 37 (Tiberius) dönemlerine

¹⁴⁰ Bahadır Duman, *Laodikeia Hellenistik ve Erken Roma Seramiği*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010. s. 138, 146. Benzer süslemeye sahip kaplar Laodikeia'da ele geçmiştir. Laodikeia örnekleri genel olarak günlük kullanım kaplarından oluşur. Levha LXXV-K20, LXXVI-K26'da gövde üzerinde çentik süsleme görülmektedir.

¹⁴¹ Henry S. Robinson, "Pottery of the Roman Period", *The Athenian Agora V*, Princeton, New Jersey 1959, s. 12- 13, Pl. 1, F18- 20, F22-25. Atina Agora'sında bulunan kulpsuz fincanlar ve diğer örnekler için bkz; Kathleen Warner Slane, " *The Sanctuary Of Demeter And Kore. The Roman Pottery And Lamps*, Corinth, Vol. XVIII, Part II, Thin Walled Ware, Princeton, New Jersey 1990, s. 89- 98, Fig. 22- 23. Korint'te Demeter Kore kutsal alanında ince cidarlı seramikler için bkz.

¹⁴² Celal Şimşek, Mehmet Okunak, Mustafa Bilgin, *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 Yılları*, Laodikeia Çalışmaları 1.2, Ege Yayınları, İstanbul 2011a, s. 486, Kat No: 319.

¹⁴³ B. Duman 2010, s. 176. Levha LXXI- LXXIII, K1- K15, Levha LXXI, K16.

¹⁴⁴ Kathleen Warner Slane, "The Fine Wares", *Tel Anafa II, i: The Hellenistic and Roman Pottery*, (ed. S. C. Herbert), Missouri 1997, s. 349- 355, Pl. 28, FW 466, FW 469, FW 474-477, Pl. 29, FW 478-486, 488-493, 494; Ursula Knigge, "Kerameikos Ergebnisse Der Ausgrabungen, Der Südhügel", Band IX, Walter de Gruyter&Co., Berlin 1976, s. 166- 167, Tafel 71, 402- 2. Kerameikos' da diken süslemeli kap için M.Ö. geç 1. yy. verilmiştir.

¹⁴⁵ John W. Hayes, "Roman Pottery Fine- Ware Imports, Volume XXXII", *The Athenian Agora, The American School of Classical Studies At Athens Princeton*, New Jersey 2008, s. 94-110, Fig. 46-51; John W. Hayes, "Roman Pottery from the South Stoa at Corinth", *Hesperia XLII*, 1973, s. 460-462, Plt. 89, Korint buluntuları için bkz.

tariflendirilmiştir¹⁴⁶. Efes'te bulunan ince cidarlı kaplar batıya göre farklı bir görünümde yapılarak, doğuda yer alan üretim merkezlerini etkilemiştir¹⁴⁷.

Laodikeia ve Akçapınar Nekropolü'nde bulunan ince cidarlı hamur renkleri karşılaştırıldığında kırmızı- kahverengi tonlarının benzerliği ve hamur içeriği olarak mikanın kullanılması etkileşimin göstergesi olarak nitelendirilebilir. Astarlama şekli olarak **L1,b-c'**de Laodikeia buluntuları gibi daldırma tekniği ile üstten alta doğru yapılmıştır¹⁴⁸. Bu malzemelerin ortak noktası ise dışta kahverengi ve tonlarında boya izleri görülmesidir.

Ephesos'ta¹⁴⁹ ince cidarlı kaplar Augustus Dönemi'ne (M.S. Erken 1. yy.) tarihlenirken, Laodikeia'da olduğu gibi Akçapınar buluntuları da genel olarak M.Ö. 1. yy.ın ikinci yarısı ile M.S. 1. yy.ın ilk yarısına tarihlenebilir.

3.1.2. Kandiller

Antik Dönem'de aydınlatma aracı olarak kullanılan kandiller, Grekçe *Lychnus*, Latince *Candela*, *Lychnus* ve *lucerna* olarak adlandırılmışlardır¹⁵⁰.

En erken kandiller M.Ö. 7. yy.da el yapımı olarak üretilmiştir. Bu kandillerin yağ haznelerinin üst bölümü tamamen açıktır. Hellenistik Dönem'de kalıp yapımı kandiller popüler olmuş ve yağ haznelerinin üzeri kapatılarak bu alana dekoratif şekiller uygulanmıştır¹⁵¹. Roma Dönemi'nde yağ koyma deliği küçük olarak yapılmış, bazen de hava ya da fitili ayarlamak için ikinci bir delik yapılmıştır¹⁵².

3.1.2.1. Kulakçıklı Kandil

Lykos Vadisi üzerinde kurulan yerleşimlerde çokça görülen kulakçıklı kandil örneklerinden, Akçapınar Nekropolü'nde 12 No'lu mezarda bir adet bulunmuştur

¹⁴⁶Vaitsa Malamiodou, *Roman Pottery in Context, Fine and Course wares from five sites in north – Eastern Greece*, England 2005, s. 53- 54, 187- 188, Fig. 73- 74.

¹⁴⁷Veronika Mitsopoulos, Leon, "Die Basilika Am Staatsmarkt in Ephesos Kleinfunde", *1. Teil: Keramik hellenistischer und römischer Zeit*, Wien 1991, s.131- 137, Taf. 180-194. Efes örnekleri için bkz.

¹⁴⁸B. Duman 2010, s. 175. Laodikeia'da bulunan ince cidarlı kapların %33'ü üzerinde daldırma tekniğiyle astarlama yapılmıştır.

¹⁴⁹Sabine Ladstätter, "Keramik", *Hanghaus 2 In Ephesos. Die Wohneinheit 4* (ed. H. Thür), Wien 2005, Taf. 155, K 146, 155, 157, 160, Taf. 156, K 174. Abb. 39; Recep Meriç, "Spathellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos", *FiE IX/3*, Wien 2002. s. 76- 83, Tafel 31- 40, No: 339- 378. Efes Devlet Agorası'nda M.S. Erken 1. yy.a tarihlendirilen 25 farklı formda ince cidarlı seramikler bulunmuştur.

¹⁵⁰Henry Beauchamp Walters, *Catalogue of the Grek and Roman Lamps in the British Museum*, London 1914, s. xii.

¹⁵¹William R. Biers, *Art, Artefacts, and Chronology in Classical Archaeology*, (Transferred to Digital Printing 2005), New York 1992, s. 57.

¹⁵²H. B. Walters 1914, s. xiii.

(L1,d). Bu tür kandillerin tipik özellikleri, diskusun etrafını çevreleyen çanak görünümlü bölüm ve diskus deliğinin çevresinde yağın hazneye boşaltılması sırasında içteki havanın dışarı çıkması ve yüzeyde biriken yağın içeri akmasını sağlamak amacıyla yapılmış olan küçük deliklerdir¹⁵³. Bu tipteki kandiller Batı Anadolu'da Ephesos tipi kandiller olarak nitelendirilmektedir. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen M.Ö. 2. yy.ın son çeyreği ile M.Ö. 1. yy.a tarihlendirilen kandiller üzerinde mask betimlemelerinin etrafını bitkisel süslemeler veya yumurta dizesi çevrelemektedir. Bunlardan bazılarında kulakçık görülmez¹⁵⁴.

Laodikeia'da yerel üretim olarak nitelendirilen kulakçıklı kandiller bulunmuştur¹⁵⁵. L1,d'de olduğu gibi Laodikeia kandillerinin birçoğunda omuz üzerinde ion kymationu bulunmaktadır¹⁵⁶. Laodikeia'da Asopos Tepesi I'de 2008 yılında yapılan kazı çalışmalarında M.Ö. 2. yy.a tarihlenen seramik fırını ve içerisinde tam formlu kulakçıklı kandiller bulunmuştur¹⁵⁷. Bu veriler çerçevesinde Laodikeia çömlekçilerinin Pergamon, Ephesos ve Knidos¹⁵⁸ tipi kandillerin benzeri olarak farklı bir tipte özgün üretim yaptıklarını söylemek mümkündür¹⁵⁹.

Burdur Müzesi'nde yer alan üç adet kulakçıklı kandil M.Ö. 2. yy. sonu- M.Ö. 1. yy.a tarihlenmektedir¹⁶⁰. Denizli'nin Sarayköy İlçesine bağlı Beylerbeyi Köyü Tümülsü'nde benzer tipte iki kandil¹⁶¹ ve Lykos Vadisi'nin batı ucunda yer alan Tripolis Antik Kenti 2012-2013 yılı kazı çalışmalarında benzer örnekler bulunmuştur¹⁶².

¹⁵³ Gamze Günay Tuluk, "Ionia Bölgesindeki Hellenistik Döneme Ait Kandiller", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine*, Varia Anatolica XV 2003, s. 24-25, Plt. 23.2.

¹⁵⁴ Tahsin Sezer, Dominique Kassab Tezgör, "İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu", *Varia Anatolica*, VI/ 2, Cilt 1, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü 1995, s. 124- 124, 335- 337. Bu kandillerin Efes üretimi olduğu düşünülmektedir.

¹⁵⁵ Celal Şimşek, Bahadır Duman, "Lykos Laodikeia'sından Bir Grup Yerel Üretim Kandil", *Olba*, XXI, Mersin 2013, s. 154. Laodikeia'da bu tip kandil örnekleri, Asopos Tepesi'nde Hellenistik tabakada, Kuzey Agora, Doğu Portik, ve Kuzeydoğu Nekropolü'nde bulunmuştur.

¹⁵⁶ C. Şimşek, B. Duman 2013, s. 157. Pergamon tipindeki kandillerde diskus üzerinde ion kymationu görülürken Laodikeia üretimi kandillerde omuz üzerinde bulunmaktadır; Laurent Chizanovski, Denis Zhuravlev, *Lamps From Chersonesos In The State Historical Museum-Moscow*, Roma 1998, s. 49. N14. (İ.Ö. 2. yy. sonu -İ.Ö. 1. yy. ortası) mask ve ion kymation için bkz.

¹⁵⁷ Celal Şimşek, "2008 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazısı", *KST*, 31, 4, Ankara 2010, s. 104; Erim Konakçı, "Laodikeia'nın İlk Yerleşimi: Asopos Tepesi", *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları, Laodikeia Çalışmaları 3*, İstanbul 2014, s. 90. Asopos Tepesi IIIa tabakasına tarihlenen (yaklaşık M.Ö. 100- M.S. 100) bir ışık içerisinde anahtar deliği planlı seramik fırını içerisinde Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen kırık ve tam formlu kandiller bulunmuştur.

¹⁵⁸ G. G. Tuluk 2003, s. 21-22. Knidos ve Ephesos tipi kandiller için bkz.

¹⁵⁹ C. Şimşek, B. Duman 2013, s. 160.

¹⁶⁰ Hüseyin Metin, Nurettin Öztürk, "Burdur Müzesi'nden Bir Grup Hellenistik Kandil", *Ahmet Adil Tırpan Armağanı, Stratonikeia'dan Lagina'ya*, İstanbul 2012, s. 485- 486, 490- 491, Res. 5- 7. Maskların betimlenme şekline göre sakallı masklar satyr, sakalsız masklar erosu temsil etmektedir.

¹⁶¹ N. Karabay 1995, s. 240. Res. 14; C. Şimşek, B. Duman 2013, s.154, 175, Fig. 6, 10-12; Laodikeia'da bulunan kandiller için "Laodikeia Üretimi Kulakçıklı Kandiller olarak adlandırılmıştır; C. Şimşek 2013c, s. 650, Res. 44, 54, 57, L. 5/30-31. Laodikeia tipi kulakçıklı kandiller olarak adlandırılan parçalar M.Ö. 2.

Laodikeia'da genel olarak M.Ö. 2. ve 1. yy.lara tarihlendirilen kulakçıklı kandiller, Akçapınar'da M.Ö. 1. yy.a tarihlendirilebilir.

3.1.2.2. Üç Mask Figürlü Kandil

Hellenistik Dönem'de başlayan kandiller üzerine bezeme yapma geleneğinin, ticaret yollarının kesişim noktasında yer alan Lykos Vadisi üzerinde kurulan Laodikeia ve Tripolis antik kentlerinde form ve maskların işlenişi açısından çeşitli örnekleri bulunmaktadır. Antik kentler dışında, Denizli Müze Müdürlüğü tarafından 1997 yılında Gümüşler höyükte yapılan kurtarma kazısında bir adet üç mask figürlü kandil tam olarak bulunmuştur¹⁶³.

Akçapınar Nekropolü 4 No'lu mezarda kulp kısmı kırık olan bir adet üç mask figürlü kandil bulunmuştur (**L1,f**). Dairesel gövdeli kandilin dip kısmında yuvarlak çerçeve içerisinde M.S. 1. yy.ın sonundan itibaren Akdeniz Bölgesi'ndeki kandil üreticileri arasında yaygınlaşan atölye işareti olan ayak baskı "*planta pedis*" işareti bulunmaktadır¹⁶⁴. Form olarak karşılaştırma yapıldığında, Laodikeia Nekropolü buluntularında¹⁶⁵ Kat. No: 382'deki parça yapısal olarak diğer iki (Kat No: 324, 574) parçadan farklılık göstermektedir. Kat. No: 382 no'lu parçanın burun deliğiyle hava deliği arasında kanal bulunmaktadır. Laodikeia buluntularında masklar deforme olduğu için saç işlenişi ve maskın yapısı değerlendirilememektedir. Bu tür kandiller, O. Brooner tarafından, Korinth kazılarında Flaviuslar (M.S. 68-98), Traianus (M.S. 98-117) ve (Hadrianus M.S. 117-138) sikkeleriyle birlikte bulunmuştur¹⁶⁶. Korinth'te bulunan 702 No'lu tama yakın kandil, Akçapınar Nekropolü ve Laodikeia örneklerine form açısından ne kadar benzerlik gösterse de maskların işlenişi ve kandilin üst bölümünde yer alan sınırlayıcı çizgiler farklıdır. Korinth 702 no.'lu kandilin burun ile hava deliği arası Laodikeia buluntusu Kat. no: 382 ile benzerlik göstermektedir. Burada kanal şeklinde değil, iki taraftan dışa bakar şekilde kollar görülmektedir. Her ne kadar

yy.- M.Ö. 1. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir; Sauro Gelichi, Claudio Negrelli, *Laodicea Di Frigia II, La Ricognizione 2000*, (ed. G. Bejor-J. Bonetto- S.Gelichi-G.Traversari), içinde "Le ceramiche", Padova 2004, s. 250, Fig. 32,7 (G. Traversari başkanlığında Laodikeia'da Venezia Üniversitesi'den bir grup yaptığı yüzey araştırmasında Laodikeia üretimi bir kandile ait diskus parçası bulunmuştur).

¹⁶² C. Şimşek, B. Duman 2013, s. 153.

¹⁶³ N. Karabay 1999, s. 300. Res. 12 (Soldaki kandil).

¹⁶⁴ Gürol Barın, "Aydın ve Milet Müzeleri'nde Bulunan Red- on- White Grubu Kandiller", *Arkeoloji ve Sanat*, 97, İstanbul 2000, s. 10; Andreas Heimerl, *Pergamenische Forschungen, Die Römischen Lampen Aus Pergamon*, Band 13. Walter de Gruyter Berlin, New York 2001, s. 70, Beilage 4, 481, 504, 520, 500, 226, 266, 273, 310, 527, 398, 405, 609, 1033. Pergamon'da bulunan *planta pedis* tipleri için bkz.

¹⁶⁵ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, Levha 86 KA.T11a- KA.T11b. (Kat No: 324,574,382).

¹⁶⁶ Oscar Brooner, *Terracota Lamps*, Corinth Vol. IV.Part II, Massachusetts 1930, s. 95, 205, Plt. XII, 702, Type XXVII.

omuz üzerinde birbirine paralel iki dikdörtgen çıkıntı Lykos vadisi buluntularıyla benzese de omuzdaki sınırlayıcı kalın çizgi kabartma olarak değil, yiv şeklindedir.

Maskların yapılışı açısından bakıldığında ise Korinth buluntusunda saçların işlenişi ve canlılığı dikkat çekmektedir. Akçapınar buluntusunda (**L1,f**) burun deliği ile havalandırma deliği arasında içe doğru açılan iki kol bulunmaktadır. Laodikeia buluntularında kaide altında bezeme görülmezken, **L1,f**'de sınırlayıcı çerçeve içerisinde *planta pedis* bulunmaktadır. Korinth buluntusunda ise dairesel oluk içerisinde "*APICTONEIKOY*" yazıtı bulunmaktadır.

Maskların yapılış ve formlarının diğer bölgelerden farklı olması ile hamur ve astar özellikleri değerlendirildiğinde, bu kandil tipinin Lykos vadisine özgü yerel üretim olduğu düşünülebilir. Akçapınar Nekropolü örneğinin, maskların ağız yapısına ve kandilin dip kısmında yer alan *planta pedise* bakıldığında bu coğrafyaya ait diğer buluntulara uzak olmadığı görülmektedir.

Laodikeia'da iki tip olarak değerlendirilen kandiller M.S. 1. yy.ın son çeyreğiyle M.S. 2. yy.ın ortalarına tarihlendirilirken¹⁶⁷, Ephesos buluntuları M.S. 2. yy.a tarihlendirilmiştir¹⁶⁸. Laodikeia sınırları içerisinde yer alan Korucuk'ta yapılan kurtarma kazısında trajedi masklı olarak değerlendirilen bir kandil bulunmuş ve M.S. 1. yy.ın ikinci yarısı- 2. yy.ın ortalarına tarihlendirilmiştir¹⁶⁹. Pergamon'da¹⁷⁰ bulunan üç mask figürlü kandilin burun kısmı kırık ve dipte *planta pedis* (?) damgası görülmekte ve M.S. 3.yy.ın ilk yarısına tarihlenmiştir. Naumann tarafından yapılan çalışmalarda Aizonai Antik Kenti'nde bir adet üç mask figürlü kandilin diskus bölümü bulunmuş ve M.S. 1.- 2. yy.a tarihlendirilmiştir¹⁷¹. Akçapınar buluntusu ise diğer mezarların tarihi ve Laodikeia ile form benzerliği açısından karşılaştırma yapıldığında M.S. 1.yy.ın sonu- 2.yy.ın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

¹⁶⁷ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 92-93.

¹⁶⁸ Verene Gassner, *Das Südost der Tetragonos- Agora*, Forschungen in Ephesos, XIII/I/I, Wien 1997, s. 194-195, 197, 256, Taf. 63, 77, 809, H121 (M.S. 2.- 3. yy.).

¹⁶⁹ Celal Şimşek, Hüseyin Baysal, Mehmet Okunak, "Korucuk Kurtarma Kazısında Ortaya Çıkarılan Mezarlar", *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları)*, *Laodikeia Çalışmaları* 3, İstanbul 2014, s. 266, 280, L. XI, Kat. No:75.

¹⁷⁰ Gioiade de Luca, *Altertümer von Pergamon, Das Asklepieion*, Band XI 2, Walter de Gruyter&Co., Berlin 1975, s. 128, 671, Tafel 61- 6.

¹⁷¹ Rudolf Naumann, F. Naumann, "Aizanoi", *Bericht über die Ausgrabungen und Untersuchungen 1981 und 1982*, Mit 63 Abbildungen, Heft 3 1984, s. 520. Abb. 60. 100.

3.1.2.3. Figürlü Kandiller

Akçapınar Nekropolü 14 No'lu mezar üzerinde diskus kısmı kırık, ortada figür (?) ve omuz kısmında yumurta dizisi yer alan bir adet kandil bulunmuştur (**L1,e**). Atina Agora'sında form olarak benzer kandiller bulunmuştur¹⁷². Laodikeia'da omuz kısmı yumurta dizili örnekler Augustus Dönemi ile M.S. 2. yy. sonuna tarihlendirilmektedir. Kıbrıs-Tamassos'ta yapılan çalışmalarda bulunan kandilin diskus bölümünde yer alan bezeme, Akçapınar buluntusuna benzemekte (?) ve Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir¹⁷³.

2 No'lu mezar içinde kırık, omuz bölümü çift taraflı spiral bezemeli bir kandil bulunmuştur (**Şekil 29,e**). Laodikeia sınırları içerisinde yer alan Korucuk kurtarma kazısında 8 No'lu traverten örgü tekne mezarda dört farklı kandil diskus parçası bulunmuş, bunlardan bir tanesinin diskus üzeri spiral süslemelidir. Bu mezarda bulunan seramikler Erken Roma İmparatorluk Dönemi ile Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir¹⁷⁴. İzmir Tahtalı barajı kurtarma kazısında Hellenistik Dönem'e ait spiral süslemeli bir kandil bulunmuştur¹⁷⁵.

3.1.3. Emzikli Kap (Biberon)

Akçapınar Nekropolü kurtarma kazısı çalışmalarında 2 No'lu mezar üzerinde bir adet parlak ve kaygan yüzeyli biberon bulunmuştur (**L1,g**). Mezar üzerinde bulunan bu parçanın sadece kulp kısmında, gövdeye bağlanan bölümü kırılmıştır. Gövde üzerinde akıtacak yapılarak, biberona işlevsellik kazandırılmıştır. Bu malzemeler genellikle çocuk mezarlarında bulunmaktadır.

Erken Tunç Çağı'nda Anadolu'da çocuk mezarlarına biberon olarak kullanılan akıtacaklı ve emzikli kaplar konulmuştur¹⁷⁶. M.Ö. 6- 5. yy. Geç Demir çağına ait Amasya Oluz Höyük kazısında toprak mezarda kadın göğsü şeklinde biberon bulunmuştur¹⁷⁷. M.Ö. 525 yıllarına tarihlendirilen Klazomenai antik kenti Yıldıztepe

¹⁷² Judith Perlzweig, *Lamps Of The Roman Period First To Seventh Century After Christ, The Athenian Agora*, Princeton, New Jersey 1961. Plate 6, 168.

¹⁷³ Vierter Bericht, "Tamassos, Zypern, 1977 Bis 1986", AA, Heft 2 1987, s. 204. Abb 33-f.

¹⁷⁴ C. Şimşek, H. Baysal, M. Okunak 2014, s. 266, 280, L. XI, Kat. No:79.

¹⁷⁵ Hayat Erkanal, Turhan Özkan, *Tahtalı Barajı Kurtarma Kazısı Projesi*, İzmir 1999, s. 205, Resim 51.

¹⁷⁶ Işın Günay, Ayşegül Şarbak, Ayhan Ersoy, "Aşağı Salat Erken Tunç I İskeletlerinin Antropolojik Analizi", *Tübbav Bilim Dergisi*, Cilt: 4 Sayı: 3, Ankara 2011, s. 236.

¹⁷⁷ Şevket Dönmez, E. Emine Naza Dönmez, "Amasya- Oluz Höyük Kazısı, 2007 Dönemi Çalışmaları: İlk Sonuçlar", *Colloquium Anatolicum, Anadolu Sohbetleri*, VI, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2012, s. 53, 70. Res. 7-8.

Nekropolü 82/9 no'lu çocuk lahdine mezar hediyesi olarak biberon bırakılmıştır¹⁷⁸. M.Ö. 6.- 5. yy.a tarihlendirilen Börükçü'de bulunan çocuk mezarı içerisine günlük beslenmede kullanılan bir biberon bırakılmıştır¹⁷⁹. M.Ö. 4. yy.dan 6. yy.a kadar tarihlenen bir grup biberon Silifke Müzesi'nde sergilenmektedir¹⁸⁰. M.Ö. 4. yy.a ait bazı biberonların omuz kısmına basit boya bezeme yapılmıştır¹⁸¹.

İzmir Müzesi tarafından yapılan İdç. Liman kurtarma kazısı (İzmir İli, Aliğa İlçesi, Çakmaklı Köyü, Kendirci Mevkii) 68 Parsele ait Sondaj 11-M1'de Hellenistik Dönem'e ait bir çocuk mezarında mezar hediyesi olarak biberon bulunmuştur¹⁸². Bu örnek ile Akçapınar örneği oldukça benzerdir. Bunun dışında Antandros antik kenti Melis Nekropolü'nde Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen 265 no'lu mezarda çocuk dişi ile biberon bulunmuştur¹⁸³.

2 No'lu mezar üzerindeki bu parça (**L1,g**), Geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir.

3.1.4. Yonca Ağız Kenarlı Kase

Akçapınar Nekropolü 2 No'lu mezar üzerinde bir adet tam profilli yonca ağız kenarlı kase bulunmuştur (**L1,h**). Dışa çekik, ince ağız kenarlı, kulp kısmının bir tanesi kırık, dip kısmı hafif yükseltilmiş kâsedir.

Kil henüz yaş iken gövdenin üst kısmı dört yandan eşit olarak bastırılmış ve içe girinti yaptırılarak yonca ağız oluşturulmuştur¹⁸⁴. Yonca ağız kenarlı kap örnekleri Orta Tunç Çağı'nda yüksek ayaklı olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁸⁵. Laodikeia Antik Kenti Asapos Tepesi'nde bulunan yonca ağız kenarlı ayaklı kadeh Geç Tunç Çağı'na

¹⁷⁸ Güven Bakır, "Klazomenai Kazıları", *KST*, V, Ankara 1983, s. 227.

¹⁷⁹ B. Söğüt 2012, s. 566, 584. Fig. 30.

¹⁸⁰ Levent Zoroğlu, "*Corpus Vasorum Antiquorum*", Turkish Republic 1, Fascicule 1, Silifke Museum, İstanbul 2009, s. 1-7, Plate XXXVII.

¹⁸¹ Peter Gercke, "Erwerbungen der Staatlichen Kunstsammlungen Kassel, Antikenabteilung 1972- 1982. Mit 119 Abbildungen", *AA*, Heft 3 1983, s. 496- 497. Kat. No: 24, Abb. 39-40.

¹⁸² Zuhâl Küçükğüney, Pınar Tunç Altun, "İDÇ Liman Kurtarma Kazısı, (İzmir İli, Aliğa İlçesi, Çakmaklı Köyü, Kendirci Mevkii 613 ve 68 Parsellere Ait)", *MKSS*, 17, Ankara 2009, s. 55 (Res. 1e, f); Emin Yener, Mustafa Kenan Özkan, "Aydın Merkez Alihan Oğlu İsmail Türbesi Yanındaki Roma Mezarı Kurtarma Kazısı 1996", *MKKS*, VIII, Ankara 1998, s. 230, Res. 18. Yatay akıtma borusuna sahip form yağdanlık olarak adlandırılmıştır ve buluntulara göre mezar M.Ö. 1. yy.ın son çeyreği- M.S. 3. yy.a tarihlenmiştir; Joan Oates, David Oates " The Hellenistic Settlement" *Iraq*, Vol. 20, No. 2, 1958, s. 127, Fig. XXIII- 18. Hellenistik Dönem'e ait bezemeli biberon için bkz.

¹⁸³ Gürçan Polat, Yasemin Polat, Kahraman Yağız, Onur Zuhâl, "Antandros 2008 Yılı Kazıları", *KST*, 31-4, Ankara 2010, s. 8-10.

¹⁸⁴ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s.111.

¹⁸⁵ Handi Biçer, Hasan Elmaağaç, *Kayseri Müzeleri ve Ören Yerleri*, Env. No: 78/ 1553, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007, No: 64. Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde M.Ö. 2000- 1800 yıllarına tarihlendirilen 78/ 1553 envanter no'lu örnek için bkz.

tariflendirilmektedir¹⁸⁶. Laodikeia¹⁸⁷ ve Hierapolis'te¹⁸⁸ bulunan örnekler M.Ö. 1. yy.ın ilk yarısına tarihlenmektedir. Akçapınar Nekropolü buluntusu ise 2 No'lu mezar üstü buluntuları da dikkate alınarak M.Ö. 1. yy.a tarihlenirilebilir.

3.1.5. Kabartma Nokta Dekorlu Skyphos

Kalıp yapımı olan bu kâseler, Geç Hellenistik- Erken Roma Dönem'lerinin önemli seramik gruplarından biridir. Lykos skyphosları genellikle yarı küresel gövdeli, kaide yerine de ayakta durmasını sağlayan birkaç kabartma halkaya sahip ve kulpsuz olarak yapılmışlardır. Dış yüzeylerinde kalıpta yapılmış bitkisel ve figürlü kabartma bezemeler yer alır¹⁸⁹.

Akçapınar Nekropolü 2 No'lu mezar üstü buluntusu olan skyphos, kırık olarak bulunmuş, ancak profil oluşturması açısından bilgisayar ortamında kaide ile gövde arasındaki boşluk korunarak form tamamlanmıştır. Dudak kenarına içte sert bir profil verilmiş, yarı küresel formlu ve dış yüzeyde kabartma olarak nokta (kare) süsleme yapılmıştır (L1,I). Hamur renkleri ve astarlama özellikleri dikkate alındığında bu malzemelerin Lykos Ovası'nda üretildiği düşünülmektedir. Bunun dışında Asopos Tepesi'nde bu kâse tipine ait bir adet kalıp bulunmuştur¹⁹⁰. Hierapolis ve Laodikeia'da bu tip kâse kalıplarının bulunması ile bu kâseler, "Lykos Skyphosu" olarak adlandırılmıştır¹⁹¹. Laodikeia'da bulunan Lykos skyphosları süslemeye göre, çam kozalağı, bindirme, uzun taç yaprağı, bitkisel ve kabartma nokta süslemeliler olarak birbirinden ayrılmaktadır¹⁹².

2 No'lu mezar üzerinde bulunan skyphosun hamur ve astar özellikleri, Laodikeia'da bulunan skyphoslarla benzerlik taşımaktadır¹⁹³. Ağız çapı, kaidesi ve astar

¹⁸⁶ Erim Konakçı, *Büyük Ve Küçük Menderes Havzalarındaki M. Ö. 2. Binyıl Kültürlerinin Yeni Veriler Işığında Değerlendirilmesi*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2012, Levha 108, YT2-2.

¹⁸⁷ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 111.

¹⁸⁸ Grazia Semeraro, "Hierapolis De Phrygie. Les Ceramiques A Relief", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine, Varia Anatolica*, XV 2003, s. 87-88, Pl. LX, 1.

¹⁸⁹ Aynur Civelek, H. Yener Taş, "Adana Müzesi'nde Korunan Kalıp Yapımı Kâseler", *Colloquium Anatolicum*, XI, İstanbul 2012, s. 123; B. Duman 2010, s. 113.

¹⁹⁰ B. Duman 2010, s. 149.

¹⁹¹ a.g.e., s. 146, 150. Levha. LVII, 37-LIX, 51. Lykos skyphosu kabartma nokta bezemeli örnekler için bkz.

¹⁹² Bahadır Duman, "Lykos Laodikeia'sından Yerel Üretim Bir Grup Seramik: Lykos Skyphosları", *10. Yılında Laodikeia, Laodikeia Çalışmaları 3*, İstanbul 2014, s. 161,162,172, Fig. 25-27 (kabartma nokta süslemeli skyphoslar için bkz).

¹⁹³ Akçapınar buluntusunun (L1,1) hamur rengi, Laodikeia'da bulunan skyphosların %29'u ile benzemektedir.

özellikleri de bu benzerliği desteklemektedir. Akçapınar Nekropolü'nün konum olarak Lykos Ovası'na yakın olması, bu parçanın yerel üretim olduğunu düşündürmektedir.

Farklı merkezlerde görülen bu form; Sardis'te ¹⁹⁴ Hellenistik Dönem'e, Laodikeia'da M.Ö. 2. yy.ın 2. çeyreği- M.Ö. 1. yy.ın ilk yarısına, Hierapolis'te ¹⁹⁵ M.Ö. 2.- 1. yy.a, Kolossai'de Hellenistik Dönem'e ¹⁹⁶, Tripolis'te Geç Hellenistik Dönem'e ¹⁹⁷ tarihlenmiştir. Akçapınar'da ise M.Ö. 1. yy.a tarihlendirilebilir.

3.1.6. Kaseler

Akçapınar Nekropolü 4 ve 2 No'lu mezar içinden birer adet (**L2,a-b**), 3 No'lu mezar içinden bir adet (**L2,c**) olmak üzere toplam üç adet dışa çekik dudaklı ve dirsekli, hafif yüksek kaideli tam formlu kase bulunmuştur. Form, astar ve ağız çapı özelliklerine bakıldığında aynı atölye üretimi oldukları düşünülebilir. 3 No'lu mezar içerisinde M.S. 1. yy.a tarihlenen sikke (?) (**Şekil 30,c**) ile konteks olarak bulunmuştur. Form olarak Ç.N:1-3'ün benzerliği dikkate alındığında bu parçalar M.S. 1. yy.a tarihlendirilmiştir.

3.1.7. Unguentariumlar

Antik Çağ'da merhem, kokulu yağların, ilaçların ve kozmetik ürünlerinin saklandığı kaplar olarak kullanılmıştır. Bu şişeler *balsamarium* olarak da adlandırılır ¹⁹⁸. Hellenistik ve Erken Roma Dönem'lerinde mezar hediyesi olarak unguentarium kullanılması yaygın bir gelenektir. Unguentariumlar yerlerine göre bölgesel veya yerel merkezlerde üretilmiş ve Filistin'den İspanya'ya tüm Akdeniz havzasında bu malzeme grubu yaygınlaşmıştır ¹⁹⁹.

Unguentariumlar iğ formlu ve torba gövdeli olarak iki gruba ayrılmıştır. İğ formlu unguentariumların ağız yapıları yayvan ve aşağı doğru hafifçe sarkarak genişleyen bir yapıdadır. Uzun silindirik bir boyuna sahip olan bu kap geniş yumurta

¹⁹⁴ Susan I. Rotroff, Andrew Oliver, *The Hellenistic Pottery From Sardis: The Finds Through 1994*, London England 2003, s. 171, 173, Plate 131, 743- 744. 745 (Form benzerliği için bkz.).

¹⁹⁵ C. Polito, "Teatro (Regio VIII): campagna di scavo 2003. Rapporto preliminare", *Hierapolis Di Frigia I*, İstanbul 2007, s. 158-159, Fig. 5-6/3; B. Duman, E. Konakçı 2011, s. 262 Fig. 6 (Sol üstte).

¹⁹⁶ B. Duman, E. Konakçı 2006, s.89.

¹⁹⁷ B. Duman 2013, s. 190, Fig. 14. 5.

¹⁹⁸ R. Andersen, Stojanovic 1987, s. 105.

¹⁹⁹ a.g.m., Fig. 1, a-c. (M.Ö. 3.- 2.yy.) d,e,h,i. (M.Ö. 1- M.S. 1. yy.) da görülen formlardır.

gövdeli ve gövdeden kaideye doğru daralarak, çoğu zaman düz bir kaide ile sonlanır²⁰⁰. Torba gövdeli unguentariumlarda kaide gövdeden ayrıdır²⁰¹.

Akçapınar Nekropolü 5 No'lu Mezar içinde tam formlu (**L2,d**) ve mezar üzerinde kırık dip parçası (**L2,e**) olmak üzere toplam iki adet unguentarium bulunmuştur.

Laodikeia nekropol buluntularına bakıldığında UN.T3k olarak adlandırılan grup M.S. 1. yy.a tarihlenmekte ve Akçapınar Nekropolü buluntularıyla benzer özellikler taşımaktadırlar²⁰².

3.1.8. Antropomorfik Kap

Akçapınar Nekropolü 2 No'lu mezar üzerinde tek kulplu ve detaylı olarak işlenmiş antropomorfik bir kap bulunmuştur (**Şekil 28,b**).

Laodikeia'da bulunan örnekler en erken, Erken Tunç Çağı 2 'ye tarihlenen Batı Nekropolü'nde²⁰³ ve Asopos Tepesi 1'de bulunan Orta Tunç Çağı'na ait insan yüzlü kaplardır²⁰⁴. Laodikeia A Evi'nde bulunan dış yüzeyi altın renkli insan yüzlü kap M.S. 4.-5. yy.a²⁰⁵, Tripolis'te 2012 yılı çalışmalarında Mekan 5'te bulunan insan yüzlü kap Roma Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Akçapınar buluntusu da Roma Dönemi'ne tarihlendirilebilir.

3.1.9. Çift Kulplu Testi

Akçapınar Nekropolü 7 No'lu mezarda kulp kısımları ve ağız kenarı kırık, torba gövdeli halka kaideli, dışta parlak ve kaygan yüzeyli bir adet testi bulunmuştur (**L2,f**).

3.1.10. Çömlek

Akçapınar Nekropolü 3 No'lu mezarda bir adet dikey ve basit formlu, boya bezemeli ve düz dipli çömlek bulunmuştur (**L2,g**). Çömlek içerisinde aynı forma sahip boncuklar ve çanlar bulunmuştur. Laodikeia sınırları içerisinde kalan Korucuk kurtarma kazısında 1a No'lu tekne mezar içerisinde, form olarak Akçapınar buluntusuna benzer

²⁰⁰ Asuman Baldıran, *Stratonikeia Nekropol Buluntuları*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1990, s. 14.

²⁰¹ Aynur Civelek, *Tralleis Nekropolisi Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001, s. 107.

²⁰² C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 73-74.

²⁰³ U. Oğuzhanoğlu 2014, s. 77-78, Res. 14.

²⁰⁴ Erim Konakçı 2014, s. 111, 120, Çizim IV-17.

²⁰⁵ C. Şimşek 2013b, s. 501, 503, Res. 747.

bir adet çömlek bulunmuştur. Ancak, kulp tipleri farklıdır. Korucuk buluntusu şerit kulplu, Akçapınar buluntusu ise yatay kurdela şeklindedir. Korucuk'ta bulunan 1 No'lu Hypoje Mezar buluntuları genel olarak Augustus (M.Ö. 27- M.S. 14) Dönemi ile II. Justinus (M.S. 565- 578) Dönemi arasına tarihlenmiş, ancak yoğun kullanımı M.S. 4. yy.a aittir²⁰⁶. Korucuk buluntusu olan çömlek üzerinde bezeme yapılmamış, Akçapınar buluntusu üzerinde nokta, düz şerit ve dalga şeklinde kırmızı boya ile bezeme yapılmıştır. Akçapınar'da 3 No'lu mezar içerisinde sikke ile bulunan çömlek M.S. 1. yy.a tarihlendirilmektedir. İçerisinde iskelet bulunmadığı için mezar hediyesi mi yoksa urne kabı olarak mı kullanıldığı bilinmemektedir.

3.1.11. Boncuklar

3 No'lu mezarda çömlek içerisinde beş adet (**Şekil 30,a**), 10 No'lu mezarda dört adet (**Şekil 32,e**) olmak üzere toplam dokuz adet boncuk²⁰⁷ bulunmuştur. Bunlar farklı ebatlarda ancak form ve yüzey dokusu olarak aynı özelliklere sahiptir. Boncuk yüzeyleri dikey çentik süslemelidir ve bu süsleme, parçaların etrafını çevrelemektedir. 3 No'lu mezar içerisinde küçük bir bireye ait iskeletin bulunması, 10 No'lu mezarın ise küçük boyutlarda yapılması, bu mezarların çocuk mezarı olarak kullanıldığını göstermektedir. Akçapınar'da bulunan söz konusu boncuklar, Laodikeia'da Kuzeydoğu Nekropolü'nde bulunan 436-438 No'lu parçalarla benzer özellikler taşımaktadır²⁰⁸. Akçapınarda bulunan boncukları, form özellikleri açısından Laodikeia örneklerinin tarihlendiği MS. 79-96 yıllarına tarihlendirilebilir. Pergamon'da²⁰⁹ form olarak benzer özellikler taşıyan cam boncuklar M.S. 1. yy.ın ilk çeyreğine, Efes'te bulunan cam boncuklar M.S. 1.-2. yy.a tarihlendirilmiştir²¹⁰. Akçapınar buluntuları ise M.S. 1. yy.a tarihlendirilebilir.

3.2.Cam Eser

Akçapınar Nekropolü 2 No'lu Mezar içerisinde, serbest üfleme tekniğiyle yapılmış bir adet küçük cam unguentarium tam olarak bulunmuştur (**L3,a**). Laodikeia

²⁰⁶ C. Şimşek, H. Baysal, M. Okunak 2014, s. 234, 237, 252, 271, L. II, Kat. No: 10.

²⁰⁷ Axel Von Saldern, *Ancient and Byzantine Glass From Sardis*, (Ed. G. M. A. Hanfmann- J. A. Scott), London 1980, s. 107-108, Pl. 19, 840.

²⁰⁸ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 548. Kat. No:436-438.

²⁰⁹ Holger Schwarzer, *Altertümer Von Pergamon*, Band XV, Die Stadtgrabung, Teil 4. Walter de Gruyter- Berlin, New York 2008, s. 203, Tafel 23. G49- 50.

²¹⁰ Martina Schatzschöck, "Glass", *Hanghaus 2 In Ephesos. Die Wohninheit 4* (ed. H. Thür), Wien 2005, s. 388, Taf. 232 G.98-99.

Kuzeydoğu Nekropolü'nde bulunan cam unguentarium Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir²¹¹. Muğla Yerkesik Villa'da bulunan cam unguentarium M.S. 1. yy.a tarihlendirilmektedir²¹². Akçapınar buluntusu ise M.S. 1. yy.a tarihlendirilebilir.

3.3. Kemik Eser

Akçapınar Nekropolü 6 No'lu Mezarda bir adet kırık kemik saç iğnesi bulunmuştur (**L3,b**). Kemik eserin kırık olması nedeniyle, üst bölümünün konik mi, düz mü yoksa topuz şeklinde mi olduğu bilinmemektedir²¹³. Akçapınar buluntusunun, Laodikeia'da bulunan saç iğneleri ile karşılaştırıldığında form olarak sade olması muhtemeldir. Laodikeia'da M.S. 3.- 5. yy.a tarihlendirilen saç iğneleri tutamak kısmı topuz veya konik formludur²¹⁴. Akçapınar buluntusu saç iğnesi, Laodikeia'da bulunan basit formlu saç iğneleri ile form olarak benzemekte ve M.S. 1. yy.a tarihlendirilmektedir.

3.4. Mermer Eser

Akçapınar Nekropolü 1 No'lu mezarda bir adet tam formlu mermer ağırşak bulunmuştur (**L3,c**). Laodikeia sınırları içerisinde kalan Korucuk'ta yapılan kurtarma kazısında bulunan basık küre formlu ağırşak M.S. 1.- 2. yy.a tarihlendirilmiştir²¹⁵.

Laodikeia Nekropolü'nde konik formlu ağırşaklar M.S. 1. yy.ın 2. yarısına tarihlendirilmiştir²¹⁶. Akçapınar buluntusu ise M.S. 1.- 2. yy.a tarihlendirilebilir.

3.5. Madeni Buluntular

Akçapınar Nekropolü'nde 3 ve 8 No'lu mezarda iki adet bronz sikke, 3 ve 10 No'lu mezarda çanlar, 6 No'lu mezarda çiviler ve demir obje, 3 No'lu mezarda balta, 14 No'lu mezarda mızrak ucu olmak üzere altı farklı eser bulunmuştur.

²¹¹ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 741. Kat. No: 808.

²¹² Aynur Özet, "Glass Vessels Of The Bodrum Museum Of Underwater Archaeology", *Sparkles From The Deep*, İstanbul 2000, s. 63, 29b. Small Bottle/ Type III D.

²¹³ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 165. L.128-129, 550-576, 586-592. Laodikeia'da bulunan saç iğneleri hakkında bkz.

²¹⁴ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 909, 912, 915, 934, 935, Kat. No: 1084-1085 (M.S.4. yy. 2. Yarısı), 1096 (M.S. 330- 335), 1110 (M.S. 4. yy.), 1180 (M.S. 4.- 5. yy.), 1186 (M.S. 3.- 4. yy.).

²¹⁵ C. Şimşek, H. Baysal, M. Okunak 2014, s. 260, 277, L. VIII, Kat. No:47.

²¹⁶ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 810-811, 1031, Kat. No: 981-982 (M.S. 1. yy.ın ikinci yarısı), Kat. No:1495 (M.S. 1.-2. yy.).

3.5.1. Bronz Sikkeler

Akçapınar Nekropolü 3 No'lu Mezarda bir adet yoğun korozyona uğramış sikke bulunmuştur. Sikkenin ön yüzünde darp biçimi ve tokluğundan yola çıkarak M.S. 1. yy.a ait olabileceği söylenebilir (**Şekil 30,c**). 8 No'lu Mezarda ön yüz drapeli, zırlı büst görülmekte. Sikke yoğun korozyonlu ve aşınmıştır. Ön yüzündeki yazı belirsiz olmakla birlikte sağa çevrili büst betimi görülmektedir. Arka yüzde ise Hygieia?- Kybele ? sola doğru oturmaktadır. Sikke, M.S. 2.yy.- M.S. 3. yy.ın 1. yarısına tarihlendirilmektedir (**Şekil 32,c**).

3.5.2. Demir Eserler

3.5.2.1. Çanlar

Akçapınar Nekropolü kurtarma kazısında 3 No'lu Mezarda yedi adet (**Şekil 30,b**), 10 No'lu mezarda bir adet (**Şekil 32,d**) olmak üzere toplam sekiz adet ters huni formu çan bulunmuştur. Laodikeia'da²¹⁷ bulunan bu forma sahip çanlar M.S. 1. yy.ın ilk yarısı- M.S. 2. yy.ın ilk yarısına tarihlenmiştir. 3 No'lu mezarda bulunan sikke ve 10 No'lu mezarda bulunan boncuklar ile beraber bulunan çanlar da M.S. 1. yy.a tarihlendirilebilir.

3.5.2.2. Çiviler

Akçapınar Nekropolü 6 No'lu Mezarda deforme olmuş küçük metal çiviler bulunmuştur (**Şekil 31,e**). Kelenderis Batı Nekropolünde bir mezarda M.Ö. geç 1.yy. – M.S. erken 1. yy.a ait küçük çiviler bulunmuştur²¹⁸. Pergamon'da kentsel alan Nekropolü'nde Roma Dönemi'ne ait 28 tane küçük çivi bulunmuştur²¹⁹. Laodikeia sınırları içerisinde Korucuk kurtarma kazısında 6 No'lu traverten örgü tekne mezarda bulunan iki adet küçük çivi M.S. 5. yy.a tarihlendirilmiştir²²⁰. Benzer örnekler dahilinde Akçapınar buluntuları da M.S. 1. yy.a tarihlenebilir.

²¹⁷ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 168, Levha 134, Kat. No: 670, 583, 168.

²¹⁸ Mehmet Tekocak, "Kelenderis Batı Nekropolü'nden Bir Mezarın Buluntuları Üzerine Değerlendirmeler", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, Konya 2012, s. 308.

²¹⁹ Norbert Kunisch, "grabfunde aus dem stadtgebiet von Bergama", *Pergamenische Forschungen*, Pergamon Gesammelte Aufsätze, Band I, Walter de Gruyter&Co. Berlin 1972, s. 102- 103, Abb9, E8-9.

²²⁰ C. Şimşek, H. Baysal, M. Okunak 2014, s. 265, 279, L. X, Kat. No: 73.

3.5.2.3. Demir Objeler

Akçapınar Nekropolü 6 No'lu mezarda bir adet dikdörtgen gövdeli, uca doğru sivrilmiş kırık demir obje (?) bulunmuştur (**L3,d**). Laodikeia Kuzeydoğu Nekropolü'nde form olarak benzer bir adet demir obje bulunmuş ve M.S. 1. yy.ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir²²¹.

3.5.2.4. Balta

Akçapınar Nekropolü 3 No'lu mezarda bir adet balta bulunmuştur (**L3,e**). 3 No'lu mezar içerisinde bir adet M.S. 1. yy.a ait sikke (?) ve diğer buluntular dikkate alındığında, sikke ile aynı döneme tarihlendirilebilir.

3.5.2.5. Mızrak Ucu

Akçapınar Nekropolü 14 No'lu Mezarda bir adet kırık mızrak ucu bulunmuştur (**L3,f**). Eser Roma Dönemi'ne tarihlendirilmektedir.

---

²²¹ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 639. Kat. No: 599.

SONUÇ

Lykos Ovası ve ovayı oluşturan dağ silsilesi üzerinde birçok antik şehir bulunmaktadır. Bu şehirler genellikle dağ eteklerinde kurulmuştur. Akçapınar Nekropolü, bölgenin topografik özelliğine bağlı olarak yamaçta kayalık alan üzerinde kurulmuştur.

Lykos Ovası'nın doğusunda Kolossai, güneydoğuda Tabai, Apollonia, güneyde Trapezopolis, Attouda, Herakleia, Karura, batıda ise Tripolis yer alır. Laodikeia ise Ova'nın ortasında kurulmuştur. Kuzeyde Hierapolis ve Hierapolis çevresinde Thiounta, Motella, Mossyna gibi küçük yerleşimler bulunmaktadır. Akçapınar Nekropolü'nde bu küçük yerleşimler arasındadır.

Akçapınar Nekropolü, konum olarak Hellenistik ve Roma Dönemleri'nin büyük kentlerinden olan Hierapolis'in 21 km. kuzeybatısında kurulmuştur. Çökelez Dağı üzerinde kurulan yerleşimler genel olarak Hierapolis'in kuzeydoğusunda yer almaktadır. Bu durum, Çökelez Dağı'nın batısında yerleşimlerin olduğunu göstermektedir.

Akçapınar Nekropolü, konumu itibariyle bir kome'ye mi yoksa yazıtlarda söz edilen Hierapolis topraklarını kontrol eden atlı birlikler ve ailelerine mi ait olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Burada yer alan mezarlar içerisinde erkek, kadın ve çocuk mezarlarının bulunması ile aile yaşantısının olduğu bilgisi kesinlik kazanmaktadır. Nekropol çevresinde yapılan araştırmalar sonucunda belirgin mimari yapı elemanları ile karşılaşılmamış, tek veri olarak mezarlar ve buluntuları kaynak olarak incelenmiştir. Mimari eleman parçaları var ise de orman çalışmaları sırasında tahribata uğramış olmalıdır. Buluntulara ve daha önce bu çevrede yapılan araştırmalarda bulunan yazıtlara göre nekropol alanı, Hierapolis'e bağlı küçük bir kırsal yerleşim olmalıdır.

Laodikeia'da kentin etrafı, Hierapolis'te de travertenli bölüm hariç kentin diğer tarafları nekropol alanları olarak kullanılmıştır. Nekropollerde kullanılan malzemelerin kolay ulaşılabilir ve ekonomik yönden daha elverişli olmasına dikkat edilmiştir²²². Akçapınar Nekropolü'nde doğal kaya oyularak yapılan mezarlar dışında traverten paneller ile yapılan mezarlar da görülmektedir. Traverten panel ile yapılan mezarlarda kullanılan malzemeler, nekropol alanının yakınındaki Thiounta ocağından getirilmiş olmalıdır.

²²² C. Şimşek 1997b, s. 10. Hierapolis'te mezarların tamamında traverten kullanılmıştır.

Antik Çağ'da insanların günlük, sosyal ve ekonomik hayatı, öldükten sonra da gömüldüğü alanı etkilemiştir. Laodikeia'da yüksek gelire sahip zengin insanlar tümülüs, tapınak mezar, avlulu mezar kompleksi gibi mezarlara gömülürken, gelir düzeyi düşük alt sınıf insanlar ise daha çok kiremit çatma mezarlara gömülmüştür²²³.

Hierapolis'te gelir seviyesi düşük insanlar için kaya kütlesi üzerine oyularak yapılmış basit çukur mezarlar, orta sınıf insanlar için lahit mezarlar, zengin, kentin ileri gelenleri için hypogeion ve büyük mezarlıklar tercih edilmiştir²²⁴. Laodikeia nekropollerinde ise yoğun olarak örgü tekne mezar kullanılmış, tümülüs, tapınak mezar ve avlulu mezar komplekleri zengin sınıfa ait gömüler için kullanılmıştır²²⁵. Akçapınar Nekropolü'nde kaya oygu tekne mezar (**M14**) ve basit panel tekne mezar (**M10**) çocuk mezarı olarak kullanılmış ancak, Laodikeia'da farklı bir mezar olarak pişmiş toprak küvet mezar kullanılmıştır²²⁶. Akçapınar Nekropolü'nde, mezarlar üzerinde yassı taşlar kapak olarak kullanılmıştır, Laodikeia Kuzeydoğu Nekropolü'nde bazı örgü tekne mezar ve fosilli traverten tekne mezarlar üzerine 3-4 sıra şeklinde traverten kapak taşları kapatılmıştır²²⁷. Trapezopolis'te içerisinde lahit olan örgü tekne mezarın üzeri yassı kapak taşları ile kapatılmıştır²²⁸.

Akçapınar'da 2-6 No'lu mezarların traverten ile özenilerek ve diğer mezarların biraz daha basit yapılması, gömülerin ekonomik yönden farklı statüye ait olduğunu göstermektedir. Akçapınar Nekropolü'nde mezarlar ilk olarak kuzeydoğu yönünde yapılmaya ve kullanılmaya başlanmış (**M2-M6**) ve buradaki buluntular da tarihleme açısından bu durumu desteklemektedir. Mezarlarda yön olarak birlik yoktur ve mezarların yönlendirilmesinde hiçbir ölçüt olmayıp, boş alanlardan elverdiğince yararlanılmaya çalışılmıştır.

Buluntulara göre, 1 No'lu mezar M.S. 1.- 2. yy.a, 2 No'lu mezar M.Ö. 1. yy. ile M.S. 3. yy.a, 3 No'lu mezar, sikke buluntusuna göre M.S. 1. yy.a, 4 No'lu Mezar M.S. 1. yy. sonu- 2. yy. ilk yarısına, 1, 5, 6, 7 ve 10 No'lu Mezarlar M.S. 1. yy.a, 8 No'lu Mezar sikke buluntusuna göre M.S. 2.-3. yy.a, 12 No'lu Mezar M.Ö. 1. yy.a, 14 No'lu Mezar Augustus Dönemi- M.S. 2. yy.a tarihlendirilmiştir. Buluntusu olmayan mezarlar (**M9, 11, 13**) için kesin tarih verilememektedir.

²²³ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 8-11, 14.

²²⁴ C. Şimşek 1997b, s. 17-19, 29.

²²⁵ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 8-12.

²²⁶ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin *a.g.e.* s. 12-13, L.18, Res. 49.

²²⁷ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin *a.g.e.* s. 41. Fig. 40, 48.

²²⁸ C. Şimşek 2002a, s. 5, 7, Res. 6.

3 No'lu mezar içerisinde M.S. 1. yy.a ait (?) bir adet bronz sikkenin bulunması, mezarın tarihlendirilmesi açısından kesin verilerin sağlamasını sağlamıştır. Ancak mezar içerisinde 6 farklı gömünün olması ve bunların farklı zamanlarda gömülmüş olabileceği düşünüldüğünde, bu sikkenin diğer buluntuların tarihlendirilmesinde kesin veri olarak kullanılması doğru olmayacaktır. Mezar içerisine bulunan çömleğin (**L2,g**), içerisindeki buluntular dikkate alınarak değerlendirildiğinde, bunun bir urne kabı olduğu düşünülmektedir. Ancak mezar içerisinde küçük bireylere ait kemiklerin bulunması, bu çömleğin bir ölü yemeği için kullanılmış olabileceğini göstermektedir. Laodikeia Nekropolü kazılarında, ölü yemeklerinin yenildiğini gösteren birçok pişirme çömleği ve mutfak kapları bulunmuştur²²⁹.

Pişmiş toprak seramik grubunu oluşturan malzemelerde hamur rengi olarak kahve renk ve tonları (12 adet), krem renk (4 adet) ve kırmızı renk ve tonları (2 adet) görülmektedir. Ayrıca hamur içeriğinde mikanın çokça görülmesi bu coğrafyaya ait üretimin göstergesi olabilir. Çünkü çevresinde kurulmuş Hierapolis, Laodikeia ve Tripolis kentlerinde bulunan seramikler ile Akçapınar seramikleri hamur ve astar özellikleri yönünden birbirine benzemektedir.

6 No'lu mezar içerisinde kemik objenin (**L3,b**) bayan eşyası, demir obje ve çivilerin de (**L3,d- Şekil 31,e**) erkek eşyası olduğu düşünüldüğünde bu mezar bir aile mezarı olarak da kullanılmış olabilir. M3'te bulunan çömlek (**L2,g**), içerisinde iskelet olmayıp, sadece mezar hediyeleri bulunmuştur.

Akçapınar Nekropolü'nde bulunan kaya oygu mezarlar (**Mezar 1, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14**), Kolossai Höyük'te de bulunmaktadır. Buradaki mezarlar Hellenistik ve Roma Dönem'lerine tarihlendirilmiştir²³⁰. Akçapınar Nekropolü'nde bu mezarlar, buluntulara göre M.Ö. 1.yy. ile M.S. 3. yy.ın ilk yarısına, kaya oygu panel tekne mezarlar ise (**Mezar 2, 3, 6**) M.Ö. 1. yy. ile M.S. 3. yy. arasına tarihlendirilmektedir.

Sonuç olarak, mezar buluntuları dikkate alındığında nekropol alanı, M.Ö. 1. yy.- M.S. 2-3. yy.larda kullanım görmüştür (**Ek-3**).

Akçapınar Nekropolü'nde kaya oygu panel tekne mezarlar, Lykos Ovası'nda yaygın olmayan tiptedir. Bu bağlamda Akçapınar Nekropolü, Lykos Ovası'nın mezar mimarisine zenginlik kazandırmıştır.

²²⁹ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 24, L. 26, Res. 86.

²³⁰ C. Şimşek 2002b, s. 12.

KAYNAKLAR

- Abay, E. (2014). "Beycesultan Kazıları", *Geçmişten Günümüze Denizli*, 38, s. 12-19.
- Andersen, R. Stojanovic (1987). "The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria", *AJA*, Vol. 91, No. 1, s. 105-122.
- Anderson, J. G. C. (1897). "A Summer in Phrygia I", *The Journal of Hellenic Studies*, Vol. 17, s. 396-424.
- Anderson, T. (2007). "Preliminary Osteo-archaeological Investigation in the North Necropolis", *Hierapolis Di Frigia I, Le Attivita de le Campagne di Scavo e Restauro 2000-2003*, İstanbul, s. 473-494.
- Anderson V.R., Stojanovic (1992). *Stobi, The Hellenistic and Roman Pottery*, Princeton.
- Arslan M., Metin M. Cinemre O. (2011). "Juliopolis Nekropolü 2009 Yılı Kurtarma Kazısı", *MKKS*, 19, Ankara, s. 271-304.
- Arthur, P. (2006). *Bizans ve Türk Dönemi'nde Hierapolis (Pamukkale)*, (Çev: Nalan Fırat), İstanbul.
- Bakır, G. (1983). "Klazomenai Kazıları", *KST*, V, Ankara, s. 221-230.
- Baldıran, A. (1990). *Stratonikeia Nekropol Buluntuları, (Basılmamış Doktora Tezi)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Barın, G. (2000). "Aydın ve Milet Müzelerinde Bulunan Red- on- White Grubu Kandiller", *Arkeoloji ve Sanat*, Sayı 97, İstanbul, s. 2- 22.
- Başaran, C. (2007). "Parion 2007", Nekropol, Hasan Kasapoğlu, *KST*, 30, 1, s. 53-66.
- Başaran, S. (2003). "Ainos'un Geç Hellenistik- Erken Roma Dönemi Seramik Buluntuları", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine*, *Varia Anatolica XV*, s. 71-77.
- Bericht, V. (1987). "Tamassos, Zypern, 1977 Bıs 1986", *AA*, Heft 2, s. 165-228.
- Biçer H., Elmaağaç H. (2007). *Kayseri Müzeleri ve Ören Yerleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Biers W. R. (1992). *Art, Artefacts, and Chronology in Classical Archaeology*, (Transferred to Digital Printing 2005), New York.
- Bronner, O. (1930). *Terracota Lamps, Corinth Vol. IV: Part II*, Massachusetts.
- Castrianni L., Scardozzi G. (2012). "I resoconti dei viaggiatori alla luce delle recenti ricognizioni archeologiche: la localizzazione di Thiounta e Mossyna nel

- territorio di Hierapolis, *Hierapolis Di Frigia V, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2004-2006*, İstanbul, s. 81-108.
- Ceylan, A. (1995). "Tripolis Sütunlu Cadde'sinde Yapılan Kazı ve Temizlik Çalışmaları", *MKKS*, 5, Ankara s. 159-170.
- Ceylan, A. (1999a). "AlaburunTümülüsü", *MKSS*, IX, Ankara, 263-276.
- Ceylan, A. (1999b). "VI. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", *MKKS*, IX, Ankara, s. 277-290.
- Ceylan, A. (2000). "Hierapolis Roma Hamamı 7. Dönem Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *MKSS*, 10, Ankara, s. 189-200.
- Ceylan, M. A. (1998). *Baklan-Çivril Havzası ve Yakın Çevresinin Hidrojeomorfolojik Etüdü*, (Basılmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Chizanovski L., Zhuravlev, D. (1998). *Lamps From Chersonesos In The State Historical Museum- Moscov*, Roma.
- Civelek, A. (2001). *Tralleis Nekropolisini Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Civelek A., Taş H. Y. (2012). "Adana Müzesi'nde Korunan Kalıp Yapımı Kâseler", *Colloquium Anatolicum*, XI, s. 123-150.
- Crawford, J. S. (1990). *The Byzantine Shops at Sardis*, Harvard University Press Cambridge, Massachusetts and London, England.
- Çokay, Kepçe S. (2006). "Antalya Karaçalı Nekropolü, The Karaçalı Necropolis Near Antalya", *Adalya Ekyayın Dizisi*, 4, Suna İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya, s. 9-12.
- Çörtük, U. (2007). "Kuzey Karia Akçay (Harposos) Vadisi Mezar Mimarisi Hakkında Bir Araştırma", *III.-IV. Ulusal Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Anadolu / Anatolia, s. 37-60.
- D'Andria F. (2007). "Hierapolis (Pamukkale) Dün ve Bugün", *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler*, Cilt 2, Denizli, s. 32-37.
- D'Andria, F. (2003). *Hierapolis*, (Çev. Nalan Fırat), Ege Yayını, İstanbul.
- Dedeoğlu, F. (2014). "Yukarı Menderes Havzası (Çivril, Çal, Baklan), Dağlık Bölge Yüzey Araştırmaları", *Geçmişten Günümüze Denizli*, 38, s. 4-11.
- Doğar E., Sezgin Y., Gürbüz M. (2010). "Aigai 2007-2008", *KST*, 31, 2, s. 343-356.

- Dönmez Ş., Naza, Dönmez E. E. (2012). "Amasya-Oluz Höyük Kazısı, 2007 Dönemi Çalışmaları: İlk Sonuçlar", *Colloquium Anatolicum, Anadolu Sohbetleri VI*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, s. 49-74.
- Duman, B. (2014). "Lykos Laodikeia'sından Yerel Üretim Bir Grup Seramik: Lykos Skyphosları", *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 3*, İstanbul, s. 159-172.
- Duman B., Konakçı E. (2011). "The Silent Witness of the Mound of Colossae: Pottery Remains", *Colossae in Space and Time*, Göttingen, s. 247- 281.
- Duman, B. (2008). "Anaua'nın (Sanaos) Lokalizasyonu Üzerine Düşünceler", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, No 1, s. 43- 64.
- Duman, B. (2010). *Laodikeia Hellenistik ve Erken Roma Seramiği*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Duman, B. (2013). "Son Arkeolojik Araştırmalar ve Yeni Bulgular Işığında Tripolis ad Maeandrum", *Cedrus I*, s. 179-200.
- Duman B., Konakçı E. (2006). "Kolossai: Höyük, Kalıntı ve Buluntuları", *Arkeoloji Dergisi*, VIII (2006/2), İzmir, s. 83-109.
- Erdemir, P. H. (2007). "Antikçağda Hierapolis ve Çevresinde Koyun Yetiştiriciliği ve Yan Sektörleri", *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler*, Cilt 1, s. 23-30.
- Erdoğan, A. (2012). "Tripolis", *Ege Üniversitesi Arkeoloji Kazıları, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*, Arkeoloji Bölümü, s. 314-331.
- Erkanal H., Özkan T. (1999). *Tahtalı Barajı Kurtarma Kazısı Projesi*, İzmir.
- Ferrero De Bernardi, D. (1987). "Recent Archaeological Research in Turkey", Hierapolis 1986, *Anatolian Studies*, Vol. 37, s. 179-223.
- Ferrero De Bernardi, D. (1992). "1990 Yılı Hierapolis Kazısı", *KST*, XIII, II, Ankara, s. 131-140.
- Gaitsch, W. (2005). *Pergamenische Forschungen, Eisenfunde Aus Pergamon Gerate, Werkzeuge Und Waffen*, Band 14, Walter de Gruyter Berlin- New York.
- Gassner, V. (1997). *Das Südtor der Tetragonos-Agora*, Forschungen in Ephesos XIII/I/I, Wien.
- Gelichi S., Negrelli C. (2000). "Laodicea in Etá Tardoantica E Bizantina", *Ricognizione Del 1999, Laodicea di Frigia I*, Roma, s. 125-164.

- Gelichi S., Negrelli C. (2004). "Le ceramiche", *Laodicea Di Frigia II, La Ricognizione 2000*, (ed. G. Bejor-J. Bonetto- S.Gelichi-G.Traversari), Padova, s. 239-257.
- Gercke, P. (1983). "Erwerbungen der Staatlichen Kunstsammlungen Kassel, Antikenabteilung 1972- 1982. Mit 119 Abbildungen", AA. Heft 3, s. 413- 478.
- Greene, K. (2007). "Late Hellenistic and Early Roman Invention and Innovation: The Case of Lead-Glazed Pottery" , *AJA*, Vol. 111, No. 4, s. 653-671.
- Günay I., Şarbak A., Ersoy A. (2011). "Aşağı Salat Erken Tunç I İskeletlerinin Antropolojik Analizi", *Tübav Bilim Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 3, s. 230-239.
- Günay Tuluk, G. (2003). "Ionia Bölgesindeki Hellenistik Döneme Ait Kandiller", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine*, Varia Anatolica XV, s. 17-34.
- Hayes, J. W. (1973). "Roman Pottery from the South Stoa at Corinth", *Hesperia* XLII, s. 416-470.
- Hayes, J. W. (1991). *Paphos, The Hellenistic and Roman Pottery*, Volume III, Nicosia.
- Hayes, J.W. (2003). "Hellenistic and Roman Pottery Deposits from the 'Saranda Kolones' Castle Site at Paphos Author(s)", *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 98, s. 447-516.
- Hayes, J. W. (2008). *Roman Pottery Fine-Ware Imports, Volume XXXII*, The Athenian Agora, The American School of Classical Studies At Athens Princeton, New Jersey.
- Head, B. Von. (1906). *Catalouge of the Greek Coins of Phrygia*, London.
- Heimerl, A. (2001). *Pergamenische Forschungen, Die Römischen Lampen Aus Pergamon*, Band 13. Walter de Gruyter Berlin- New York.
- Jones, F. F. (1950). *The Pottery, Excavations At Gözülü Kule, Tarsus*, (Ed. H. Goldman), Volume I, Princeton, New Jersey, s. 149- 296.
- Karabay, N. (1995). "Beylerbeyi I. No'lu Tümülüs", *MKSS*, V, Ankara, s. 229-242.
- Karabay, N. (1999). "1997 Yılı Gümüşler Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı", *MKKS*, IX, s. 291-300.
- Karabay, N. (2008). "Çardak Han", *MKSS*, 16, Ankara, s. 115-128.
- Karabay N., Günaydın B. Ç. (2012). "Pınarkent Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı 2011", *MKSS*, 21, Ankara, s. 73-94.
- Knigge, U. (1976). *Kerameikos Ergebnisse Der Ausgrabungen, Der Südhügel*, Band IX, Walter de Gruyter&Co. / Berlin.

- Konakçı, E. (2012). *Büyük Ve Küçük Menderes Havzalarındaki M.Ö. 2. Binyıl Kültürlerinin Yeni Veriler Işığında Değerlendirilmesi*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Konakçı, E. (2014). "Laodikeia'nın İlk Yerleşimi: Asopos Tepesi", *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 3*, İstanbul, s. 87-122.
- Kortanoğlu, R. E. (2008). *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Dağlık Phrygia Bölgesi Kaya Mezarları*, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No.7, Eskişehir.
- Kunisch, N. (1972). "Grabfunde Aus Dem Stadtgebiet Von Bergama", *Pergamenische Forschungen, Pergamon Gesammelte Aufsätze*, Band I, Walter de Gruyter&Co. / Berlin, s. 94- 107.
- Küçükgüney Z., Altun P. T. (2009). "İDÇ Liman Kurtarma Kazısı, (İzmir İli, Aliğa İlçesi, Çakmaklı Köyü, Kendirci Mevkii 613 ve 68 Parsellere Ait)", *MKKS*, 17, Ankara, s. 54-74.
- Ladstätter S. (2005). "Keramik", *Hanghaus 2 In Ephesos. Die Wohneinheit 4* (ed. H. Thür), Wien, s. 230- 358.
- Luca, G. (1975). *Altertümer von Pergamon, Das Asklepieion*, Band XI 2, Walter de Gruyter&Co. / Berlin.
- Malamiodou, V. (2005). *Roman Pottery in Context, Fine and Course wares from five sites in north – Eastern Greece*, England.
- Malay, H. (1983). "Batı Anadolu'nun Antik Çağdaki Ekonomik Durumu", *Ege Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi 2*, İzmir, s. 50-61.
- Malay, H. (1984). "Manisa ve Denizli İllerinde Epigrafik Araştırmalar", *AST*, II, Ankara, s. 99-104.
- Marquie, S. (2002). "Un Depot de la Deuxieme Moitiedu I er s. de. Notre ere a Kition-Kathari (Chypre)", *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean*, Monographs of the Panish Institute at Athens, Volume 5.
- Martino E. D. M., Ritti T., Scardozzi G. (2012). "L'area sacra dei Motaleis e il santuario di Apollo Karios nel territorio di Hierapolis", *Hierapolis Di Frigia V, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2004-2006*, İstanbul, s. 687-738.
- Meriç, R. (2002). *Spathellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde auseinem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos*, FiE IX/3, Wien.

- Metin H., Öztürk N. (2012). "Burdur Müzesi'nden Bir Grup Hellenistik Kandil", *Ahmet Adil Tirpan Armağanı, Stratonikeia'dan Lagina'ya*, Ege Yayınları, s. 483- 492.
- Mitsopoulos V., Leon. (1991). *Die Basilika Am Staatsmarkt in Ephesos Kleinfunde, 1. Teil: Keramik hellenistischer und römischer Zeit*, Wien.
- Moevs, M. T. M. (1973). *The Roman Thin Walled Pottery from Cosa (1948–54)*, Memoirs of the American Academy in Rome XXXII, Rome.
- Naumann R., Naumann F. (1984). "Aizanoi", *Bericht über die Ausgrabungen und Untersuchungen 1981 und 1982*. Mit 63 Abbildungen, Heft 3, s. 453- 530.
- Oates J., Oates D. (1958). "The Hellenistic Settlement" *Iraq*, Vol. 20, No. 2, s. 114-157.
- Oğuzhanoğlu, U. (2014). "Laodikeia'dan Batı Anadolu Erken Tunç Çağı'na Yeni Katkılar", *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 3*, İstanbul, s. 71-86.
- Özet A, (2000). *Glass Vessels Of The Bodrum Museum Of Underwater Archaeology, Sparkles From The Deep*, İstanbul.
- Perlzweig J. (1961), *Lamps Of The Roman Period First To Seventh Century After Christ, The Athenian Agora*, Princeton, New Jersey.
- Peschlow, A. (1990). "Die Nekropolen Von Latmos Und Herakleia Am Latmos", *AST*, VII, Ankara, s. 153-160.
- Peschlow, A. (1991). "Die Nekropole Von Herakleia Am Latmos ", *AST*, VIII, Ankara, s. 383-399.
- Polat G., Polat Y., Yağız K., Zuhâl O. (2010). "Antandros 2008 Yılı Kazıları", *KST*, 31, 4, s. 1-22.
- Polat, R. T. (2010). "Stratonikeia Akdağ Nekropolü Cam Buluntuları Üzerine Bir Değerlendirme", *Kaunos/Kbid Toplantıları 2, Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu*, s. 25-40.
- Polito, C. (2007). "Teatro (Regio VIII): campagna di scavo 2003. Rapporto preliminare", *Hierapolis Di Frigia I*, İstanbul, s. 157-168.
- Ramsay, W. M. (1961). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev. Mihri Pektaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Ramsay, W. M. (1895). *The Cities and Bishoprics of Phrygia*, Vol. 1. Oxford.
- Ritti, T. (1987). "Hierapolis'te Ekonomi, Attivata Economica-Economy", *Hierapolis Di Frigia 1957-1987*, Torino, s. 84-90.

- Ritti, T. (2008). *Museo Archeologico di Denizli-Hierapolis Catalogo delle iscrizioni greche e latine Distretto di Denizli, Denizli-Hierapolis Arkeoloji Müzesi Yunanca ve Latince Yazılı Eserlerin Kataloğu Denizli Yöresinden Gelen Yazıtlar*, (Çev. Nalan Fırat), Napoli.
- Robinson, S. H. (1959). *Pottery of the Roman Period, The Athenian Agora V*, Princeton, New Jersey.
- Rotroff I. S., Oliver A. (2003). *The Hellenistic Pottery From Sardis: The Finds Through 1994*, London, England.
- Saldern, A. V. (1980). *Ancient and Byzantine Glass From Sardis*, (Ed. G. M. A. Hanfmann- J. A. Scott), London.
- Aulock v. S. (1968). *Sylloge Nummorum Graecorum*, Deutschland, München Staatliche Münzsammlung, München.
- Scardozi, G. (2010). "Oil and Wine Production in Hierapolis of Phrygia and Its Territory During Roman and Byzantine Age: Documentation From Archaeological Excavations and Surveys", *Olive Oil and Wine Production In Anatolia During Antiquity, Antik Çağ'da Anadolu'da Zeytinyağı ve Şarap Üretimi, Sempozyum Bildirileri* (06-08 Kasım 2008 Mersin), İstanbul, s. 277-302.
- Scardozi, G. (2012). "Ricognizioni archeologiche nel territorio di Hierapolis: gliacquadotti, le cavedimaterialilapidei, gli insediamenti rurali, i tumuli funerari", *Hierapolis Di Frigia V, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo E Restauro 2004-2006*, İstanbul, s. 109-144.
- Schatzschok, M. (2005). "Glass", *Hanghaus 2 In Ephesos. DieWohneinheit 4* (ed. H. Thür), Wien, s. 363- 372.
- Schneider, E. E. (1972). *La Necropoli Di Hierapolis Di Frigia*, Roma.
- Schwarzer, H. (2008). *Altertümer Von Pergamon Band XV, Die Stadtgrabung, Teil 4*. Walter de Gruyter- Berlin- New York.
- Seeher, J. (1993). "Tarihöncesi Çağlarda Ölüm ve Gümü", *Arkeoloji ve Sanat* III, sayı 59, İstanbul, s. 9- 15.
- Seeher, J. (1998). "Die Nekropole von Demircihöyük- Sariket im 7. bis 4. Jahrhunda v. Chr", *İstanbul Mitteilungen*, Band 48, s. 135- 156.

- Semeraro, G. (2003). "Hierapolis De Phrygie. Les Ceramiques A Relief", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine*, Varia Anatolica XV, s. 84-89.
- Semeraro, G. (2007). "Ricerche archeologiche nel Santuario di Apollo (Regiao VII) 2001-2003", *Hierapolis Di Frigia I*, İstanbul, s. 169-210.
- Semeraro, G. (2012). "Ricerche nel Santuario di Apollo, *Hierapolis Di Frigia V*, İstanbul, s. 293-324.
- Sevin, V. (2001). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara.
- Sezer T., Tezgör D. K. (1995). *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu*, Varia Anatolica VI/ 2, Cilt 1, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü.
- Slane, K. W. (1990). *The Sanctuary Of Demeter And Kore. The Roman Pottery And Lamps*, Corinth, Vol. XVIII, Part II, Thin Walled Ware, Princeton, New Jersey.
- Slane, K. W. (1997). "The Fine Wares", *Tel Anafa II, i: The Hellenistic and Roman Pottery*, (ed. S. C. Herbert), Missouri, s. 247-417.
- Söğüt, B. (2012). "Börükçü 2003-2006 Yılları Kazıları", *Stratonikeia'dan Lagina'ya, Ahmet Adil Tırpan Armağanı*, Ege Yayınları, İstanbul, s. 553-586.
- Söğüt, B. (2013). "Denizli'de Yaşayan Tarih Kenti Attouda (Hisar Köyü)", *Geçmişten Günümüze Denizli*, 37, Denizli, s. 10-15.
- Söğüt B., Şimşek, C. (2012). "Eumenia" *Çivril Sempozyumu Bildirileri*, Denizli, s. 301-331.
- Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası Kitap XII-XIII-XIV* (Çev. A. Pekman), İstanbul. 2000.
- Şimşek, C. (1994a). "Beylerbeyi III. No'lu Tümülüs Kazısı", *MKSS*, IV, Ankara, s. 117-127.
- Şimşek, C. (1994b). "Denizli Buldan Kayran Mevkii Toplu Konut Alanı Kurtarma Kazısı", *MKKS*, IV, s. 457-466.
- Şimşek, C. (1995a). "İkinci Sezon Hierapolis Roma Hamamı (Müze Binası) Kazı Çalışmaları", *MKKS*, V, Ankara, s. 243-263.
- Şimşek, C. (1995b). "Hierapolis Güney Nekropolü Anıt Mezar Kurtarma Kazısı", *MKKS*, V, Ankara, s. 265-280.
- Şimşek, C. (1996). "III. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", *MKKS*, VI, Ankara, s. 221-242.

- Şimşek, C. (1997a). "IV. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", *MKKS*, VII, Ankara, s. 1-28.
- Şimşek, C. (1997b). *Hierapolis Güney Nekropolü*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şimşek, C. (1998a). "Çambaşı Tümülüsü", *MKKS*, VIII, Ankara, s. 493-516.
- Şimşek, C. (1998b). "V. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", *MKKS*, VIII, Ankara, s. 461-492.
- Şimşek, C. (1998c). "Antik Dönem'de Lycos (Çürüksu) Vadisi'nde Kültürel ve Ekonomik Yaşam", *Den Dod Denizli Diş Hekimleri Odası Dergisi*, 9, s. 26-30.
- Şimşek, C. (1999). "Antik Dönem'de Çürük Su (Lycos) Vadisinde Kültürel ve Ekonomik Yaşam", *Arkeoloji ve Sanat*, 92, İstanbul, s. 2-8.
- Şimşek, C. (2000). "Antik Lycos Vadisi'nde Tekstil ve Ticaret", *Ekol Denizli Sanayi Odası Dergisi*, 5, s. 10-12.
- Şimşek, C. (2002a). "Trapezopolis Antik Kenti Nekropolü I", *Arkeoloji ve Sanat* 109-110, İstanbul, s. 3-17.
- Şimşek, C. (2002b). "Kolossai", *Arkeoloji ve Sanat*, 107, İstanbul, s. 3-16.
- Şimşek, C. (2002c). "Attouda Nekropolü", *Birinci Uluslararası Aşağı Büyük Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu- The First International Symposium of History, Archaeology and History of Art in Lower Basin of Meandros* (15-16 Kasım 2001, Söke-Aydın), İzmir, s. 229-246.
- Şimşek, C. (2005). "2003 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazısı", *KST*, 26, 1, Ankara, s. 305-320.
- Şimşek, C. (2007a). "Antik Dönem'de Kazanes Vadisi ve Alacain (Agathe Kome), Yerleşmesi", *Arkeoloji ve Sanat*, 124, İstanbul, s. 13-44.
- Şimşek, C. (2007b). *Laodikeia (Laodikeia ad Lycum)*, Ege Yayınları, İstanbul.
- Şimşek, C. (2010). "2008 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazısı", *KST*, 31, 4, s. 101-134.
- Şimşek, C. (2012). *Kutsal Kent Laodikeia'nın Kiliseleri*, Birinci Baskı, Denizli.
- Şimşek C., Okunak M., Bilgin M., (2011). *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 Yılları*, Laodikeia Çalışmaları 1.1, Ege Yayınları, İstanbul.
- Şimşek C., Okunak M., Bilgin M., (2011a). *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 Yılları*, Laodikeia Çalışmaları 1.2, Ege Yayınları, İstanbul.
- Şimşek, C. (2013a). "Laodikeia Antik Kenti'nde Yapılan Çalışmalar", *Colloquium Anaticum, Anadolu Sohbetleri*, XII, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, s. 15-36.

- Şimşek, C. (2013b). *Laodikeia* (Laodikeia Çalışmaları 2), Ege Yayınları, İstanbul.
- Şimşek, C. (2013c). "Laodikeia Nekropolü'nden Kremasyon Kapları", *K. Levent Zoroğlu'na Armağan*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya, s. 647-704.
- Şimşek C., Baysal H., Okunak M. (2014). "Korucuk Kurtarma Kazısında Ortaya Çıkarılan Mezarlar", *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 3*, , s. 229-282.
- Şimşek C., Duman B. (2013). "Lykos Laodikeia'sından Bir Grup Yerel Üretim Kandil", *Olba XXI*, s. 151-180.
- Tekocak, M. (2012). "Kelenderis Batı Nekropolü'nden Bir Mezarın Buluntuları Üzerine Değerlendirmeler", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 27*, s. 305- 315.
- Tırpan A. A., Söğüt B. (2010). "Lagina, Börükçü, Belentepe ve Mengefe 2008 Yılı Çalışmaları", *KST*, 31, 3, Ankara, s. 505- 527.
- Topbaş, A. (2001). "Roma Devri Ağın Nekropolü 1968-1969", *Arkeoloji ve Sanat*, IX, İstanbul, s. 37- 43.
- Tosun A., Akman A. (2012). "Attaleia Nekropolü (Eski Doğu Garajı-Halk Pazarı Mevkii) Kurtarma Kazısı 2010 Yılı Çalışmaları", *MKSS*, 20, Ankara, s. 47-70.
- Tosun A., Akman A. (2011). "Doğu Garajı-Halk Pazar Mevkii (Attaleia Nekropolü) Kurtarma Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları", *MKSS*, 19, Ankara, s. 97-116.
- Tulga, A. (2006). *Dokimeion Işığında Roma İmparatorluk Dönemi'nde Mermer Kullanımı, İmparatorluk Yönetimindeki Anadolu Mermer Ocaklarının İşletme Stratejisi ve Organizasyonu*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tulunay, E. T. (2011). "Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi 2009 Yılı Kazısı", *KST*, 32, 3, Ankara, s. 405-423.
- Tulunay, E. T. (2008). "Nif (Olympos) Dağı Kazısı ve Araştırma Projesi 2006 Yılı Kazısı", *KST*, 29, 3, Ankara, s. 79-98.
- Tulunay, E. T. (2009). "Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazısı Projesi 2007 Yılı Kazısı", *KST*, 30, 3, Ankara, s. 411-426.
- Tulunay, E. T. (2010). "Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi 2008 Yılı Kazısı", *KST*, 31, 2, Ankara, s. 387-408.

- Tulunay, E. T. (2012a). "Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi 2010 Yılı Kazısı", *KST*, 33, 3, Ankara, s. 147-172.
- Tulunay, E. T. (2012b). "Smyrna (İzmir) Yakınlarında Birçok Kültürü Barındıran Dağ Nif (Olympos)", *Colloquium Anatolicum, Anadolu Sohbetleri*, XI, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, s. 81-99.
- Walters, H. B. (1914). *Catalogue of the Grek and Roman Lamps in the British Museum*, London.
- Yener E., Özkan M. K. (1998). "Aydın Merkez Alihan Oğlu İsmail Türbesi Yanındaki Roma Mezarı Kurtarma Kazısı 1996", *MKKS*, VIII, Ankara, s. 219-234.
- Yıldız, H. (1993). "Çömleksaz Köyü'nde (Böceli) Bulunan Taban Mozağının Kurtarma Kazısı", *MKKS*, III, Ankara, s. 197-206.
- Yıldız, H. (1995). "Pamukkale, Hierapolis Güney Bizans Kapısı", *MKKS*, V, Ankara, s. 175-188.
- Yılmaz S., Sevinç C., Gök Ş. (2000). "Denizli, Baklan, İncikli Köyü, Karacahöyük Mevkii'nde Roma Nekropolü 1998 Yılı Kurtarma Kazısı", *MKKS*, X, Ankara, s. 201-210.
- Yılmaz, S. (1995). "Hierapolis Kuzey ve Güney Giriş Kapıları Yakınlarında Bulunan Roma Mezarlarının Restorasyonun ile Güney Roma Kapısı Temizlik Çalışmaları", *MKKS*, V, Ankara, s. 129-146.
- Yılmaz, S. (1996a). "Hierapolis Antik Kenti Tripolis Caddesi Temizlik ve Düzenleme Çalışmaları", *MKKS*, VI, Ankara, s. 131-162.
- Yılmaz, S. (1996b). "Hierapolis Güney Roma Kazısı Kapısı", *MKKS*, VI, Ankara, s. 121-130.
- Yılmaz S., Yılmaz K. (2010). "Honaz (Emirazizli) Kaya Mezarı", *MKKS*, 18, Ankara, s. 175-192.
- Zoroğlu, L. (2009). *Corpus Vasorum Antiquorum*, Turkish Republic 1, Fascicule 1, Silifke Museum, İstanbul.

KATALOG

Hamur ve astar tanımlamaları için Munsell Renk Kataloğu (Munsell Soil Charts 2000) ve ölçü birimi olarak santimetre (cm.) kullanılmıştır. Ref: Referans, A.Ç: Ağız Çapı, Y: Yükseklik, C.K: Cidar Kalınlığı, K.Ç: Kaide çapı, K.G: Kulplu genişliği.

Kat. No: (L1,a- Şekil 29,c)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar Üstü

Buluntu Adı: İnce Cidarlı Tek Kulplu Bardak

A.Ç: 4.8 **Y:** 6.3 **C.K:** 0.2 **K.Ç:** 2.9 **K.K:** 0.5 **K.G:** 0.7

Dudak kenarı dışa döndürülerek yukarı çekilmiş, gövdeden kaideye dönüş hafif sert, gövde üzerinde üst üste yatay çentik süslemeli ince cidarlı ve tek kulplu bardak. Hamur renk 7.5YR 7/6, mika katkılı, dış astar yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli 7YR 7/6 ve daldırma tekniğiyle yapılmış boya 5YR 4/3.

Ref: V. Mitsopoulos, Leon 1991, s. 13, Pl. 1, F20. (Augustus Dönemi) Gövde üzerindeki dikey rulet süsleme için bkz.; John W. Hayes, *Paphos, The Hellenistic and Roman Pottery*, Volume III, Nicosia 1991, s. 59, Figure XXII. diğer formlar için bkz.; M. T. M. Moevs 1973, XLVII. Form için Tiberian-early Claudian Period; John W. Hayes, "Hellenistic and Roman Pottery Deposits from the 'Saranda Kolones' Castle Site at Paphos Author(s)", *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 98, 2003, s. 461, Fig.6, 54-55, Fig. 7. 69-71; s. 468, Fig. 11. 113; s. 478, Fig. 17, 163. Bezemeli ve basit formlar için bkz.; Kevin Greene, "Late Hellenistic and Early Roman Invention and Innovation: The Case of Lead-Glazed Pottery" , *AJA*, Vol. 111, No. 4, 2007, s. 654, Fig.1(Sol altta) Tek kulplu bardak için bkz.

Kat. No: (L1,b- Şekil 29,b)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar

Buluntu Adı: İnce Cidarlı Çift Kulplu Bardak (Kırık)

A.Ç: 5.4 **Y:** 6.2 **C.K:** 0.2 **K.Ç:** 3.6 **K.K:** 0.5 **K.G:** 0.8

Dudak kenarı hafif dışa çekilmiş, yüksek dudaklı, boyun üzerinde ince iki adet yivli, boyundan gövdeye geçişte dışa profil oluşturmuş, yüksek kaideli, bir bölümü kırık, tek kulbu sağlam bardak. Hamur 2.5YR 6/4, mika katkılı, dışta yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli, mikalı, dışta ve içte 7.5YR 5/3 astar. Dışta daldırma tekniğiyle yapılmış boya.

Ref: Frances Follin Jones, *The Pottery, Excavations At Gözli Kule, Tarsus*, (Ed. H. Goldman), Volume I, Princeton, New Jersey 1950. Fig. 197, 617.

Kat. No: (L1,c- Şekil 29,a)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar

Buluntu Adı: İnce Cidarlı Bardak (Kırık)

A.Ç: 6.3 **Y:** 7.8 **C.K:** 0.3 **K.Ç:** 4.1 **K.K:** 0.5 **K.G:** 0.7

Dudak kenarı hafif dışa döndürülerek yukarı çekilmiş, yüksek dudaklı, boyundan gövdeye geçiş hafif sert verilerek genişlemiş, yüksek kaideli, bir kulbu kırık bardak. Hamur 7.5YR 6/4, mika katkılı, içte ve dışta hamur renk astar 7.5YR 4/3 daldırma tekniğiyle yapılmış boya.

Ref: V. Mitsopoulos, Leon 1991, s. 136, Tafel 183, K8. (Buradaki parçanın ağız çapı 7 cm.'dir); Ersin Doğer, Yusuf Sezgin, Mehmet Gürbüzler, "Aigai 2007-2008", *KST*, 31, 2, Ankara 2010, s. 356, Res.2 (Sol üstte) parça form olarak benzerdir ve ağız çapı 10 cm.'dir. M.S. 2. yy.a tarihlenmektedir.

Kat. No: (L1,d- Şekil 29,e)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 12 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Kulakçıklı Kandil

Y: 4.2 **U:** 9.5 **G:** 7.2 **K.Ç:** 3.2

Omuz kısmında kabartı şeklinde ion kymationu, burun deliği ile diskus ortasında mask (aşınmış), gövdenin her iki tarafında nokta ve yarım spiral süslemeli kulakçıklı kandil. Hamur 10YR 8/4, mika katkılı, yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli, dışta ve içte aşınmış 5YR 2.5/1 astar.

Ref: G. Günay Tuluk 2003, s. 24-25, Planche XXIII-2; C. Şimşek, M. Okunak, M.Bilgin 2011a, s. 624, Kat. 571, M.Ö. 2. yy.- 1. yy.ın ilk yarısı; s. 727, Kat. 786, M.Ö. 2. yy.- 1. yy.ın ilk yarısı; A. Civelek 2001, s. 43-44, Levha XIV- K77 Tralleis Nekropolis buluntusu için M. S. 1. yy.ın ilk yarısı verilmiştir; H. Metin, N. Öztürk 2012, s. 485- 486, 490- 491, Res. 5-7.

Kat. No: (L1,e- Şekil 32,g)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 14 No'lu Mezar Üstü

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Kalıp Yapımı Kandil (Diskus ve burun kısmı kırık)

Y: 4.6 **U:** 9.9 **G:** 7 **K.Ç:** 2.4

Omuzda yumurta dizesi, daireyle sınırlandırılmış diskus içinde figür (?). Hamur 7.5YR 7/4, dış astar 2.5YR 5/8 (aşınmış), yarı mat-hafif pürüzlü.

Ref: Yumurta dizisi için Laodikeia örneklerine bkz.: C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 402, Kat. 88. Augustus Dönemi (M.Ö. 27- M.S. 14)- M.S. 2.yy. sonu; s. 610, Kat. 550. M.S. 1. yy. ikinci yarısı; s. 637, Kat. 595. Augustus Dönemi (M.Ö. 27-M.S.

14); s. 653. Kat. 630. M.S. 1.yy.ın üçüncü çeyreği; s. 426, Kat. 150. M.S. 1. yy. son çeyreği- 2. yy.ın ilk yarısı.

Kat. No: (L1,f- Şekil 30,g)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 4 No'lu Mezar İçi

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak 3 Mask Figürlü Kandil

Y: 3.4 **U:** 8.7 **G:** 6.7 **K.Ç:** 3.7

Dairesel gövdeli, kulp kısmı kırık, kısa ve yuvarlak burunlu, diskusun etrafı yüksek halka kabartma ile sınırlandırılmış, burun önünde birleştirilmemiş ve içe doğru çift tarafa açılan kanal oluşturulmuştur. Omuz üzerinde geniş halka kabartma dışında birbirine paralel iki tane küçük dikdörtgen kabartma çizgi yer alır. Diskusta dikdörtgen kabartma çizgilere paralel ve burun deliği hizasında üç adet kabartma mask betimlemesi yer alır. Maskların işlenişi ve saç yapıları farklılık göstermektedir. Dip kısmında, etrafı derin yivle çevrelenmiş ortada planta pedis bezemesi. Hamur 5YR 6/6, yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli, dışta sarı ve gümüş renk mika, dış astar 2.5YR 5/8.

Ref: N. Karabay 1999, s. 292, 300, Res.12 (soldan birinci); C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011, s. 92; Levha 86 KA.T11a-KA.T11b. (Kat No: 324,574,382); C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 490, Kat No:324. Kuzeydoğu Nekropolü Mezar 5 buluntusu, masklar deformasyona uğramış net görülememekte, M.S. 2. yy.ın ortası; C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 516, Kat No:382. Kuzeydoğu Nekropolü Mezar 16 buluntusu, mezar içi, M.S. 1.yy. son çeyreği- 2.yy.ın ilk yarısı; V. Gassner 1997, s. 256, Plt 77- H121, M.S. 2.- 3. yy.; Pamukkale Üniversitesi ve Denizli Müze Müdürlüğü işbirliğiyle 2012 yılında kazısı başlayan Tripolis Antik Kenti'nde yapılan çalışmalarda üç masklı kandil örnekleri bulunmuştur; O. Brooner 1930, Plt. XII, Type XXVII, 702. Üç masklı kandil örneği için bkz.; N. Nauman, F. Nauman 1984, s. 520. Abb.60.100. M.S. 1.- 2. yy.; H. B. Walters 1914, s.166, 187 . Fig. 229, 268 . 1104, 1230 (British Museum Roma Dönemi); G. Luca 1975, s. 128, 671, Tafel 61- 6. Pergamon buluntusu M.S. 3. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir; C. Şimşek, H. Baysal, M. Okunak 2014, s. 266, 280, Lev. XI, Kat. No:75. M.S. 1. yy. 2. yarısı- 2. yy. ortası.

Kat. No: (L1,g- Şekil 28,e)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar Üstü

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Emzikli Kap (Biberon)

A.Ç:2.9 **Y:** 4.7 **C.K:** 0.3 **K.Ç:** 4 **K.K:** 0.5 **K.G:** 0.7

Dudak kısmı hafif yukarı çekilerek üstten döndürülmüş, şişkin gövde üzerinde yassı-yuvarlak kulp ve kulpun alttan bir bölümü kırık, yatay akıtma borusuna sahip, küresel gövde kaideye doğru daralmış, hafif yüksek kaideli biberon. Hamur renk 5YR 6/6, dışta mikalı yarı mat- hafif pürüzlü yüzeyli, içte hamur renk, dışta 10R 4/6 astar.

Ref: Sait Başaran, "Ainos'un Geç Hellenistik- Erken Roma Dönemi Seramik Buluntuları", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine*,

Varia Anatolica, XV, 2003, s. 76-77, Planche XLVII-8. Ainos'ta bulunan bu malzemenin hamur ve astarının kalitesi dolayısıyla Geç Hellenistik- Erken Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir; Z. Küçüküney, P. Tunç Altun 2009, s. 55 (Res. 1e, f); Cevat Başaran, "Parion 2007", Nekropol, Hasan Kasapoğlu, *KST*, 30, 1, s. 57, 65. Res.12 (sağdan üçüncü).

Kat. No: (L1,h- Şekil 28,d)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar Üstü

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Yonca Ağızlı Kase

A.Ç:Y: 4.6 **C.K:** 0.2 **K.Ç:** 4.1 **K.K:** 0.4 **K.G:** 0.7

Dudak kenarı dışa çekik, ince cidarlı, çift kulplu yonca ağızlı kase. Kil henüz yaşken gövdenin üst kısmı dört yandan bastırılarak yonca şeklinde ağız kenarı oluşturulmuştur. Kulpun bir tanesi kırık, gövdeden dibe dönüşte kulpun alt birleşim yerinde altta ve üstte ikişer yiv bulunmakta. Hamur renk, dış ve iç astar 7.5YR 6/4, dışta mikalı, yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli, dışta ve içte aşınmış 7.5YR 2.5/1 boya.

Ref: G. Semeraro 2003, s. 87-88, Planche LX, 1-2. (M.Ö. 1. yy.ın ilk yarısı); Grazia Semeraro, "Ricerche archeologiche nel Santuario di Apollo (Regiao VII) 2001-2003", *Hierapolis Di Frigia I*, 2007, s. 199, Fig. 42- 2 (Hierapolis buluntusu için İ.Ö. 2. ve 1. yy. verilmiştir); C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 1059. Kat. No: 1569. Laodikeia Mozaikli Güney Roma Villasında Mezar 6'da bulunan bezemeli yonca ağızlı kase M.Ö. 1. yy.ın ilk yarısına tarihlenmektedir; Akçapınar Nekropolü İnce cidarlı bardakların kulp kesitiyle yonca ağızlı bardağın kulp kesiti üzerindeki yiv birbirine benzerdir.

Kat. No: (L1,I- Şekil 28,c)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar Üstü

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Kalıp Yapımı Nokta Dekorlu Skyphos

A.Ç: 12 **Y:** 8.8 ? **C.K:** 0.4-0.5 **K.Ç:** 7.8

Ağız kenarı içte profilli dış yüzeyde kabartma şeklinde kare süslemeli skyphos. Hamur az mikalı 10YR 7/4, dışta ve içte aşınmış 5YR 3/3 astar renk.

Ref: C. Polito 2007, s. 158- 159, Fig. 5-6/3. Hierapolis buluntusu için M.Ö. 2.- 1. yy. verilmiştir; Grazia Semeraro "Ricerche nel Santuario di Apollo", *Hierapolis Di Frigia V*, İstanbul 2012, s. 316. Fig. 42 (Soldan iki parça) muhtemelen Lykos skyphosu; B. Duman 2010, s. 143-144 Lykos Skyphosları için bkz.; Bahadır Duman, Erim Konakçı, "The Silent Witness of the Mound of Colossae: Pottery Remains", *Colossae in Space and Time*, Göttingen 2011, s. 262 Fig. 6 (Sol üstte) nokta bezemeli Hellenistik Dönem skyphos gövde parçaları için bkz.; I. S. Rotroff, A. Oliver 2003, s. 171, 173, Plate 131, 743- 744. 745.

Kat. No: (L2,a- Şekil 30,h)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 4 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Kase

A.Ç: 12.6 **Y:** 5.1 **C.K:** 0.4-0.5 **K.Ç:** 5.1

Ağız kenarı dışa profilli gövdeye geçiş sert, hafif yüksek kaideli dirsekli kase. Hamur 7.5YR 7/4, dışta mikalı, dışta ve içte yarı mat-hafif pürüzlü yüzeyli astar 2.5YR 4/4- 2.5YR 5/8.

Kat. No: (L2,b- Şekil 29,d)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Kase

A.Ç: 15 **Y:** 6.6 **C.K:** 0.4-0.5 **K.Ç:** 5.2

Ağız kenarı dışa profilli gövdeye geçiş sert, hafif yüksek kaideli dirsekli kase. Hamur renk 2.5Y 8/2, dışta mikalı 2.5YR- 2.5/1 boya (aşınmış), içte 7.5YR 4/3 boya.

Kat. No: (L2,c- Şekil 30,e)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 3 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Kase

A.Ç: 15 **Y:** 7.1 **C.K:** 0.4-0.5 **K.Ç:** 5.8

Ağız kenarı dışa profilli gövdeye geçiş sert, hafif yüksek kaideli dirsekli kase. Hamur renk 2.5Y 8/2, dışta mikalı , mat- pürüzlü yüzeyli, dışta ve içte hamur renk astar ve 2.5YR 3/2 boya.

Kat. No: (L2,d- Şekil 31,a)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 5 No'lu Mezar İçi

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Unguentarium

A.Ç: 3.4 **Y:** 20.6 **C.K:** 0.3-0.4 **K.Ç:** 2.8

Dudak kenarı dışa döndürülerek aşağı çekilmiş, içte hafif profilli, uzun boyunlu unguentarium (ağız kenarının bir bölümü boyalı, gövde üzeri ise kireç tabakası olduğu için görülememekte). Dışta mikalı, dış astar ve hamur renk 10R 7/4, dışta ağız kenarında 7.5YR 4/2 boya.

Ref: C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 812, Kat. 983. Form olarak bkz. M.S. 1. yy.ın ikinci yarısı; 390, Kat. 49. M.S. 1. yy.ın son çeyreği- 2. yy.ın ilk yarısı.

Kat. No: (L2,e- Şekil 31,b)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 5 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Unguentarium Dip Parçası

Y: 6.6 **C.K:** 0.3-0.4 **K.Ç:** 2.6

Düz dipli unguentarium gövde parçası. Hamur renk, dış ve iç astar 7.5YR 7/4. İçte ve dışta tabakalaşma görülmekte.

Kat. No: (L2,f- Şekil 32,a)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 7 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Testi Parçası

Y: 10.5 **C.K:** 0.2 **K.Ç:** 4.7

Ağız kenarı kırık, çift kulplu testi boyun, gövde ve kaide parçası. Hamur renk 10R 6/6, dışta mikalı, kaygan-yarı mat yüzeyli dışta 10R 5/6, kaide altı 2.5YR 6/6 astar.

Kat. No: (L2,g- Şekil 30,f)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 3 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Tam Formlu Pişmiş Toprak Çömlek

A.Ç: 14 **Y:** 21.4 **C.K:** 0.6-1 **K.Ç:** 14.5

Dudak kenarı içe döndürülmüş, yuvarlak kesitli ağız kenarı, dudak altından keskin bir dirsekle kısa omuza bağlanmış, şişkin omuzdan aşağı doğru hafif daralarak inerek düz bir kaide ile tamamlanmıştır. Omuz hizasında yatay çift kulplu kurdela şeklinde, gövde üzerinde boyalı bant- dalga ve çember süslemeli çömlek. Çark yapımı, hamur renk 7.5YR 7/6, mat-pürüzlü yüzeyli, dışta ve içte 7.5YR 7/4, dışta boya 10R 6/6.

Ref: C. Şimşek, H. Baysal, M. Okunak 2014, s. 234, 237, 252, 271, Lev. II, Kat. No: 10.

Kat. No: (L3,a- Şekil 29,f)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar Güneydoğu Köşe

Buluntu Adı: Cam Unguentarium

A.Ç: 2.1 **Y:** 6.4 **C.K:** 0.2

Dudak kenarı dışa çekilmiş uzun boyunlu cam unguentarium. Mavi-yeşil geçirgen hamurlu, serbest üfleme tekniğiyle yapılmış, yüzeyi patinalıdır.

Ref: C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 410, Kat. No: 114, (M.S. 1. yy.), s. 741, Kat. No: 808, (Augustus Dönemi M.Ö. 27-M.S. 14).

Kat. No: (L3,b- Şekil 31,c)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 6 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Kemik saç iğnesi (kırık)

Y: 9.3 **C.K:** 0.3

İnce, uzun formlu, uca doğru sivrilerek sonlandırılmış, üst bölümü kırık iğne parçası.

Ref: C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 641, Kat. No: 602 (M.S. 1. yy.ın ilk yarısı).

Kat. No: (L3,c- Şekil 28,a)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 1 No'lu Mezar İçi.

Buluntu Adı: Mermer Ağırşak

Y: 0.9 **G:** 2.5

Eser beyaz mermerden yapılmış ve tam olarak bulunmuştur. Eserin ortasına düzgün bir delik açılmış ve cidar kenarını çevreleyen tek sıra yiv yapılmıştır.

Ref: C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 810-811, 1031, Kat. No: 981-982 (M.S. 1. yy.ın ikinci yarısı), Kat. No:1495 (M.S. 1.- 2. yy.).

Kat. No: (L3,d- Şekil 31,d)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 6 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Demir Obje ?

Y: 8 **C.K:** 0.4

Dikdörtgen gövdeli, uca doğru sivrilen, yoğun korozyonlu demir obje.

Ref: C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 639, Kat. No: 599.

Kat. No: (L3,e- Şekil 30,d)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 3 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Demir Balta (?)

Y: 14 G: 6.2 C.K: 1.2

Uç kısmı dikdörtgen formlu, uca doğru incelererek genişleyen, yüzeyi yoğun korozyonlu balta.

Kat. No: (L3,f- Şekil 32,b)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 7 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Demir Mızrak Ucu

Y: 24 C.K: 0.3-0.6

Üst kısmı yuvarlak, alta doğru daralmış ve dikdörtgen oluşturarak uç kısma doğru incelmiş, iki parçadan oluşan yoğun korozyonlu mızrak ucu.

Kat. No: (Şekil 29,e)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Kalıp Yapımı Kandil

G: 7.7 C.K: 0.3

Omuz kısmı kabartma şeklinde yapılmış çift kollu spiral süslemeli kırık kandil gövde parçası. Hamur 7.5YR 7/4, dış ve iç astar 2.5YR 5/6 (aşınmış), yarı mat- hafif pürüzlü yüzeyli.

Ref: H. Erkanal, T. Özkan 1999, s. 205, Resim 51.

Kat. No: (Şekil 28,b)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 2 No'lu Mezar Üstü

Buluntu Adı: Pişmiş Toprak Antropomorfik Kap

Y: 15.3A.Ç: 2.9 C.K: 0.4 G: 9.4 K.Ç: 7

Eser kırık olarak bulunmuş, restore edilerek birleştirilmiş ve tam formludur. Dudak kenarı dıştan hafif taşkın, altta kenarı çevreleyen iki yivli, boyundan gövdeye geçişte yatay iki derin yivli,alın üzerinde saçlar yatay bukle şeklinde yukarı doğru küçülerek verilerek saçakları yanlardan boyuna kadar indirilmiştir. Kaşlar dikey küçük çizgiler şeklinde verilmiş, elmacık kemikleri ve dudaklar şişkin, dolgun yüzlü burun ve ağız detaylı olarak işlenmiş, ağız açık ve dişler gösterilmiştir. 7.5 YR 7/4 hamur, dışta 5YR 6/6, yüzeyde ve kaide de yer yer koyu kahve renk boya, yarı mat- hafif pürüzlü yüzeyli.

Kat. No: (Şekil 32,e)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 10 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Fayans Boncuk

Ç: 1.1 **Y:** 0.8

Yuvarlak formlu, tüm yüzeyi yivli ve ortası geniş deliklidir. Yüzeyi mat ve hafif pürüzlüdür.

Ref: C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 536, Kat.436-438. Titus- Domitianus Dönemi (M.S.79-96); M. Schatzschock 2005, s. 388, Taf. 232 G.98-99.

Kat. No: (Şekil 30,a)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 3 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Fayans Boncuk

Ç: 1-1.1 **Y:** 0.8

Yuvarlak formlu, tüm yüzeyi yivli ve ortası geniş deliklidir. Yüzeyi mat ve hafif pürüzlüdür.

Ref: Bkz. Kat. No: Şekil 32,e.

Kat. No: (Şekil 32,c)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 8 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Bronz Sikke

Çap: 2.6 cm.

Ön Yüzde, :[...] N[...] Drapeli, zırhlı büst, sağa. Yoğun korozyonlu ve aşınmış.

Arka Yüzde, :[IEPAΠIOA EIT]Ω[N] Hygieia- Kybele sola doğru oturmakta. Öne doğru uzattığı sağ elinde patera tutmakta. Solda yılan pateraya yönelmekte. Sağda Telesphoros.Yoğun korozyonlu ve aşınmış. ROMA /M.S. 2. yy. – M.S. 3. yy.ın 1. yarısı.

Akçapınar 'da 8 No'lu mezarda bulunan sikkenin ön yüzündeki yazı belirsiz olmakla birlikte sağa çevrili büst betimi görülmektedir. Arka yüzde ise Hygieia? – Kybele ? sola doğru oturmaktadır. Solunda yılan, sağında Telesphoros betimi yer almakta olup Hygieia-Kybele öne doğru uzattığı sağ elinde patera tutmaktadır.

Ref: Barclay Vincent Head, *Catalouge of the Greek Coins of Phrygia*, London 1906, s. 236, 57; Sammlung von Aulock, *Sylloge Nummorum Graecorum*, München Staatliche Münzsammlung, München, Deutschland 1968, s. 233.

Kat. No: (Şekil 30,c)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 3 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Bronz Sikke

Çap: 1.9 cm.

Ön Yüzde, :Yazı okunaksız. Figür belirsiz, silik ve korozyonlu. Sağda kontrmark, belirsiz?.Aşırı korozyonlu ve aşınmış.

Arka Yüzde,: Yazı okunaksız ve ayakta figür belirsiz. Aşırı korozyonlu ve aşınmış. ROMA /M.S. 1. Y.y ?

Akçapınar'da 3 No'lu mezar buluntusu olarak ele geçen sikke aşırı korozyon ve aşınmaya bağlı olarak fazla bilgi vermemekle birlikte ön yüzde olasılıkla imparator başı olduğu düşünülen figürün sağında yer alan kontrmark görülmektedir.

Kat. No: (Şekil 31,e)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 6 No'lu Mezar

Buluntu Adı: Demir Çivi

Üst bölümü yuvarlak, küçük boyutlu, yoğun korozyonlu çivilerdir.

Ref: F. F. Jones 1950, s. 389, Fig. 264 9-14. Tarsus Buluntuları için Erken ve Orta Hellenistik Dönem verilmiştir; Wolfgang Gaitzsch, *Pergamenische Forschungen, Eisenfunde Aus Pergamon Gerate, Werkzeuge Und Waffen*, Band 14, Walter de Gruyter Berlin- New York 2005, s. 192- 193. N1- N13 Pergamon Roma ve Bizans çivi örnekleri için bkz.; Norbert Kunisch, "Grabfunde Aus Dem Stadtgebiet Von Bergama", *Pergamenische Forschungen, Pergamon Gesammelte Aufsätze*, Band I, Walter de Gruyter&Co. / Berlin 1972, s. 94- 107. 1972, 102- 103, Abb9, E8-9.

Kat. No: (Şekil 30,b- Şekil 32,d)

Buluntu Yeri: Akçapınar Nekropolü, 3 Nolu Mezar (7adet)- 10 No'lu Mezar (1 adet)

Buluntu Adı: Demir Çanlar

Eserlerin kulp kısmı sağlam, üstte ip geçirme delikleri tutamakta yer almaktadır. Ters huni gövdeli, dış yüzeyleri korozyonludur.

Ref: C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin 2011a, s. 762, Kat. 840, M.S. 1. yy.ın ikinci yarısı; s. 679, Kat. 670. M.S. 1. yy.ın yarısı; s. 630, Kat. 583. M.S. 1. yy.ın ortaları- 2. yy.ın ilk yarısı; s. 431, Kat. 168. M.S. 1. yy.'ın son çeyreği- 3. yy.ın ilk çeyreği; J. Stephens Crawford, *The Byzantine Shops at Sardis*, Harvard University Press Cambridge, Massachusetts and London, England 1990, s. 88, E14 Fig. 469- 470; Luca 1984, s. 59, Tafel 22, 685- 686. Pergamon çan örnekleri için bkz.

Şekil 1: Nekropol alanı orman çalışmaları.

Şekil 2: Nekropol alanı genel görünüm.

Şekil 3: 1 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 4 : 2 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.

Şekil 5: 2 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.

Şekil 6: 3 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.

Şekil 7: 3 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.

Şekil 8: 4 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 9: 4 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 10: 5 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 11: 5 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 12: 6 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.

Şekil 13: 6 No'lu kaya oygu panel tekne mezar.

Şekil 14: 7 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 15: 7 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 16: 8 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 17: 8 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 18: 9 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 19: 9 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 20: 10 No'lu basit panel tekne mezar.

Şekil 21: 11 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 22: 11 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 23: 12 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 24: 12 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 25: 13 No'lu kaya oygu tekne mezar.

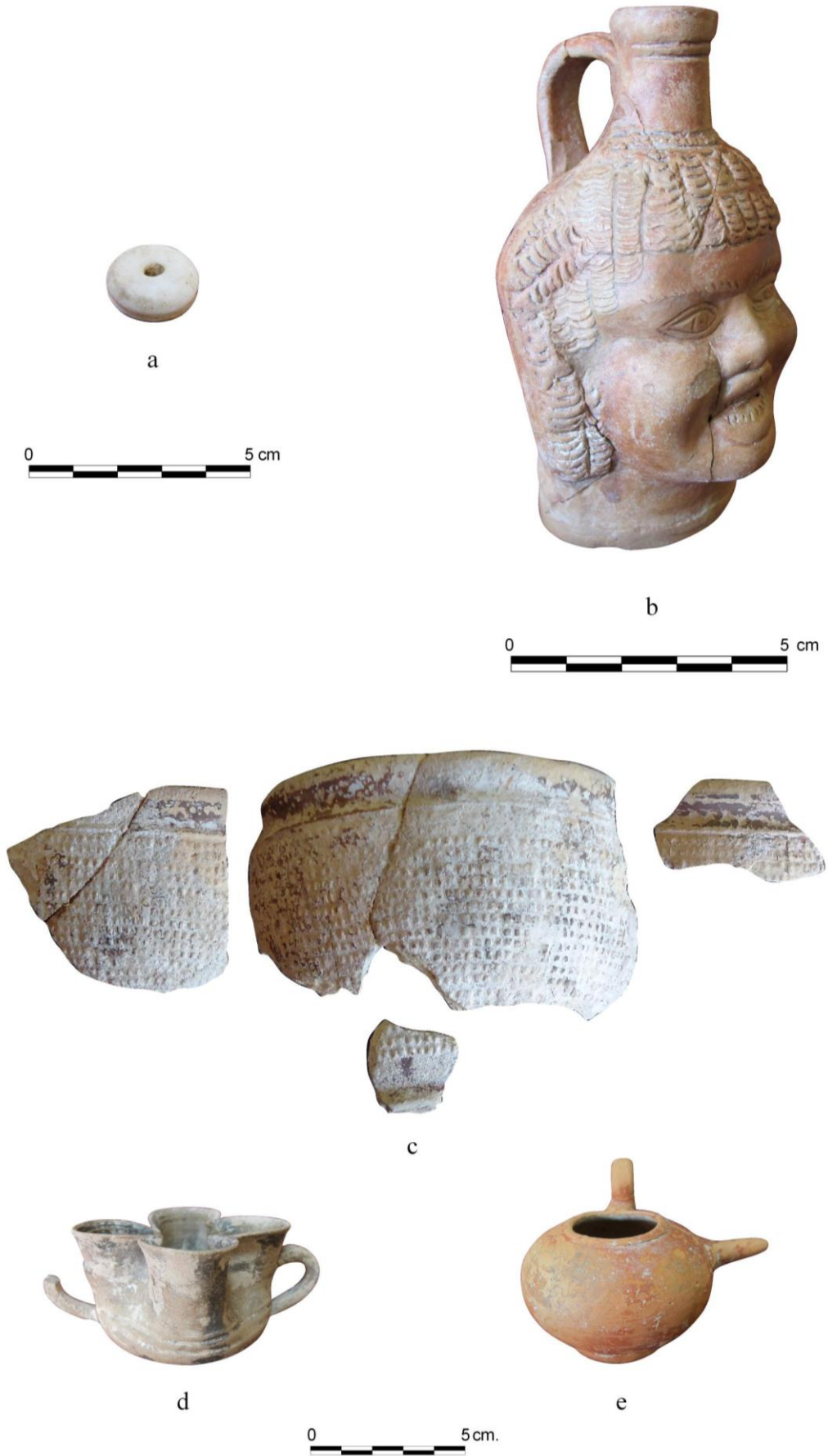

Şekil 26: 14 No'lu kaya oygu tekne mezar.

Şekil 27: Nekropol çevresinde açılan sondajlar.

Şekil 28: Mezar 1: a, Mezar 2 Üstü: b-e.

a

b

c

d

e

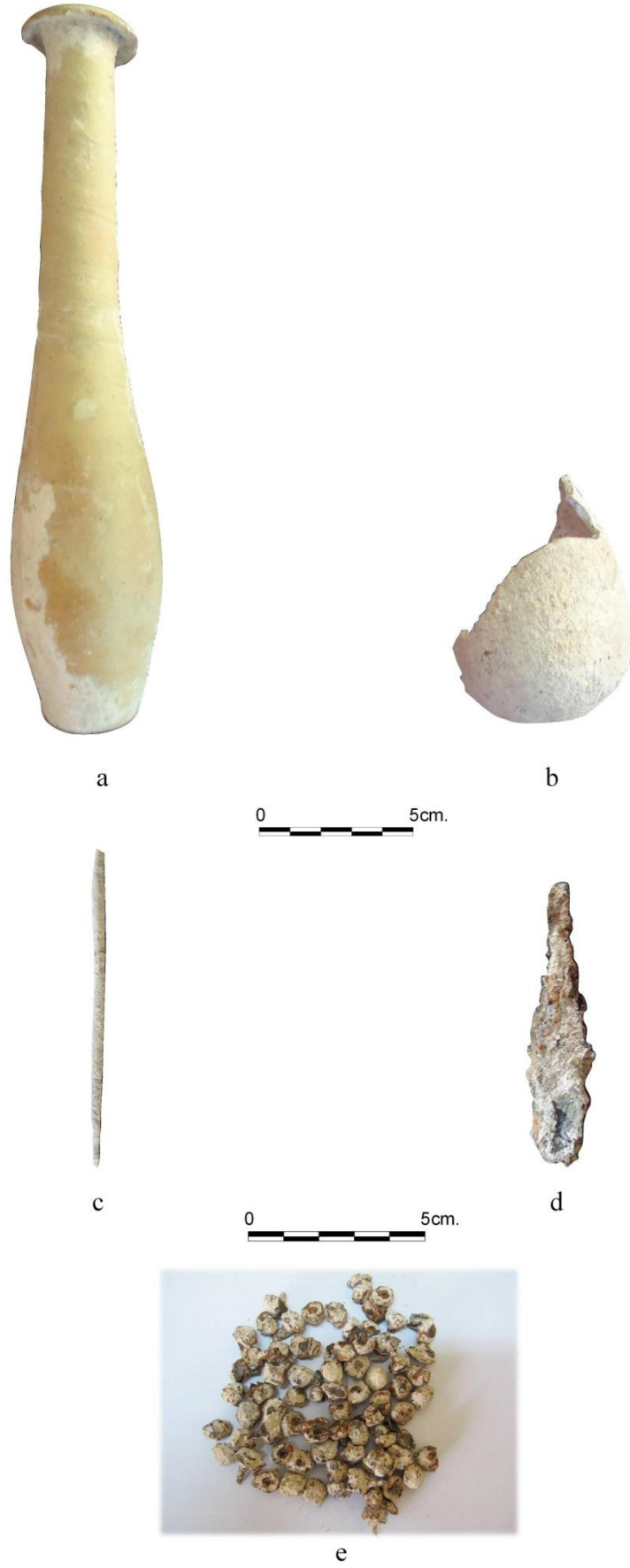
f

Şekil 29: Mezar 2: a-f.

Şekil 30: Mezar 3: a-f, Mezar 4:g-h.

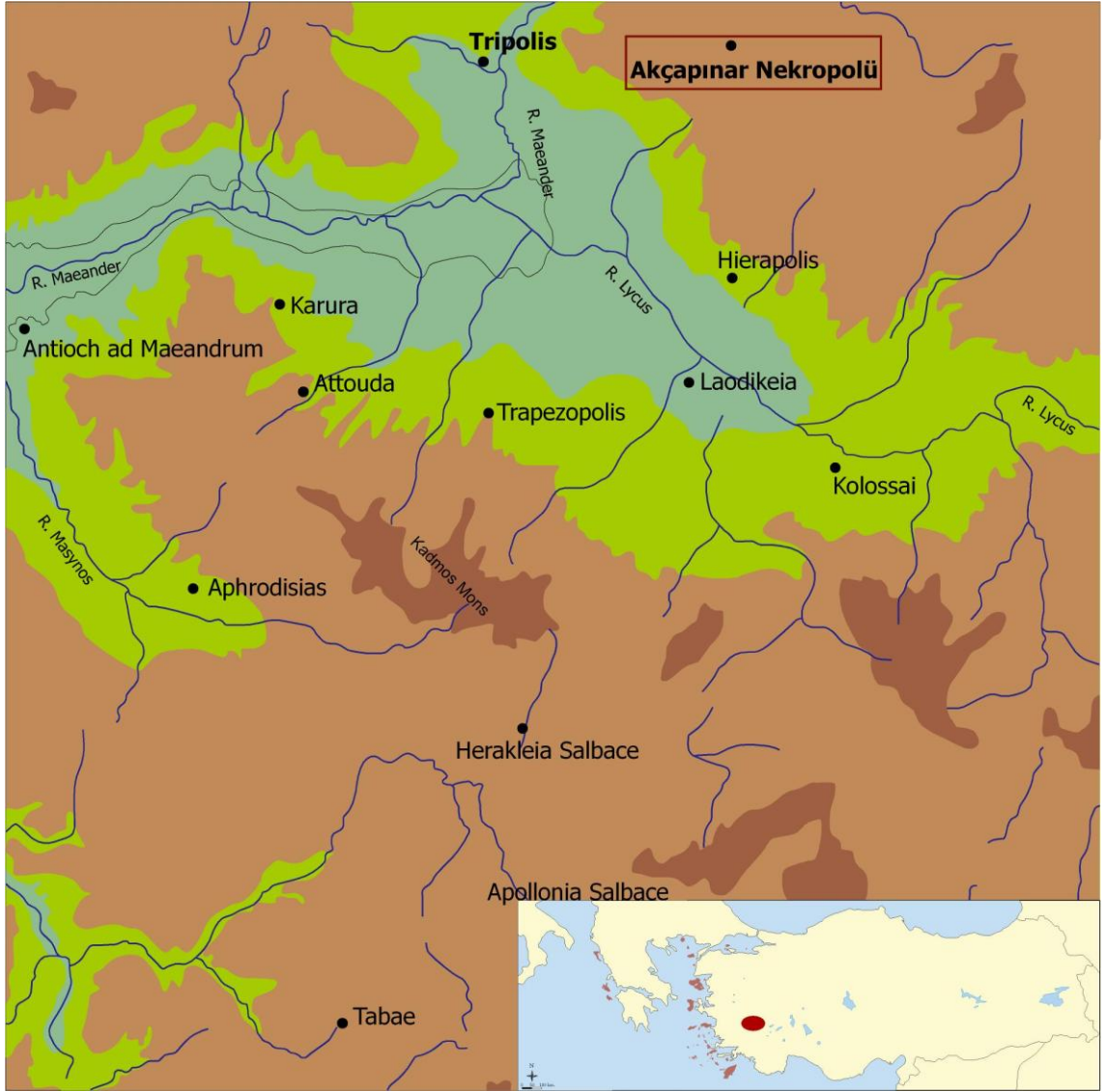

Şekil 31: Mezar 5: a-b, Mezar 6:c-e.

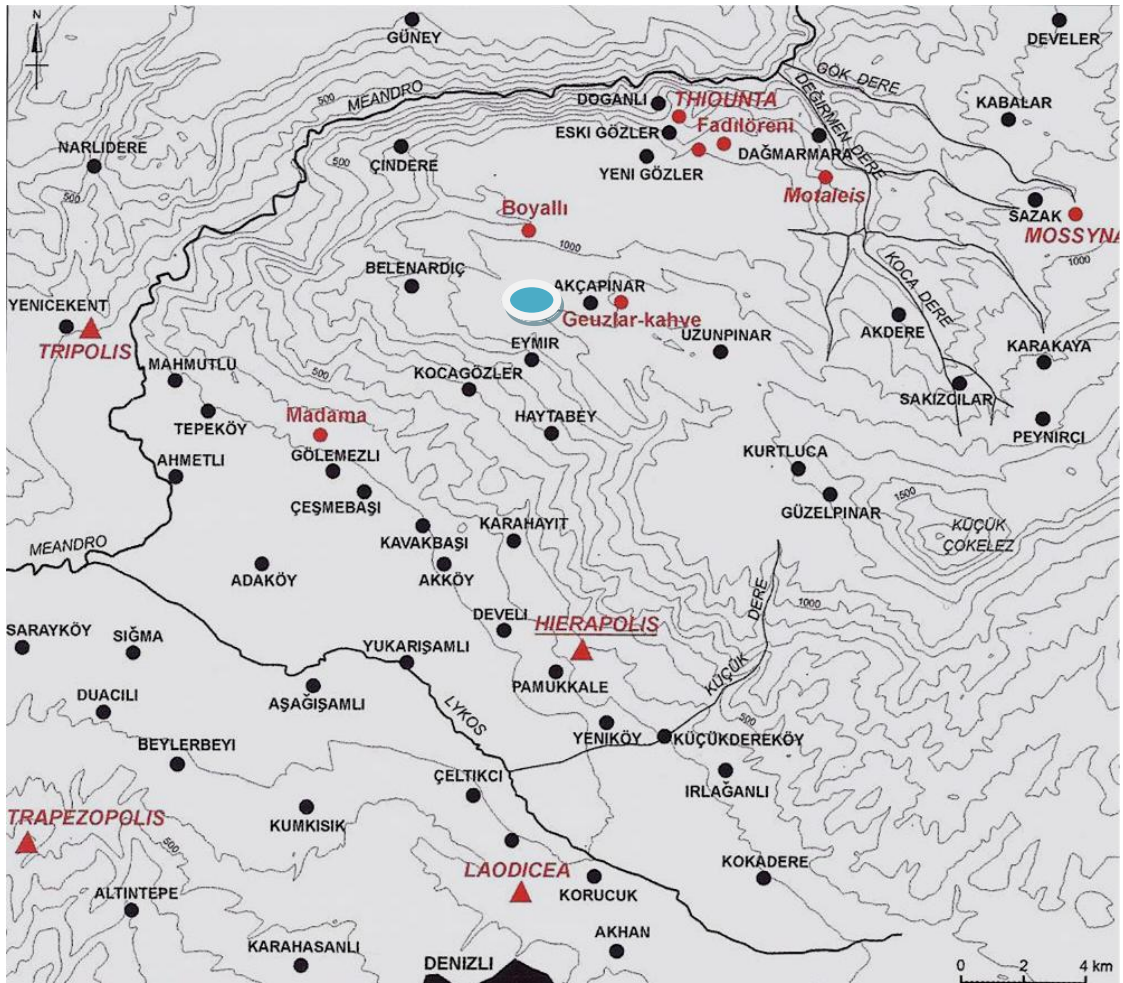

Şekil 32: Mezar 7: a-b, Mezar 8: c, Mezar 10: d-e, Mezar 12: f, Mezar 14 Üstü: g.

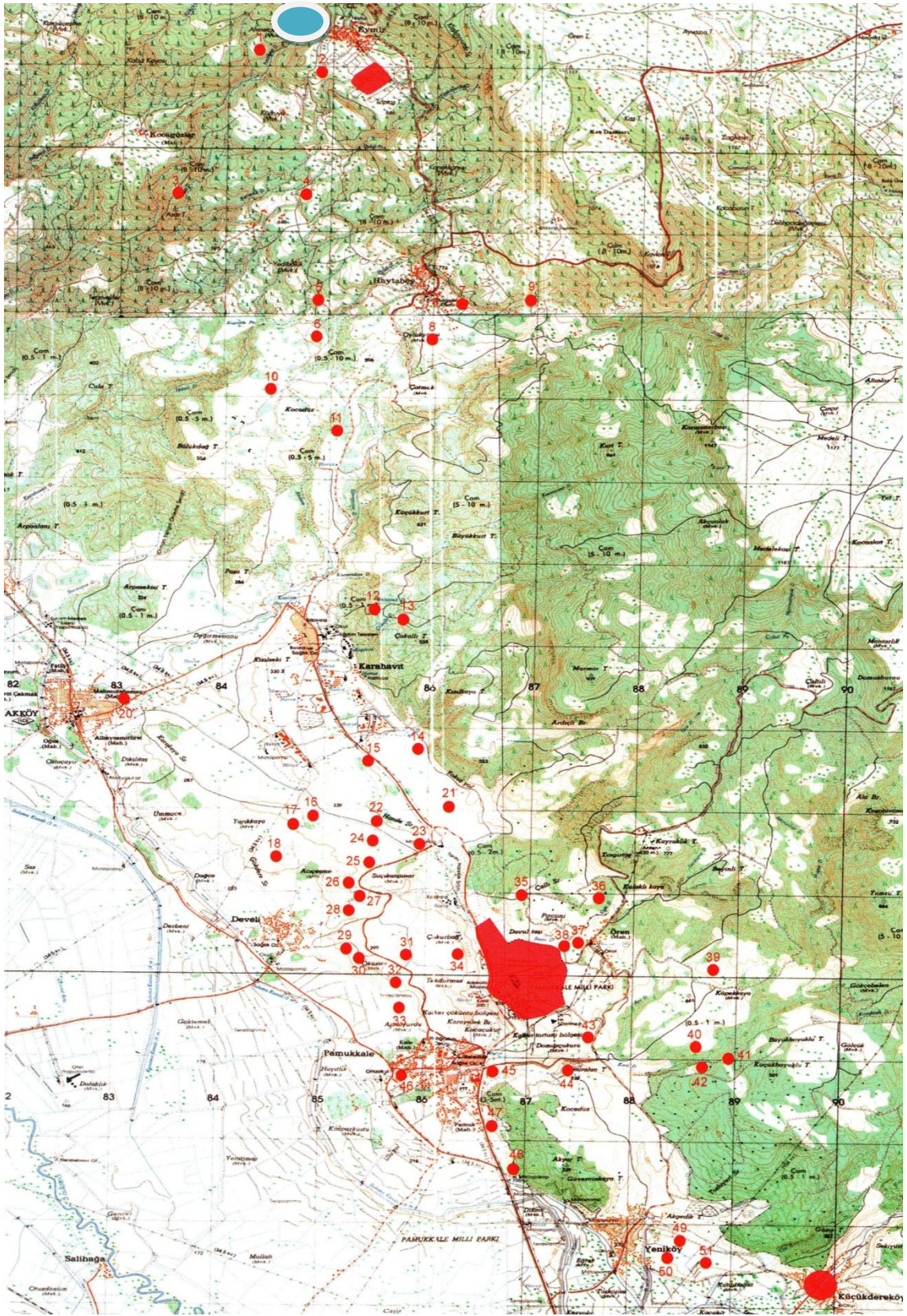
Harita 1: Lykos Ovası ve Çevresi.

Harita 2: Akçapınar Nekropolü.

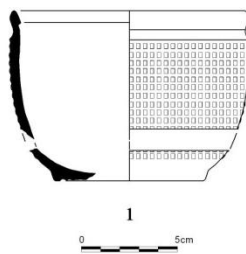
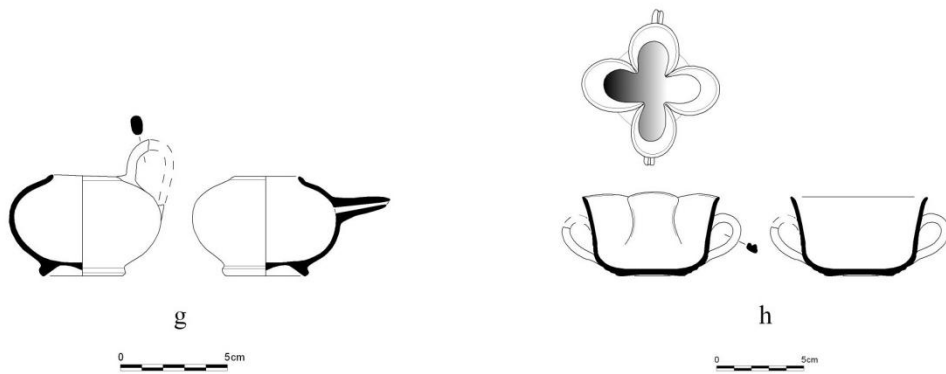
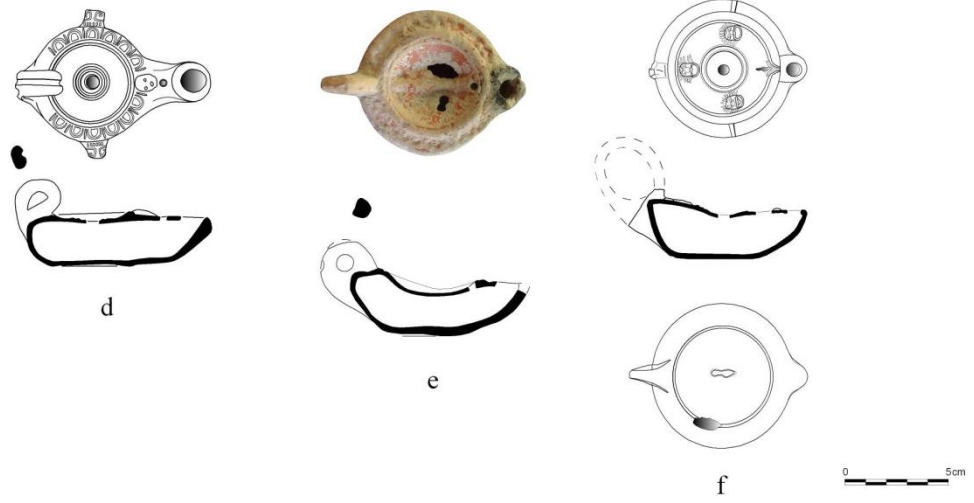
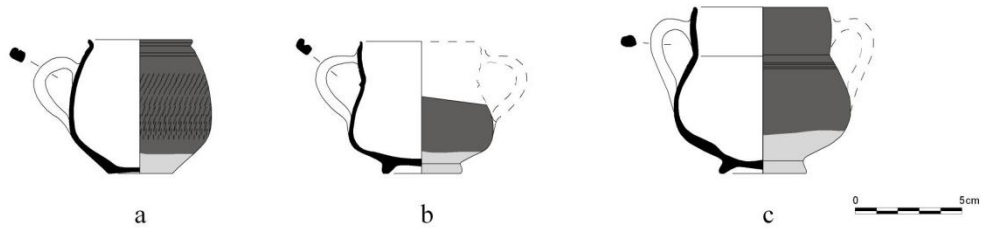

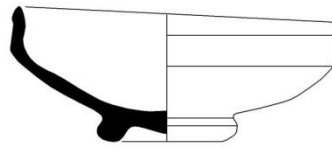

Harita 4: Hierapolis çevresinde ve Uzunpinar Platosu'na çıkan tepelerde kurulan küçük ve orta ölçekli kırsal yerleşimler (İşaretili alan Akçapınar Nekropolü).

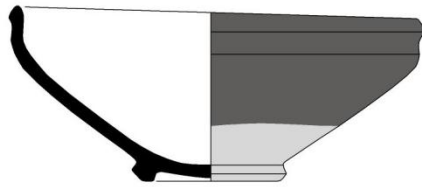

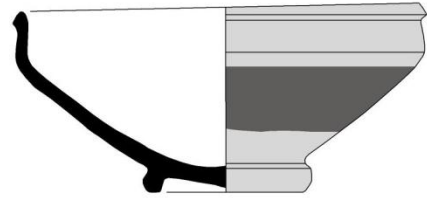
Levha 1

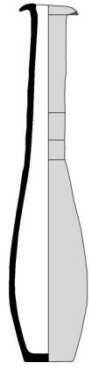
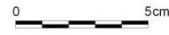
a

b

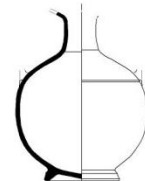
c

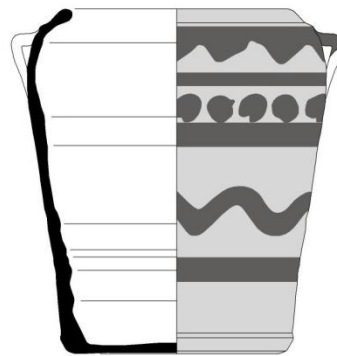
d

e

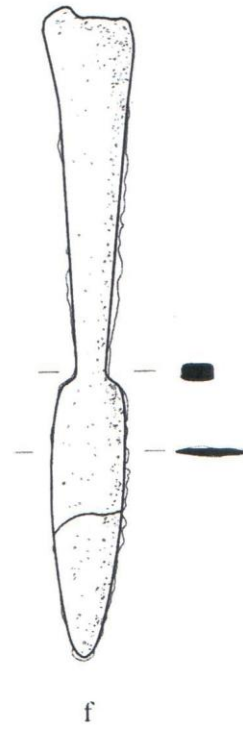
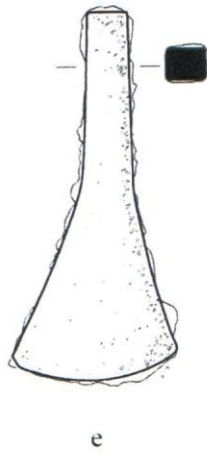
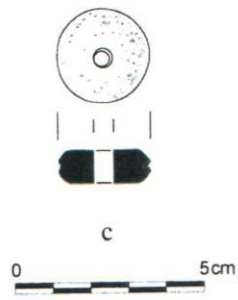
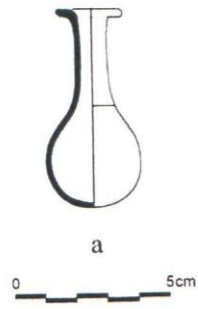
f

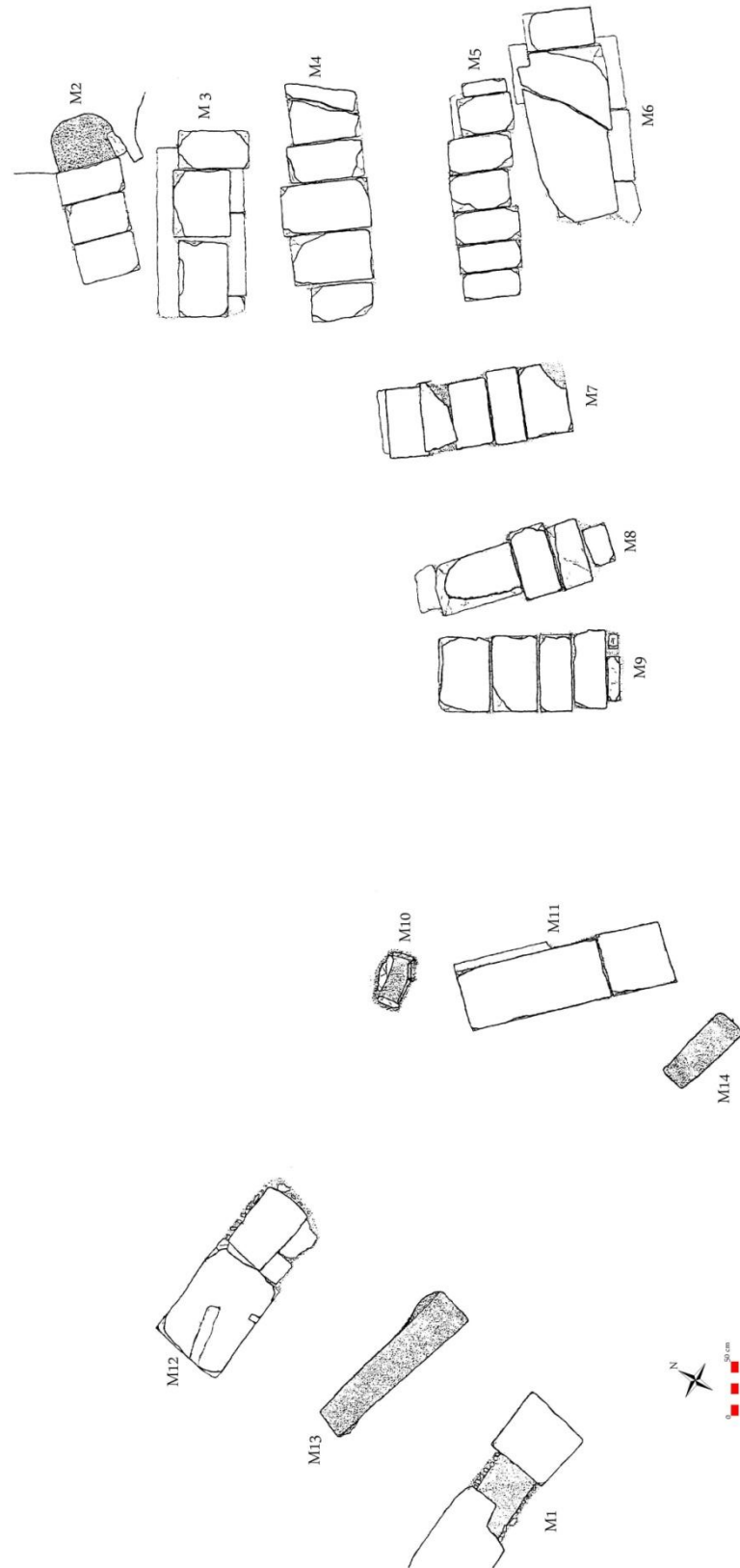
g

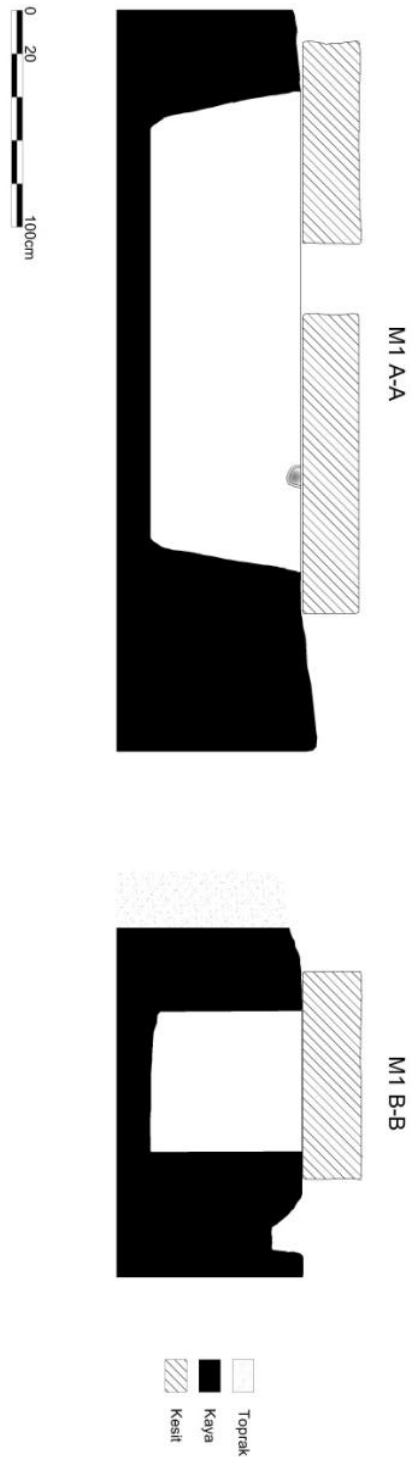
Levha 2

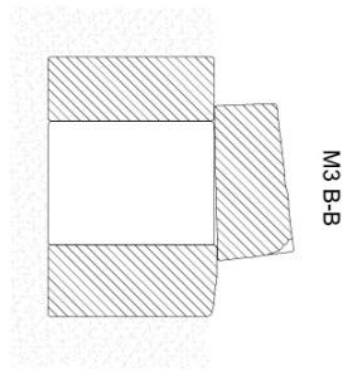
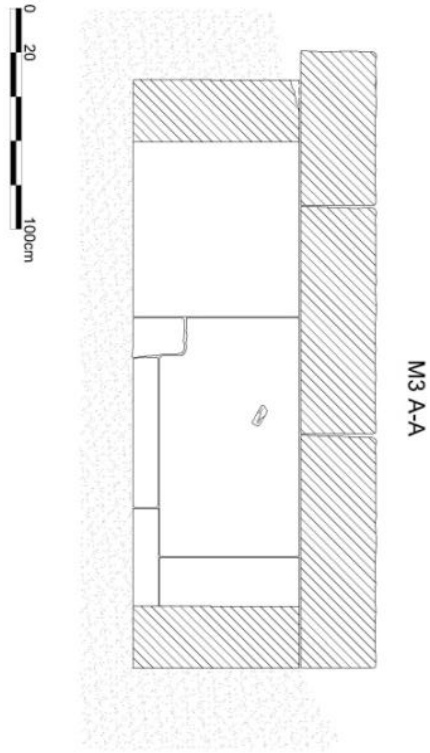
Levha 3

Levha 4

Levha 5

Toprak
Kesit

Levha 6

M14 A-A

M14 B-B

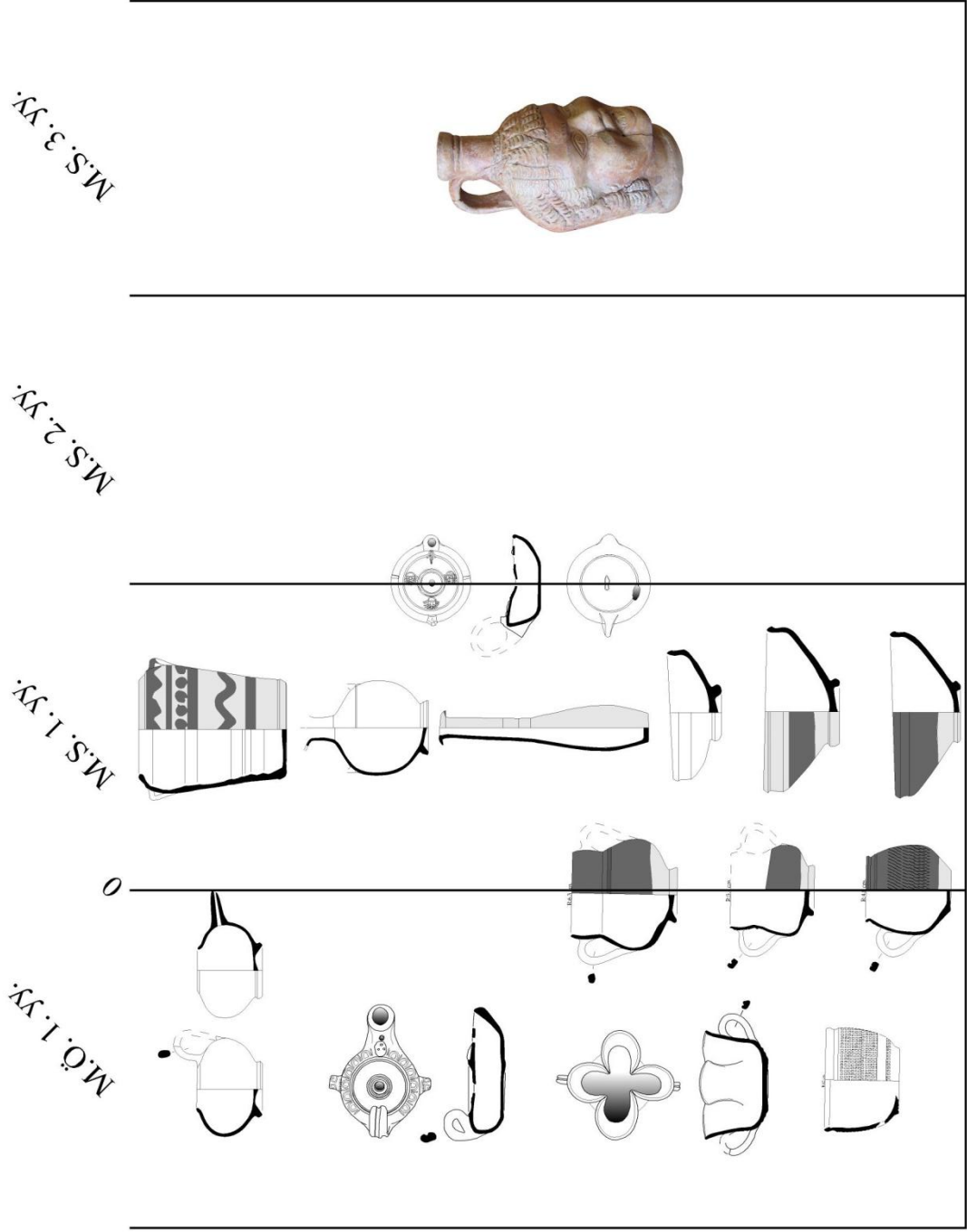

Levha 7

	Tumulus	Kubbeli-Arkosolumlu Mezar	Pısmış Toprak Silindirik Mezar	Büyük Mezarlıklar	Üzeri Lahitli Hypogeion	Pısmış Toprak Küvet Mezar	Tonozlu Mezar	Mezar Ev	Tapınak Mezar	Lahit Mezar	Urnalar	Avlulu Mezar Kompleksi	Kaya Oyma Lahit Mezar	Dromoslu Yeraltı Mezar (Hypogeion)	Basit Toprak Mezar	Obelisk Mezar	Zafer Takı Şeklinde Düzenlenmiş Kemeri Zafer Takı	Kıremit Çatma Mezar	Kaya Mezarları	Kafesli Ev Şeklindeki Anısal Mezar Podiyumu	Kaya Oyma Tekne Mezar	U planlı Altar Tipi Mezarlar	Traverten Kayaya Oyulmuş Beşik Çahılı Anıt Mezar	Kaya Oyma Mezar
Attouda	✓																							
Hierapolis	✓	✓							✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kolossai	✓								✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Laodikeia	✓	✓							✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Trapezopolis		✓							✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Tripolis									✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Ek-2: Lykos Ovası Hellenistik ve Roma Dönemi Mezar Tipolojisi.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı- Soyadı: Mehmet OK

Doğum Tarihi: 02 Ağustos 1985

Doğum Yeri: Keçiborlu/ ISPARTA

İletişim: 507 035 3296

e-mail: okmehmet@ymail.com

YABANCI DİL

İngilizce

EĞİTİM

Yüksek Lisans (2011 Eylül-...), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, DENİZLİ.

Lisans (2006-2011), Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji
Bölümü, DENİZLİ.

MESLEKİ DENEYİM

2012 Eylül- ...,Denizli/ Tripolis Antik Kenti, Arkeolog (Seramik çizimi)

2011 Haziran- 2012 Ağustos, Denizli/ Laodikeia Antik Kenti, Arkeolog (Seramik
çizimi)

2007 Haziran- 2011 Mayıs, Denizli/ Laodikeia Antik Kenti, Öğrenci (Seramik çizimi)

KATILDIĞI PROJELER

2013, Türk Tarih Kurumu, Tripolis Antik Kenti Kazı, Koruma ve Onarım Projesi,
Yardımcı Personel.

2012, Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi, Tripolis Kazı ve
Restorasyon Projesi, Yardımcı Personel (Seramik çizimi).